

"EMME HALUA TÄTÄ HYÖKYÄ MAAHAMME"

Pakolais- ja siirtolaiskriisien turvallistaminen suomalaisessa mediassa

Anna-Riitta Nikkanen

Maisterintutkielma

Sosiologia

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Tekijä Nikkanen Anna-Riitta Katariina	
Työn nimi "EMME HALUA TÄTÄ HYÖKYÄ MAAHAMME" - Pakolais- ja siirtolaiskriisien turvallistaminen suomalaisessa mediassa	
Oppiaine Sosiologia	Työn tyyppi Pro gradu -tutkielma
Aika Toukokuu 2022	Sivumäärä 54 + lähteet
Ohjaaja Markku Lonkila	
Tiivistelmä <p>Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastellaan turvallistamisen teorian viitekehyksessä suomalaisen median luomaa kuvaa Turkista, Turkin presidentistä Recep Tayyip Erdoğanista sekä vuosien 2014–2015 ja 2020 pakolais- ja siirtolaiskriisien mahdollisia uhkakuvia luovia diskursseja ja metaforia diskurssianalyysin keinoin. Tutkimuskysymykset ovat: 1) Millaista Turkki-kuvaa suomalainen media rakentaa pakolais- ja siirtolaiskriiseistä uutisoidessa? 2) Turvallistaako suomalainen media pakolais- ja siirtolaiskriisien ilmiötä?</p> <p>Tutkimusaineisto koostuu Helsingin Sanomien ja Yleisradion verkkolehtien mediateksteistä koskien vuosien 2014–2015 ja 2020 pakolais- ja siirtolaiskriisejä. Kokonaisuudessaan aineisto koostuu 60 mediatekstitä. Tutkimusmenetelmänä on käytetty diskurssianalyysia ja aineisto on analysoitu keskittymällä aineistosta löytyviin pakolais- ja siirtolaiskriisiä kuvaaviin diskursseihin, representaatioihin ja metaforiin. Tuloksia tulkitaan turvallistamisen teorian viitekehyksessä. Turvallistaminen (securitization) tarkoittaa jonkin asian tai ilmiön määrittelemistä olemassaoloa uhkaavaksi uhaksi. Turvallistamisen minimoinnilla (desecuritization) tarkoitetaan uhan uudelleenmäärittelyä siten, ettei asian enää katsota olevan uhka.</p> <p>Tutkielman tuloksena on 4 diskurssia, jotka muodostavat laajemmat pakolais- ja siirtolaiskriisin tulkintakehykset. Tasapainoilu- ja vahvuusdiskurssi muodostavat EU-tulkintakehyksen, jossa pakolais- ja siirtolaiskriisi määrittyy erityisesti Euroopan unioniin liittyvien näkökulmien kautta. Turkki- ja uhkadiskurssi muodostavat turvallisuuskehysten, jossa pakolais- ja siirtolaiskriisi määrittyy median Turkista antaman kuvan kautta sekä turvallisuusuhan olemassaolon ja poissaolon rakentumisen kautta.</p> <p>Tutkimus osoittaa, että suomalainen media osallistuu pakolais- ja siirtolaiskriisien turvallistamiseen määrittelemällä pakolais- ja siirtolaiskriisien ilmiötä sekä luomalla mielikuvia uhasta. Ei voida kuitenkaan tyhjentävästi todeta, että media olisi ilmiön varsinainen suora turvallistava toimija, vaikka luokin sille kehystyksiä turvallisuuden näkökulmista.</p>	
Asiasanat: turvallistaminen, Turkki, Erdogan, pakolaiset, siirtolaiset, diskurssianalyysi	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

Sisällys

JOHDANTO.....	1
1 TEOREETTINEN TAUSTA.....	4
1.1 Turvallistaminen	4
1.2 Media ja turvallistaminen	6
1.3 Median turvallistamisen yleisö	9
1.4 Teorian kritiikki.....	10
2 TURKKI JA EUROOPPA.....	12
2.1 Turkki haluaa Euroopan unionin jäseneksi	12
2.2 Pakolaiskriiseistä Euroopassa ja Suomessa	14
2.3 Euroopan unionin ja Turkin pakolaissopimus	15
3 TUTKIMUSASETELMA	18
3.1 Metodi ja metodologia.....	18
3.2 Tutkimuskysymykset	19
3.3 Aineisto.....	19
3.4 Diskurssianalyysi	21
3.5 Tutkimuksen luotettavuus.....	22
4 ANALYYSI	24
4.1 Käsitteiden määrittelystä	24
4.2 Aineiston jäsentely	25
4.3 Aineiston analysointi	26
4.4 Diskurssit.....	27
4.4.1 Tasapainoiludiskurssi	28
4.4.2 Vahvuusdiskurssi	31
4.4.3 Turkki-diskurssi	33
4.4.4 Uhkadiskurssi	36
4.5 Aineiston kriisien metaforat	41
5 TURKKI-KUVA JA KRIISIN TURVALLISTAMINEN MEDIASSA	43
5.1 EU-tulkintakehys	43
5.2 Turvallisuuskehys.....	46
5.3 Luonnonvoimat - pakolais- ja siirtolaiskriisien metaforat	48
5.4 Median rooli keskustelussa	49
6 YHTEENVETO	52

LÄHTEET	56
---------------	----

JOHDANTO

Vuosina 2014–2015 Lähi-idästä, Afrikasta ja Etelä-Aasiasta lähti miljoonia ihmisiä. Ei yksin Syyrian sisällissota, vaan myös toivo paremmasta elämästä ja muun muassa ilmaston muuttumisen seurauksena alkanut alueiden elinolojen sietämättömiksi käyminen saivat ihmiset liikkeelle kohti Eurooppaa. Lyhyessä ajassa Euroopan unionin jäsenmaihin pyrki enemmän turvapaikanhakijoita kuin koskaan sitten toisen maailmansodan (Hiltunen 2019, 9). Samanlaisia merkkejä oli ilmassa myös viitisen vuotta myöhemmin vuonna 2020, kun Turkin presidentti Recep Tayyip Erdogan ensin uhkasi ja sitten myös ajoi EU-maa Kreikan vastaiselle rajalleen Turkkiin tulleita ja sinne asettuneita pakolaisia ja siirtolaisia. Turkin tavoite oli painostaa Euroopan unionia muun muassa maksamaan Turkin ja EU:n välisen pakolaissopimuksen vaatimat, Turkin mielestä myöhässä olevat ja liian vähäisiksi jääneet summat pakolaisten pitämiseksi Turkissa. Virallista ilmoitusta pakolaissopimuksen raukeamisesta Turkki ei kuitenkaan koskaan tehnyt, vaikka liikuttelikin ihmisiä rajan tuntumaan.

Niin maailmalla kuin Suomessa media tarttui Turkin toiminnan aiheuttaman vuoden 2020 pakolais- ja siirtolaistilanteen kärjistymiseen. Esimerkiksi Helsingin Sanomat (HS 2.3.2020/Hartikainen) kuvaili tilannetta ulkoministeri Pekka Haavistoa lainaten ”Turkin masinoimaksi hybridioperaatioksi”. Turkin kuvattiin uhkailevan Eurooppaa ja vaativan siltä pakolaisista ja siirtolaisista aiheutuvan taakan jakoa. Samalla kerrottiin presidentti Erdoğanin suuruudenhulluista ideoista, palatsinrakennusprojekteista ja halusta saattaa Turkki Osmanien valtakunnan aikaiseen loistonsa. Selkeää käsitystä Turkin motiiveista ei ollut. Sitä vastoin selvää oli, että Turkki oli valmis käyttämään pakolaisia ja siirtolaisia painostuspelinsä pelimerkkeinä.

Pakolais- ja siirtolaistilanne muodostui Euroopalle ongelmaksi muun muassa yhteisen pakolaispolitiikan puuttumisen takia. Mediassa kysyttiin, oliko unionissa opittu edellisestä kriisistä mitään ja vyöryisikö Eurooppaan jälleen uusi pakolaisaalto. Sillä, miten pakolaisten ja siirtolaisten äkillinen tuleminen mediassa esitettiin, oli merkitystä lukijoiden mielikuviin ja käsityksiin. Pakolaisista ja siirtolaisista uutisoinnin yhteydessä käytetyt metaforat luonnonvoimista voivat synnyttää mielikuvia ihmis-massoista tuhoamassa maantieteellisiä alueita. Jos aihe rakennetaan sanavalinnoilla ja painotuksilla vakavaksi ongelmaksi, siitä ihmisten mielissä saattaa myös tulla sitä.

Tämän tutkielman työstämisen aikana Venäjä aloitti hyökkäyssodan Ukrainaan, joka jatkuu yhä. Tällä hetkellä sotaa on paennut sen aloituksesta lukien yhteensä yli viisi miljoonaa ihmistä. Ihmismassat liikkuvat jälleen, mutta ei pelkästään se, vaan myös yleinen globaali ja valtiotason turvallisuusympäristön ja -ilmapiirin muutos kytkee Ukrainan sodan osittain myös tämän tutkielman aiheeseen ja on saanut pohtimaan tämän päivän turvallisuutta ja turvattomuutta. Myös syyskuun 11. päivän terrori-iskujen sekä Pariisin Nizzan ja muiden Euroopassa tehtyjen iskujen jälkeen maiden turvallisuusympäristöjä on alettu kartoittaa ja puntaroida uudelleen. Turvallisuudesta puhutaan aiempaa useammin ja siihen panostetaan. Turvallisuus nähdään tänä päivänä laajempänä, kuin vain valtioiden puolustuskykyyn ja asevoimiin liitettynä valtiota ja kansakuntaa turvaavana voimana. Nykypäivän turvallisuusuhka voi syntyä esimerkiksi asuinalueiden voimakkaasta eriytymisestä huono- ja parempiosaiten välillä, kuten Ruotsissa on nähty, tai vaikkapa syrjäytymisestä. Turvallisuutta onkin tarpeen tarkastella aiempaa laajemmasta näkökulmasta.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen kriisiksi mediassa määritellyn pakolaisten ja siirtolaisten massaliikkuvuuden esittämistä suomalaisessa mediassa turvallistamisen näkökulmasta. Tarkastelen suomalaisen median luomaa kuvaa Turkista keskittyen erityisesti Turkin presidentin Recep Tayyip Erdoğanin uhkailuihin pakolaisten ja siirtolaisten suurten joukkojen päästämällä vapaasti rajojen yli. Tarkastelen sitä, turvallistaako suomalainen media tätä ilmiötä ja jos, niin millä tavoin. Tutkimuskysymykseni ovat: 1) Millaista Turkki-kuvaa suomalainen media rakentaa pakolais- ja siirtolaiskriiseistä uutisoidessa ja 2) Turvallistaako suomalainen media pakolais- ja siirtolaiskriisejä uutisoinnissaan? Nykypäivänä medialla on oleellinen rooli asioiden esittämisessä lukijoille ja siten valta vaikuttaa yleisöön, massamediasta puhuttaessa suuriinkin ihmismääriin. Median tarkastelu mahdollisena turvallistajana pakolais- ja siirtolaiskriisien keskustelun yhteydessä tuottaa tietoa sen yhteiskunnallisesta roolista merkittävien ja monia koskettavien asioiden esille tuomisessa sekä tarjoaa käsitystä siitä, millä tavalla joitain asioita yleisölle esitetään ja siten vaikutetaan heidän mielikuviinsa ja ajatuksiinsa asioista.

Tutkielman ensimmäisessä luvussa esittelen työn teoreettista viitekehystä turvallistamisen teorian lähtökohdista. Esitän miten media ja turvallistaminen liittyvät toisiinsa ja mitä merkitystä yleisöllä on turvallistamisen kannalta. Esittelen myös teorian kritiikkiä ja kyseenalaistuksia. Toisessa luvussa pohjustan tutkielman aihetta kuvaamalla Turkkiin ja Eurooppaan sekä Euroopan unioniin aiheen kannalta liittyviä relevantteja asioita ja pyrin nostamaan esille Turkin ja Euroopan suhteisiin vaikuttavien seikkojen, kuten pakolaissopimuksen merkitystä aiheen kannalta. Esittelen Turkin hakuprosessia EU:n jäseneksi, pakolaiskriisiä Euroopassa ja Suomessa sekä Turkin ja Euroopan unionin välisen pakolaissopimuksen ehtoja ja solmimisen taustoja.

Kolmannessa luvussa käyn läpi tutkimusasetelman. Käsittelen tutkielman metodologiaa, asetan tutkimuskysymykset, esittelen aineiston ja analyysimenetelmän sekä pohdin lyhyesti tutkimuksen luotettavuutta. Neljäs luku koostuu aineiston analyysiprosessin kuvaamisesta sekä itse analyysistä. Esittelen aineiston käsittelyä analysoinnin aikana sekä aineistosta analyysin avulla muodostetut diskurssit ja sieltä löytyvät metaforat. Viidennessä luvussa avaan tutkimuksen tuloksia aiemmin esiteltyjen diskurssien pohjalta luotujen tulkintakehysten avulla sekä käyn läpi sitä mikä median rooli pakolais- ja siirtolaiskriisikeskustelussa on. Viimeisessä luvussa kokoan yhteen tutkielman tulosten perusteella tehtyjä havaintoja ja huomioita aiheesta.

1 TEOREETTINEN TAUSTA

Tässä luvussa esittelen tutkielman teoreettista viitekehystä. Avaan ensin turvallistamisen teoriaa ja sen keskeisiä käsitteitä, jonka jälkeen tarkastelen turvallistamista mediassa. Luvun loppuksi esittelen turvallistamisesta esitettyä kritiikkiä.

1.1 Turvallistaminen

Turvallistaminen (securitization) on prosessi, jossa jokin asia tai ilmiö määritellään turvallisuusuhaksi. Turvallistamisen prosessissa asiat siis luodaan uhkiksi turvallisuudelle muotoilemalla ne tietyllä tavalla. Käytännössä turvallistaminen voi koskea mitä tahansa ilmiötä tai asiaa ja kuka vain voi turvallistaa jonkin asian, joskin eniten turvallistamista on tutkittu poliittisten toimijoiden ja päättäjien puheista. Turvallistamisessa oleellista on myös yleisön hyväksynnän saaminen, sillä asian tai ilmiön voidaan katsoa olevan turvallistettu vain, jos yleisö hyväksyy esitetyn asian tai ilmiön sellaiseksi. (Buzan, Wæver & de Wilde 1998.)

Turvallistamisessa oleellista on asian esittäminen. Siten turvallistaminen on puheteko, jolla on tietty tavoite. Tästä lähestymistavasta käsin turvallistamisella on kolme peruselementtiä: 1) referenttiobjektit, 2) turvallistavat toimijat ja 3) funktionaaliset toimijat. Referenttiobjektit ovat uhan kohteita. Uhan kohteena voi olla esimerkiksi yhteiskunta tai valtio. Turvallistavat toimijat määrittelevät uhan olemassa olevaksi eli turvallistavat. Turvallistavia toimijoita voivat olla esimerkiksi poliisi, poliittiset toimijat tai valtionhallinto. (Buzan, Wæver & de Wilde 1998, 36.) Funktionaaliset toimijat voivat vaikuttaa turvallistamisprosessin suhteiden dynamiikkaan. Ne eivät aloita turvallistamisen prosessia, mutta ovat kuitenkin tärkeässä roolissa tapahtumien kulun kannalta. (Dolinec 2010, 13.)

Perinteisen käsityksen mukaan turvallisuus on nähty pitkälti sotilaallis-poliittisesta näkökulmasta. Turvallistamisella on siten oikeutettu erityisesti sotilaallista ja

puolustuksellista voimankäyttöä eksistentiaalisia uhkia kohtaan. Tästä näkökulmasta uhkan kohteena on monesti nähty olevan esimerkiksi valtio, yhteiskunta tai tietty alue. Turvallisuuden ja turvallistamisen näkökulmaa on kuitenkin nykyään laajennettu koskemaan ja palvelemaan paremmin tämän päivän uudenlaista turvallisuusympäristöä. Sotilaallisen sektorin lisäksi turvallistamisen nähdäänkin kattavan myös poliittisen, taloudellisen, yhteiskunnallisen ja ympäristöllisen sektorin. (Buzan, Wæver & de Wilde 1998, 21–23.)

Turvallisuuden tutkimuksen uusi aalto korostaa siis pelkän sotilaallisen kyvykkyyden sijaan aiempaa laajempaa, kylmän sodan jälkeistä uutta turvallisuusympäristöä heijastavaa turvallisuuskäsitystä, yhteiskunnallisten prosessien monimutkaisuutta sekä kansallisvaltioiden roolin muutosta turvallisuuskysymyksissä (Martikainen & Tiilikainen 2014, 15; Buzan, Wæver ja de Wilde 1998). Turvallisuusnäkökulmassa painottuu siten yhteiskunnallinen vakaus itsessään. Turvallistamisessa huomiota kiinnitetään siihen, miten jokin ilmiö määritellään turvallisuusuhkaksi valtiolle tai yhteiskunnalle. Turvallistamisessa merkitystä onkin mahdollisten uhkien ja riskien määrittelemisessä turvallisuuskysymyksiksi ja turvallistamisen tavoite on näiden ilmiöiden hallitseminen. Turvallistamisen nimissä voidaan näitä turvallisuusuhkiksi määriteltyjä ilmiöitä sitten pyrkiä ratkaisemaan tai hallitsemaan vetoamalla tavanomaisesta poikkeavien toimenpiteiden välttämättömyyteen. Turvallistaminen voidaan nähdä politisoitumisen äärimmäisenä muotona, jossa jonkin uhan hallitsemiseksi tai välttämiseksi voidaan ottaa käyttöön poikkeuksellisia poliittisia toimenpiteitä. Turvallistaminen voi käytännössä koskea mitä tahansa ilmiötä, kuten vaikkapa ilmastonmuutosta tai uskonnollista radikalisoitumista. (Martikainen & Tiilikainen 2014, 15, 263.)

Käytännössä turvallistamisen seurauksena uudet, aiemmin uhkiksi määrittelemättömät asiat siis määritellään turvallisuusuhkiksi. Suomen sisäisen turvallisuuden ohjelmassa keskeisiksi haasteiksi ja uhkakuviksi tulevaisuudessa on määritelty esimerkiksi syrjäytyminen, väestöryhmien väliset suhteet, väkivalta, terrorismi ja tietoverkkorikollisuus. (Martikainen 2014, 264; ks. myös Sisäasiainministeriö 2008, 5–13.) Näiden lisäksi esimerkiksi pakolaisten ja siirtolaisten päästäminen massoittain ilman pidäkkeitä Eurooppaan voidaan nähdä niin sanottuna hybridivaikuttamisoperaationa ja siten sekin turvallisuusuhkana ja jonka mahdollisuudesta puhuttiin Suomesakin erityisesti syksyllä 2021 Valko-Venäjän ohjatessa suuria määriä pakolaisia Puolan rajalle. Myös maahanmuutto voidaan kuvata uhkana muun muassa kulttuurille, kielelle ja kansallisuudelle, jotka ilmentävät kansakunnan tärkeäksi kokemaa ainutlaatuisuutta, ja siten siis turvallistaa (Vultee 2007, 12).

Turvallistamiseen liittyy myös turvallistamisen minimoinnin prosessi (desecuritization). Siinä jokin aiemmin turvallisuusuhaksi määritelty asia tai ilmiö siirtyy pois

turvallistettujen asioiden tai ilmiöiden joukosta esimerkiksi siksi, että tarvittavat turvallisuutta parantavat toimet on tehty eikä asiaa nähdä enää uhkana turvallisuudelle. Asia siirtyy myös pois poliittisen keskustelun piiristä eikä se täten ole enää poliittisella agendalla eikä siis vaadi välittömiä tai poikkeuksellisia toimenpiteitä. (Bonacker, Diez, Gromes, Groth & Pia 2011, 18–20.)

Turvallistamista ja sen diskursseja on tarkasteltu aiemmin sekä kandidaatintutkielmissa, että pro graduissa (ks. esim. Vuorio 2007; Rännäli 2017; Kacar 2019; Nurminen 2016; Mannonen 2020). Eurooppalainen tutkimus aiheesta on usein keskittynyt maahanmuuttoon, ilmastonmuutokseen ja tartuntatauteihin turvallisuuskysymyksenä (Vultee 2007, 46). Medianäkökulmasta turvallistamista on aiemmin tutkittu muun muassa hallinnon roolin vahvistamisena maahanmuuton yhteydessä (ks. Bigo 2002), kehystyksenä terrorismin vastaiselle sodalle sanomalehdissä (ks. Vultee 2007) sekä lehdistön turvallistavina diskursseina (ks. Tsoukala 2011). Lisäksi turvallistamisen näkökulmasta on tarkasteltu muuttoliikettä ja siirtolaisuutta uhkana vastaanottajamaan kansalliselle identiteetille, kulttuuriselle homogeenisuudelle ja eurooppalaisille arvoille (ks. Toğral 2011).

Linjakumpu (2014) käsittelee turvallistamista uskonnon näkökulmasta. Islamin hallinta ja turvallistaminen on pelon, mahdollisen epäjärjestyksen ja sekasorron hallintaa, kun enenevässä määrin islam ja muslimit nähdään poliittisissa keskusteluissa uhkana olemassa olevalle järjestykselle. Osin siksi islamiin liittyviä asioita ja ihmisiä on tulkittu yhä enemmän turvallisuuden teemojen kautta. Muun muassa terrori-iskut ovat muodostaneet konkreettisia turvallisuuteen liittyviä ongelmia, jotka ovat käsitteellistyneet islamin kautta eli muslimitaustaisiin ihmisiin liittyvät ongelmat nähdään uskontoon liittyvien määrittelyjen kautta. (Linjakumpu 2014, 112–113.) Samoin suurten pakolais- ja siirtolaismäärien ohjaaminen maiden rajoille voi käsitteellistyä pelkäämään tiettyihin ihmisryhmiin kytkeytyviin ongelmiin.

1.2 Media ja turvallistaminen

Medialla on merkittävä rooli asioiden esittämisessä lukijoille eli yleisölle. Se, miten uutinen muotoillaan ja esitetään, vaikuttaa lukijan muodostamaan käsitykseen asiasta. Turvallistaminen voikin olla välitetty prosessi, jossa media toimii portinvartijana: media luo tai kehystää esitettyjä asioita yleisön käsitysten perusteella (Vultee 2007, 26). Kotilaisen (2021) mukaan sen, miten esimerkiksi maahanmuuttoa on mediassa esitetty, on nähty vaikuttavan mielikuviin ilmiöstä sekä ohjaavan julkista keskustelua ja siksi vaikuttavan maahanmuuttoasioita koskevan politiikan muotoutumiseen. Maahanmuuttouutisointia Suomessa on kritisoitu erityisesti oletettujen riskien ja uh-

kien liioittelusta. Vuosien 2015–2016 pakolaistilanteessa keskeistä on nähty olleen tilanteen esittäminen nimenomaan yllättävänä, uhkaavana ja uudenlaisena poikkeustilanteena ja kriisinä, jossa totutut keinot eivät ole riittäviä. Tällainen turvallistava puhe, jossa uhkakuvia korostetaan ja poikkeuksellisia keinoja esitettyjen uhkien torjumiseksi tarjotaan, on ollut mediassa viime vuosikymmeninä tapa kehystää muuttoliike. Tämä trendi jatkui ja ehkä jopa vahvistui vuonna 2015 laajamittaisen turvapaikanhakijoiden liikkeen aikana eurooppalaisessa mediassa. (Kotilainen 2021, 96–97.) Iltapäivälehdillä median edustajina on ollut keskeinen rooli siirtolaistilanteen määrittelyssä nimenomaan ”kriisinä”, poikkeuksellisenä tilana ja jopa eksistentiaalisena uhkana, johon vastaamiseksi poikkeukselliset toimenpiteet ovat välttämättömiä. (Laine 2021, 160.)

Median määrittelyssä on siirrytty eteenpäin sen monenlaisten uusien muotojen ansiosta. Enää mediaksi ei käsitetä pelkästään sanomalehdistöä, radiota ja televisiota, vaan myös muun muassa sosiaalinen media on tänä päivänä oleellinen osa median alati laajenevaa kenttää. Sumiala (2010) huomauttaakin, että termistä media on tullut entistä monisyisempi ja rajat eri medioiden välillä ovat hämärtyneet muun muassa internetin ja mobiiliviestinnän leviämisen myötä. Jos sosiaalisen median nähdään edustavan nykyisenlaista modernimpaa mediaa, voidaan puolestaan sanomalehtien nähdä edustavan perinteisempää mediaa. On syytä tässä yhteydessä kiinnittää huomiota myös sosiaalisen median ”sosiaaliseen” suhteessa perinteiseen mediaan. Perinteisessä mediassa sisällöntuotannosta ovat vastanneet ammattilaiset, toimittajat, kuvaajat, taittajat, jotka välittävät tiedon valmiina vastaanottajalle eli lukijalle. Tätä suhdetta sisällöntuottajan ja vastaanottajan välillä on pidetty hierakkisena ja vastaanottajaa passivoivana. Perinteisenkin median sisällöntuotanto on kuitenkin hyvin sosiaalista muun muassa uutisen ideoinnin, tuottamisen ja levittämisen prosessin takia. Sisällöntuottajan ja vastaanottajan suhteenkin voidaan nähdä olevan vain toisella tapaa muotoutunut, kuin modernimmassa sosiaalisessa mediassa. (Sumiala 2010, 76.) Sosiaalisessa mediassa muun muassa toimijoiden roolit, heidän välisensä fyysiset etäisyydet sekä mahdollisuus tuottaa erittäin nopeasti ja vaivattomasti monenlaista, toisistaan merkittävästikin poikkeavaa sisältöä eroaa perinteisemmän median mahdollisuuksista vastaavaan sekä sisällöntuotannon tavoista ja käytänteistä.

Sumiala (2010) on median rituaalien tarkastelemisen yhteydessä käsitellyt mediaa modernin julkisuuden ja yhteisöllisyyden rakentajana sekä symbolisen vallan näkökulmasta. Sanomalehdistön kehitys 1800-luvulla ja sitä seurannut radion ja television voimakas yleistymisen 1900-luvulla synnyttivät yhteiskuntaan uudenlaisen massayleisön. Tämän joukkoviestinnän (eli sanomalehdistön, radion ja television) yleisö koostui suurista määristä toisilleen tuntemattomia ihmisiä, joilta puuttui henkilökohtainen ja fyysinen suhde toisiinsa. Modernisoitumisen myötä joukkoviestintä kuitenkin loi uudenlaisen, modernin julkisuuden muodon, joka rakentui yhteiselle ja jaetulle

julkisuudelle, toisin sanoen sille, mistä ja miten puhuttiin. Ihmisten suhde niin toisiinsa kuin ympäröivään maailmaan alkoi muuttua mediavälitteiseksi: tapahtumista ajan tasalla pysyminen edellytti osallistumista joukkoviestinnän luomaan ja ylläpitämään moderniin julkisuuteen. Tämä modernin julkisuuden seuraaminen muokkasi ja vaikutti ihmisten käsityksiin maailmasta. Siten joukkoviestinnän valta yhteisen julkisuuden määrittelijänä ja muovaajana kasvoi yhteiskunnassa. Suomessa esimerkiksi Yleisradio nykyisen modernin joukkoviestinnän yhtenä edustajana onkin nähty merkittävänä kansallisen julkisuuden ja yhtenäisyyden rakentajana. (Sumiala 2010, 40–41.) Tästä syystä Yleisradion välittämällä uutisisällöillä voidaan nähdä olevan suurta merkitystä yhteiskuntaa ja kansalaisia laajasti koskettavien aiheiden, kuten maahanmuuton, pakolaisuuden ja siirtolaisuuden kuvaamisessa ja niistä raportoimisessa. Toisaalta juuri kansallista yhtenäisyyttä vahvistava rooli tekee Yleisradion kaltaisista vastaavista tahoista voimakkaita vaikuttajia: turvallistamisen näkökulmasta mahdolliset uhkakuvat saadaan vaikuttamaan jo yhtenäisesti järjestyneeseen kansakuntaan, jolloin vaikutus ulottuu useaan ihmiseen. Perinteisen median roolia ei pidäkään missään nimessä vähätellä tai unohtaa. Sillä on edelleen vakiintunut paikkansa kansallisen yhteisöllisyyden luoja ja ylläpitäjänä ja sitä kautta myös vaikutuksensa laajasti ihmisiin ja heidän tapaansa ajatella uutisoiduista ilmiöistä.

Turvallistamisen voidaan ajatella kehystävän esimerkiksi maahanmuutto- ja terrorismikeskustelua mediassa. Utismedioilla on tärkeä rooli turvallistamisen prosessissa sen liikkeellelaskusta poikkeuksellisten toimenpiteiden toteuttamiseksi uhan torjumiseksi. Mediakehyykset ovat linssi, jonka läpi yleisö näkee ongelman tai uhan esimerkiksi maahanmuuton tai terrorismin, joko normaalisti hoidettavana rutiiniasiana tai lainvalvonnan ja politiikan alueella äärimmäisiä toimenpiteitä vaativana uhkana tai kriisinä. Turvallistamisen mediakehys edellyttää sekä yhteistä ymmärrystä tarpeesta poikkeuksellisiin toimenpiteisiin, että ymmärrystä yhteisestä vaaran tunteesta kansakuntaa ja sen identiteettiä kohtaan: ei vain maan rajoja tai asevoimia kohtaan, vaan myös instituutioita ja ylipäätään kansakunnan olemassaoloa kohtaan. (Vultee 2007, 12.)

Horstin (2009) mukaan journalismilla on tapana kehystää niin turvapaikanhakijat, kuin dokumentoimattomat siirtolaisetkin uhreina tai uhkana. Heidät esitetään usein esimerkiksi yhteiskunnan yleistä järjestystä, kansakunnan terveyttä tai lakia uhkaavina tuntemattomina, joiden ”virta” tai ”tulva” läpäisee maiden rajat. Uhkakehyyksen kautta heidät nähdään esimerkiksi sotia, kotimaansa kulttuuria ja vainoja tai asuinalueen elinoloja pakenevina. Ensin mainittu uhkakehys on eurooppalaisessa ja suomalaisessa journalismissa selvästi hallitsevampi. Maahantulo voidaan helposti määrittellä laittomaksi ja siten ihminen uhaksi. (Horsti 2009, 77.) Kehyykset määrittävät sitä, miten suhtaudumme kirjoitettuun asiaan ja median kehystyksillä voidaan suunata huomiota ja vaikuttaa myös muun muassa asenteisiin.

Turvallistaminen voidaan medianäkökulmasta nähdä sekä syynä, että seurauksena. Se missä määrin uutisorganisaatioiden ja niiden edustajien ideologiset asenteet vaikuttavat asioiden esittämiseen on merkityksellistä, mutta yhtä merkityksellistä on näiden toimijoiden ymmärrys omasta asemastaan tietoisina viestin välittäjinä ja prosessoijina, koska se voi vaikuttaa yleisön valintoihin esimerkiksi siitä mitä uutiskannavaa he seuraavat ja siten yleisön mukautumiseen esitettyihin kehyksiin ja niiden sisältöihin. Median edustajan näkökulmasta tällainen keskustelu voi tuntua paljolta melulta tyhjästä. Turvallistaminen ei kuitenkaan ole monimutkainen kehysten luomista tai ylläpitoprosessi, vaan luonnollinen seuraus siitä, miten uutistoimittajat uutisia kirjoittavat, tuottavat ja esittävät auki. (Vultee 2007, 27.)

1.3 Median turvallistamisen yleisö

Ridell (2006) käsittelee yleisön suhdetta mediaan kolmen toisiinsa kytkeytyvän tason tai ulottuvuuden kautta: rakenteellisen, toiminnallisen ja kommunikatiivisen. Mediasuhteiden rakenteellisen kehyksen asettavat ja muotoilevat teollisuuden taloudelliset ja muut intressit. Suhteiden mediaan ei nähdä syntyvän tyhjiössä vaan taustalla on aina rakenteellista järjestyneisyyttä ja puitteisuutta. Toiminnallinen ulottuvuus korostaa subjektiivista. Suhteissa mediaan ihminen on omaehtoinen, tietynlaisen toimijuutta toteuttava subjekti. Median näkökulmasta lähestyessä voidaan tarkastella esimerkiksi sitä, millaisia toimijarooleja tai -asemia se tarjoaa eri ihmisille sekä millaisia omaehtoisuuden mahdollisuuksia näihin asemiin liittyy. Tähän kytkeytyy myös kysymys vallasta eli mediasuhteessa toteutuvan toimijuuden ulkoistetut ja sisäistetut ehdot ja rajat. Kommunikatiivinen ulottuvuus painottaa mediasuhteisiin sisältyvän viestinnän ja vuorovaikutuksen luonteen ja tavoitteet. Kysymys on siitä, millaista viestintä erilaisissa medioituneissa toimija-asemissa on sekä mediasuhteeseen asettumisen motiiveista ja tarkoituksesta. (Ridell 2006, 244–245.)

Ridellin (2006) mukaan esimerkiksi uutiset yleisinä median lajityyppinä perustuvat oletukselle tietynlaisesta ”meistä”. Yleisö voidaankin nähdä mediavälitteisenä sosiaalisena roolina, jossa julkisesti asetutaan seuraamaan yhteisiä asioita. Toisekseen yleisön käsitteen avulla voidaan lähestyä julkisen toimijuuden rakentumista ja uusintumista. Kysymys on tällöin siitä, millainen ja kenen määrittelemä on se medioitunut toimijarooli, joka lupaa meille yhteyden sosiaaliseen maailmaan sen normaalina jäsenenä. Kolmanneksi yleisön käsite pitää tarkastelussa mukana myös vallan rakenteelliset ulottuvuudet. Näiden kolmen ulottuvuuden avulla voidaan tarkastella julkisen toimijuuden olemusta sekä sitä, miten yleisö mediavälitteisen toimijuuden muotona

liittyy taloudellisen ja yhteiskunnallisen vallan rakenteisiin ja suhteisiin. Toisaalta voidaan myös pohtia, miten me yleisönä ollessamme toimimme eli tulkitsemme, toteutamme ja koemme ajankohdan vallitsevaa yhteiskunnallista toimijuutta. (Ridell 2006, 251–252.)

Vulteen (2007) mukaan turvallistaminen on puheakti, jossa sanalla tai lauseella on samankaltainen esittävä rooli kuin esimerkiksi papin julistaessa avioliiton tai oikeusviranomaisen julistaessa vankeusrangaistuksen. Onnistunut turvallistaminen riippuu kuitenkin sekä turvallistamisen yleisöstä, että turvallistajan kilpailijoista, kuten esimerkiksi poliittisen toimijan kohdalla vastakkaisista puolueista. Turvallistaminen voidaankin nähdä yleisön hyväksyntää vaativana diskursiivisena käytäntönä, jonka tarkoituksena on saada yleisö hyväksymään tietty asia tai kehitys sellaisena uhkana, joka vaatii välittömiä poliittisia toimenpiteitä (Balzacq 2005, 192). Tämä yleisön vakuuttaminen perustuu osittain siihen, mitä yleisö jo tietää ylipäänsä maailmasta ja turvallistettavasta ilmiöstä. (Vultee 2007, 18.)

1.4 Teorian kritiikki

Kritiikkiä turvallistamisen teoriasta on esitetty useiden tutkijoiden taholta (Balzacq 2011, 6). Esimerkiksi Stritzel (2007) on kritisoinut teoriaa siitä, ettei se määrittele selkeästi turvallistavan toimijan ja yleisön välistä suhdetta. Sen sijaan, että tämä suhde pelkistettäisiin koskemaan esimerkiksi vain yhtä toimijaa, kuten valtiota, toimija jaetaan kahtia turvallistamisen puheteolla toteuttavaan toimijaan ja yleisöön, joka hyväksyy tai hylkää esitetyn puheteon. Tällöin uhkaa ei enää arvioida, vaan siitä voidaan nähdä vain neuvoteltavan turvallistajan ja yleisön välillä. Empiirisessä tutkimuksessa ei kuitenkaan aina voida selkeästi selvittää, mikä yleisö on puhujan kannalta oleellisin, tai sopivin milloinkin, ja mitä seurauksia on sillä, jos yleisöjä on useampia. Siksi on vaikea määrittää turvallistamisteorian todellista painopistettä. (Stritzel 2007, 363–364.) Kriittisen turvallisuustutkimuksen piirissä onkin kyseenalaistettu turvallistamistoimijan ja yleisön välisen eron tekemisen näennäistä helppoutta (Peoples & Vaughan-Williams 2015). Teoriassa olisikin tarpeellista painottaa johdonmukaisesti entistä enemmän yleisön roolia teorian viitekehyksessä (McDonald 2008, 572–573).

Turvallistamisen teoriassa ei rajata potentiaalisten turvallistajien joukkoa. Kuka tahansa turvallistamisen puheteon mukaisia väitteitä artikuloimaan pystyvä toimija, voi käytännössä olla turvallistaja. Toisaalta jotkut esimerkiksi enemmän resursseja ja valtaa omaavat tahot ovat kuitenkin paremmassa asemassa turvallistamaan asioita samalla kun joidenkin toisten esittämät turvallisuusuhkat jäävät huomiotta. (Jutila 2017, 11; Hansen 2000 ja Balzacq 2005.) Myös Vuoren (2008) mukaan turvallistamistoimi-

joita voi olla useita eikä näiden toimijoiden tarvitse aina olla esimerkiksi paljon resursseja omaavia valtiollisia toimijoita, vaan esimerkiksi myös viranomaistahojen ulkopuoliset voivat hyödyntää turvallistamispuhetta, mikäli heillä on tarpeeksi sosiaalista pääomaa (vrt. Bourdieu). Tällaisten toimijoiden, kuten poliitikkojen, tutkijoiden tai toimittajien tulisi olla asemassa, joka ylipäättään mahdollistaa asioiden nostamisen asialistalle. (Vuori 2008, 77.) Hansen (2000) puolestaan on kritisoinut teoriaa sen oletuksesta, että turvallisuudesta puhuminen on mahdollista milloin tahansa. Teoria ei siis huomioi esimerkiksi sukupuolen vaikutusta sosiaaliseen asemaan ja siten yksilön mahdollisuuksiin puhua turvallisuudesta. (Hansen 2000, 285.) Wilkinson (2007) puolestaan kysyy, onko turvallistamisen teoria liian sidottu eurooppalaisiin yhteiskuntiin ja valtioita koskeviin oletuksiin selittääkseen tarpeeksi tehokkaasti tapahtumia muilla kuin länsimaisilla alueilla.

Vaikka turvallistaminen kiinnittää huomiota moniin asioihin, joita kriittisestä näkökulmasta arvostetaan paljon, se perustuu silti suurelta osin valtaan ja kykyihin ja siten siis keinoihin poliittisesti ja sosiaalisesti tietoisesti rakentaa jokin uhka. Avoinmuudestaan huolimatta turvallistamisen teoriassa tunnustetaan, että yleisimmin siitä onkin etua niille, joilla on enemmän valtaa ja pääsy sellaisiin elementteihin, joita kaikilla, kuten tiedotusvälineillä ei välttämättä ole. Voidaan siis perustellusti kysyä, kenenellä lopulta on valta julistaa jokin eksistentiaalisen uhan tila ja siten vaatia ja tuoda esiin poikkeuksellisia toimenpiteitä asian käsittelemiseksi. (Vultee 2007.)

2 TURKKI JA EUROOPPA

Tässä luvussa tarkastelen Turkkia ja Euroopan unionia keskittyen niiden välisiin suhteisiin erityisesti vuosien 2014–2015 sekä 2020 pakolais- ja siirtolaiskriisien aikana. Turkin ja Euroopan unionin suhteita on perusteltua tarkastella tässä yhteydessä, sillä pakolais- ja siirtolaiskriisit Välimeren ja Balkanin niemimaan yli 2014–2015 sekä Turkin Kreikan vastaisella rajalla 2020 vaikuttivat ja vaikuttavat yhä muun muassa maiden välisiin suhteisiin ja neuvotteluihin. Lisäksi Turkin ja Euroopan suhteiden tarkastelu pohjustaa tutkielman aihetta, joka koskee molempia osapuolia. Hiltusen (2019) mukaan vuoden 2015 aikana pelkästään meriteitse Turkin kautta Kreikkaan saapui kaiken kaikkiaan noin 860 000 ihmistä ilman tarvittavia matkustusasiakirjoja. Näistä ihmisistä kuitenkin vain noin 11 400 haki Kreikasta turvapaikkaa. Loput jättivät hakematta tai heidät päästettiin hakemaan turvaa muista EU-maista. (Hiltunen 2019, 223.)

Luvussa taustoitan Turkin ja Euroopan välisiä suhteita ja niiden kehittymistä pakolais- ja siirtolaiskriisien aikana. Esittelen Turkin suhtautumista Euroopan unioniin sekä maan hakuprosessin vaiheita Euroopan unionin jäsenmaaksi. Keskityn pakolaiskriisiin Euroopassa ja Suomessa sekä Euroopan ja Turkin välisen pakolaissopimuksen taustoihin ja siihen liittyviin seikkoihin.

2.1 Turkki haluaa Euroopan unionin jäseneksi

Turkki-asiantuntija Tom Kankkonen on perehtynyt Turkin EU-politiikkaan. Turkki suhtautuu Euroopan unioniin skeptisesti, vaikka hakeekin unionin jäseneksi. Turkin EU-skeptisyys kertoo sen suhtautumisesta laajemminkin muun muassa niihin arvoihin, joita Euroopassa pidetään tärkeinä. Turkissa voimakkain EU-vastustus löytyy ääriuskonnollisista ja toisaalta sekularismia eli ei-uskonnollisuutta ja jyrkän kemalistisista, Atatürkin kuutta periaatetta vaalivista ryhmistä. Tätä aatetta kannattava

lehdistö on jo pitkän aikaa kirjoittanut Turkkiä EU:n myötä uhkaavasta tuhosta. Epäluuloisuus on sana, joka kuvastaa Turkin suhtautumista unioniin. Esimerkiksi eurooppalaisten vaatimuksia kurdien oikeuksien parantamisesta pidetään yrityksenä tavoitella itsenäistä Kurdistania Turkin maaperälle. Lisäksi ärsytystä Turkissa herättää vaatimus selontekojen antamisesta muun muassa ihmisoikeuksien lainsäädäntöön ja käytäntöihin liittyen, joita Turkki jäsenkandidaattina joutuu siis omasta näkökulmastaan nöyränä tekemään. Ystävällismielisiksi muualla tulkitut lausunnot ja eleet tulkitaan Turkissa puolestaan nopeasti osaksi mahdollista turkinvastaista salaliittoa. Turkin ääriivasemmiston mielestä EU on myös jonkinlainen kapitalistinen juoni ja sitä on luonnehdittu jopa imperialistiseksi järjestöksi. (Kankkonen 2005, 189–191.)

Turkki on vuodesta 1987 asti pyrkinyt Euroopan unionin (tuolloin Euroopan yhteisö) jäseneksi ja pääsi lopulta ehdokasmaaksi Suomen EU-puheenjohtajuuskauden lopuksi joulukuussa 1999. Tekemistä Turkilla on kuitenkin riittänyt. Pääministeriksi vuonna 2003 noussut Erdogan pyrki uudistamaan Turkkiä toden teolla. Tuolloin Erdoganin Oikeus ja kehitys -puolueen AKP:n hallitus edisti voimakkaasti osaltaan muun muassa kurdin kielen aseman parantamista ja kidutuksen lopettamista. AKP:hen jopa siirtyi poliitikkoja kahdesta keskustaoikeistolaisesta puolueesta. Tällaiset ensimmäiset uudistukset olivat merkittäviä symbolisesti, sillä ilmapiiri maassa tuntui todella vapautuvan siitä huolimatta, että muun muassa monet sananvapautta rajoittavat lait jäivät Turkissa voimaan. (Kankkonen, 2019, 57.)

Turkissa oli jo aiemmin perustettu Eurooppa-liike, joka vaati nopeita uudistuksia ja tuki EU-jäsenyyttä. Mielipidemittausten mukaan tuki EU-jäsenyydelle oli Turkissa noin 70 prosenttia, joskin huomattavasti harvempi todella uskoi jäsenyyden toteutumiseen. EU:n Brysselin kokouksen joulukuussa 2004 piti olla uuden vaiheen alku, mutta suhteissa pian tämän jälkeen alkaneen alamäen takia se jäi toteutumatta. Turkin virallinen kanta on, että se pyrkii unionin jäseneksi uudistamalla lainsäädäntöään ja kehittämällä talouttaan. Näyttää kuitenkin siltä, että Turkki kehittyy väärään suuntaan ja harva EU-maa haluaa muslimienemmistöistä maata jäseneksi. (Kankkonen 2019, 58.)

Erdoğanilla ja muilla AKP:n poliitikoilla on kaksijakoinen suhde Euroopan unioniin. Toisaalta Turkki ei ole valmis luopumaan EU-jäsenyyden tavoittelusta ja toisaalta se arvostelee eurooppalaisten suhtautumista Turkkiin. Joidenkin Erdoğanin arvostelijoiden mukaan EU-jäsenyyden tavoittelulla Erdogan pyrki vain vahvistamaan asemaansa ja valtaansa EU:n tuella. Erdoğanin pääministerikauden keskivaiheen ulkopoliittisen neuvonantajan mukaan EU:sta hylätyksi tuleminen vaikutti Erdoğaniin vahvistaen erityisesti tämän yksinvaltaisia piirteitä. (Kankkonen 2019, 59–60.)

Kankkonen (2019) mukaan samaan aikaan EU:n havahtuessa Turkin kielteiseen kehitykseen, pakolaisliike Syyriasta ja Irakista kohti EU:ta oli alkamassa, jolloin Euroopan unioni tarvitsi kipeästi apua pakolaisten tulon pysäyttämiseksi. Turkin ja EU:n

suhteet heräsivätkin henkiin vuoden 2015 pakolaiskriisin myötä: EU:lla oli hätä ja Turkki ymmärsi tämän, joten se vaati rahaa syyrialaispakolaisten majoittamiseen sekä viisumivapautta turkkilaisille. Turkkilaisen toimittaja, kolumnisti, kirjailija ja dokumentaristi Can Dündarin mukaan EU:n ja Turkin välinen pakolaissopimus jätti kuitenkin kaikki valttikortit Erdoğanin käsiin. Erdogan käyttää toistuvasti Turkissa olevia syyrialaispakolaisia aseena Euroopan unionia vastaan ja tämä uhkailu pakolaisten päästämällä rajojen yli näyttää myös toimivan. Dündar on kuvaillut Turkkia vartijaksi Euroopan portilla, joka kiduttaa, mutta toiminnalta suljetaan silmät, kunhan Turkki vain pitää pakolaiset paikoillaan. Näin Dündar kuvaili EU:n suhdetta Turkkiin silloin, kun moni EU-maista vastusti ankarasti siirtolaisten ja turvapaikanhakijoiden tuloa. (Kankkonen 2019, 60–61.)

2.2 Pakolaiskriiseistä Euroopassa ja Suomessa

Hiltunen (2019) on tarkastellut vuoden 2015 pakolaiskriisin vaikutuksia EU:n turvapaikkapolitiikan näkökulmasta. Vuoden 2015 pakolaiskriisi vaikutti EU-maihin siten, että ne jakautuivat kolmeen ryhmään poliittisen linjansa mukaan suhteessa turvapaikanhakijoihin. Suomi ei kieltäytynyt vastaanottamasta tulijoita, mutta sillä ei myöskään ollut mitään erityisiä syitä noudattaa korostuneen myötätuntoista turvapaikkapolitiikkaa, kuten esimerkiksi Saksalla, jonka oli tuolloin pystyttävä ruokkimaan omaa talouskasvuaan, ja joka siis hyödynsi tilanteen toivottamalla mahdollisimman monet turvapaikanhakijat tervetulleiksi. Suomi hyötyi naapurimaansa Ruotsin rajatarkastuksista siten, että Suomeen arvioitiin saapuvan vähemmän turvapaikanhakijoita, joita kuitenkin lopulta saapui vuonna 2015 yli 32 000. Määrä oli lähes kymmenen kertaa enemmän kuin edellisvuonna. Suurin osa saapuneista oli nuoria perheettömiä irakilaismiehiä. Suomen linja etenkin somalialaisten ja irakilaisten turvapaikanhakijoiden suhteen olikin ollut esimerkiksi Ruotsiin verrattuna antelias (Hiltunen 2019, 219–220, 222.)

Samoihin aikoihin puheenaiheeksi nousi myös Venäjän mahdollinen hybridisodankäynnin toimi, kun loppuvuonna 2015 ja alkuvuonna 2016 Venäjältä Suomeen itärajan yli saapui yhtäkkiä noin 1 700 turvapaikanhakijaa, joista suurin osa oli afganistanilaisia. Vastaavaa oli ihmetelty niin ikään Norjassa. Suomessa huoli ei ollut turha, sillä ensimmäisenä vastaanottavana EU-jäsenmaana suuren turvapaikanhakijamäärän takia Suomi joutuisi vastuuseen näiden turvapaikkahakemusten käsittelystä ja siten samanlaiseen asemaan, kuin Välimeren eteläiset jäsenmaat. Suomen ja Venäjän sopimus rajoittaa liikkumista itäisillä Sallan ja Raja-Joosepin rajanylityspaikoilla kuitenkin lopetti turvapaikanhakijoiden tulon alkuvuodesta 2016. Syksyllä 2015 Suomi

ryhtyikin kiristämään turvapaikkalinjaansa muun muassa päivittämällä Irakin, Somaalian ja Afganistanin turvallisuusarvioita sekä kartoittamalla muiden EU-maiden käytäntöjä ja palautusmahdollisuuksia. Ajatuksena oli yhtenäistää EU:n turvapaikkanormeja ja niiden soveltamisen tapaa Suomen osalta muiden EU-maiden linjan mukaiseksi. Seurauksena tuotettiin Ruotsin tapaan muun muassa eri maiden maalinjauksia, joita toimivat turvapaikkahakemusten käsittelyprosessissa tulkintaohjeena. Käytännössä oleskelulupaa ei siis myönnettäisi enää pelkän lähtöalueen perusteella, vaan hakijoiden tilannetta tarkasteltaisiin aiempaa yksilöllisemmin. (Hiltunen 2019, 221–222.)

Vuosien 2014–2015 pakolaiskriisin jälkimainingeissa solmittiin Turkin ja Euroopan unionin välinen pakolaissopimus auttamaan laittomasti Eurooppaan tulevien palauttamisessa Turkkiin. Vuoteen 2020 tultaessa Turkin maltti oli kuitenkin mennyt, koska sen mukaan Eurooppa oli myöhässä sopimuksessa sovituissa pakolaistilanteen hoitamiseksi luvatuissa maksuerissään ja lisäksi summat olivat Turkin mukaan vajaita. Turkki halusi Euroopan osallistuvan Syyrian sodan aseellisen konfliktin ratkaisuun ja sen aiheuttamaan pakolaisten tuloon ja ilmoitti ettei aio estellä uusien pakolaisten tuloa Turkin Kreikan vastaiselle rajalleen. Turkki aloittikin massiivisen pakolaisten ja siirtolaisten kuljettamisen rajalle muun muassa linja-autoin. Lyhyessä ajassa Kreikan rajalle tuli kymmeniä tuhansia pakolaisia ja siirtolaisia, joita Kreikan poliisi ja viranomaiset rajallaan pidättelivät, osin myös väkivaltaisain keinoin. Tulijoiden määrien uutisoitiin jatkuvasti kasvavan ja Kreikan rajalla tilanne oli räjähdysherkkä. Eurooppa oli kohdannut ongelman, johon oli kyllä ollut aikaa etsiä ratkaisua, mutta johon se ei siltikään ollut valmis.

2.3 Euroopan unionin ja Turkin pakolaissopimus

Maaliskuussa 2016 EU:n ja Turkin välille solmittiin pakolaissopimus, tai virallisesti julkilausuma, jonka mukaan kaikki paperittomat siirtolaiset, jotka saapuivat Turkista Kreikkaan, palautettaisiin Turkkiin. Ehtona oli, että Euroopan Unioni sijoittaisi jokaista palautettua kohden jäsenmaihinsa yhden pakolaisen Turkista. Sopimuksen seurauksena Balkanin reitti tulla Eurooppaan oli näin suljettu. Sopimus antoi lisäksi Turkille valtuudet ryhtyä mihin tahansa tarpeellisiin toimiin laittomien maahantulon kanavien avautumisen ehkäisemiseksi. Vastalahjaksi se saisi EU:lta kolme miljardia euroa Turkissa olevien pakolaisten auttamiseen, lupauksen edistää turkkilaisten viisumivapautta ja Turkin EU-jäsenyysneuvotteluja sekä lupauksen unionin avaamasta vapaaehtoisesta humanitaarisesta ohjelmasta, joka loisi turvapaikanhakijoille laillisen kanavan tulla Eurooppaan. (Hiltunen 2019, 224.)

Kritiikkiä sopimusta kohtaan esitettiin muun muassa kaikkien paperittomien palauttamisen osalta, mikä käytännössä tarkoitti EU:n turvapaikkaoikeudessakin kiellettyjä massakarkotuksia. Lisäksi sopimusta arvosteltiin siitä, että se käytännössä tunnusti Turkin turvalliseksi maaksi, ja jonka oletettiin kohtelevan pakolaisia siten, ettei heitä kohtaisi vaino, kuolemanrangaistus, palautus tällaisen uhan sisältävään maahan tai muu epäinhimillinen kohtelu. Lisäksi oletettiin, että jokaiselle taattaisiin mahdollisuus hakea turvapaikkaa Turkissa, vaikka ihmisoikeusjärjestö Amnesty Internationalin mukaan Turkki oli alkuvuonna 2016 palauttanut muun muassa syyrialaisia rajan yli Syyriaan. Sopimuksesta käytiin laajaa keskustelua puolesta ja vastaan muun muassa sen sisällön väärinymmärryksistä sekä todisteista sopimuksenmukaisen käytäntöjen toteutumisesta. Euroopan komission näkökulmasta sopimus oli kuitenkin toimiva, sillä Kreikasta tuli aiempaa vähemmän turvapaikanhakijoita: noin 97 prosenttia vähemmän kuin edellisvuoden keväällä sopimuksen soveltamisen aloittamisen aikaan. Kreikan vastaanottokeskukset olivat kuitenkin täynnä, koska tulijoita ei palautettu Turkkiin samaa tahtia. Tätä Kreikka selitti muun muassa kyvyttömyydellä varmistaa kuinka palautetuille Turkissa kävisi. Vastaanottokeskukset Kreikassa olivat täynnä myös siksi, ettei EU ollut onnistunut siirtämään turvapaikanhakijoita muihin EU-maihin tekemänsä päätöksen mukaisesti. (Hiltunen 2019, 225–228.) Euroopan turvapaikkapolitiikka ei toiminut ja sen vaikutukset näkyivät nyt.

Hiltunen (2019) mukaan Euroopan unionin sanottiin vuonna 2015 kohdanneen pakolaiskriisin. Tilanne oli kriisi monille tahoille: niille, jotka pakenivat kotimaastaan sotaa, köyhyyttä tai elinolojen puutteita sekä Euroopan unionin yhteisenä pidetyille turvapaikkajärjestelmälle, jonka huomattiin olevan toimimaton. Tuo toimimattomuus houkutteli etenkin Kreikassa yhä useampia ihmisiä lähtemään liikkeelle kohti Eurooppaa. Vuoden 2015 loppuun mennessä Eurooppaan tulikin turvapaikanhakijoita enemmän kuin koskaan. Turvapaikanhakijat pystyivät liikkumaan lähes mielensä mukaan ympäri Eurooppaa johtuen unionin turvapaikkajärjestelmän toimimattomuudesta. Tulijoita houkutteli tieto tai luulo siitä, että tietyistä maista turvapaikan saisi helpommin kuin joistain toisista. (Hiltunen 2019, 229.)

Kaikki vuonna 2015 Eurooppaan tulleista eivät olleet Geneven sopimuksen tai EU:n määritelmädirektiivin mukaisesti pakolaisia, vaan syytä pakenemiselle oli monia, kuten kotimaan köyhyys, yleinen näköalattomuus tai toivo paremmasta elämästä. Tämän takia tulijoita on myös syytely. Keskusteluissa on kuulunut huomautuksia muun muassa "elintasopakolaisista" ja ihmettelyä siitä, miksi tulijat ovat pääsääntöisesti nuoria miehiä ja lisäksi kyseenalaistettu muun muassa tulijoiden sopeutumista vastaanottajamaahan. Harvoin julkista keskustelua on käyty muun muassa Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden vastuusta tilanteesta tai sen olemattomasta yhteisestä turvapaikkapolitiikasta. (Hiltunen 2019, 230.) Julkinen keskustelu heijastelee muun mu-

assa niitä käsityksiä, joita ihmisillä on turvapaikanhakijoista. Median rooli keskustelussa ja sen ylläpitäjänä on näkyvä: aiheet, joita pidetään pinnalla ja joille annetaan näkyvyyttä ja palstatilaa, puhuttavat. Se, miten media esittää turvapaikanhakijat kuskakin vaiheessa vaikuttaa aiheesta käytävään keskusteluun ja myös keskustelun polarisoitumiseen eli sen moniäänisyyden vähenemiseen ja tiukkojen jakolinjojen synty-miseen. Jos maahanmuuttajat esitetään mediassa lähes poikkeuksetta uhkana eikä kerrota esimerkiksi heidän taustoistaan vainojen kohteena ja siksi kuvata heitä turvaa hakevina ihmisinä, kuvan maahantulijoista voi sanoa rakentuvan varsin yksipuoliseksi ja negatiiviseksi.

Kreikassa jumissa olleisiin turvapaikanhakijoihin ja heidän sijoitteluunsa kohdistui monenlaisia haasteita. Muun muassa hakijoiden rekisteröinti ja selvitystyö vei aikaa. Lisäksi piti pystyä arvioimaan, oliko Turkki hakijalle turvallinen maa ilman vainon uhkaa tai vaaraa tulla palautetuksi lähtömaahan tai muuhun maahan, jossa mahdollisuus vainon kohteena olemiseen olisi. Varsinkin turvapaikanhakijoiden suuri määrä aiheutti ongelmia, kun tilaa manner-Kreikassa ei ollut kaikille siirtoa odottaville. Myös asioita ratkovien virastojen sisällä oli ongelmia, kuten eri Euroopan maista tulleiden virkailijoiden erilaiset perusteet turvapaikanhakijoiden kertomusten totuudenmukaisina pitämiseen. Lisäksi erimielisyyttä asiantuntijoiden ja esimiesten välillä oli siitä, olisivatko hakijat todella turvassa Turkissa. Kertomukset Turkin viranomais-ten väkivaltaisuuksista turvapaikanhakijoita kohtaan määriteltiin lähes poikkeuksetta yksittäistapauksiksi, vaikka eri hakijat kertoivat kokemuksistaan toistuvasti. Kun vi-ranomais-ten linja ei ollut toimissa ja päätöksissä yhtenäinen, ei Euroopan Unionin-kaan turvapaikkapolitiikkaa pidetty yhtenäisenä. (Hiltunen 2019, 255–258.)

Hiltunen (2019) on kuvaillut syksyn 2018 EU:ta voimattomaksi turvapaikkajär-jestelmänsä yhtenäistämisen ja uudistamisen osalta. Yhteistä linjaa ei saatu muodos-tettua koskien esimerkiksi EU:n ulkoisten ja sisäisten siirtolaiskeskusten perustami-sesta tai siitä, miten turvapaikanhakijoiden määräosuuksia jaettaisiin jäsenmaiden kesken. Samaan aikaan tehostettiin muun muassa ulkorajavalvontaa ja luvattomien rajanylitysten torjuntakeinoja. (Hiltunen 2019, 271–273.) Turvallisuuskuva alettiin Eu-roopassa selvästi nähdä aiempaa merkityksellisempänä pakolais- ja siirtolaiskriisin myötä. Tähän osansa oli myös sillä, miten media kriisin yleisölle esitti niin maailmalla kuin Suomessa.

3 TUTKIMUSASETELMA

Tässä luvussa avaan aluksi yleisesti metodin ja metodologian suhdetta erityisesti laadullisessa tutkimuksessa. Sen jälkeen määritän tutkielman tutkimuskysymykset, kuvaan tutkielman aineiston sekä aineiston keräämiseen ja käsittelyyn liittyviä seikkoja. Aineiston kuvailun jälkeen esittelen analyysimenetelmänä käytetyn diskurssi-analyysin oleellisimpia kohtia tämän tutkielman analyysin kannalta. Luvun lopuksi pohdin vielä tutkimuksen luotettavuutta.

3.1 Metodi ja metodologia

Tuomi ja Sarajärvi (2004) lähestyvät laadullisen tutkimuksen määrittelyä ensisijaisesti siitä näkökulmasta mikä suhde laadullisella tutkimuksella on teoriaan ja teoreettiseen. Näkökulmassa oleellisia kysymyksiä ovat laadullisen tutkimuksen tarve teorialle sekä kysymys siitä, edustaako laadullinen tutkimus enemmän empiiristä vai teoreettista analyysia. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 17.) Äkkiseltään ajateltuna vastaus ensimmäiseen kysymykseen löytyy helposti: ilman muuta laadullinen tutkimus tarvitsee teoriaa. Pro gradua tekevänä yliopisto-opiskelijana teorian merkitystä tutkimuksessa on korostettu läpi opintojen ja sitä pidetään jollain tapaa oleellisena, jopa pakollisena osana tutkimusta ja tutkimusraporttia. Teoria antaa tutkimukselle rakennetta ja ryhtiä, uskottavuutta ja luotettavuutta. Suomalaisissa oppaissa laadullisesta tutkimuksesta käytetään monesti synonyymeina sellaisia käsitteitä kuin ”pehmeä”, ”ymmärtävä”, ”tulkinnallinen” tai ”ihmistieteellinen”, jotka eivät kuitenkaan riitä kuvaamaan oppaiden sisällöistä löytyvän laadullisen tutkimuksen kokonaisuutta (Tuomi & Sarajärvi 2004, 9–10).

Tuomen ja Sarajärven (2004) mukaan laadullisen tutkimuksen metodioppaista tehdyt, usein ristiriitaisetkin tulkinnat metodologiasta voidaan nähdä metodologian laajan ja suppean merkityksen näkökulmasta. Laajassa merkityksessä metodologia

nähdään nimensä mukaisesti laajamittaisena, tieteellisenä perusnäkökymksenä ja maailmankatsomuksena sekä todellisuutta koskevan tiedon peruslähtökohtana. Se, millä tavoin ja millä välineillä todellisuutta tutkitaan, aukeaa tutkijalle eri tavoin. Siten metodologiaan liittyy ajatus tutkijan ymmärryksestä tutkimuksensa rajoitteista ja mahdollisuuksista suhteessa todellisuuteen sekä toisiin tutkimuksiin. Lähtökohtana on todellisuudesta saatavan tieteellisen tiedon ongelmallisuus yleisesti. Metodologian suppea merkitys koskee puolestaan itse metodiikkaa tai metodien käyttöä eli sitä, miten tutkimuskäytännössä tietoa todellisuudesta hankitaan. Siinä todellisuus nähdään ongelmattomana, annettuna ja menetelmien käytön ratkaisevan tuloksen. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 11.)

Tutkimuksen metodologia on universaalimpi käsite kuin metodi. Metodologia tarkoittaa sääntöjä metodien eli välineiden käytölle asetetun päämäärän saavuttamiseksi. Metodologia kertoo siis siitä, millaisia käsitteitä todellisuuden hahmottamiseen on käytetty ja miten, jotta tulokseksi on saatu tieteellistä tietoa. Metodologia kysyy, onko tutkimuksessa käytetty menetelmä järkevä. Metodit taas ovat tutkimuksessa käytettyjä aineistonkeruu- ja analyysitapoja perustelemassa tutkimuksessa syntynyttä tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 11.)

3.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Millaista Turkki-kuvaa suomalainen media rakentaa pakolais- ja siirtolaisvirroista uutisoinnissa?
- 2) Turvallistaako suomalainen media pakolais- ja siirtolaiskriisien ilmiötä?

3.3 Aineisto

Tämän tutkielman aineistona toimivat Helsingin Sanomien ja Yleisradion (jatkossa HS ja YLE) mediatekstit koskien vuosien 2014–2015 ja 2020 pakolais- ja siirtolaiskriisejä. Jatkossa käsitellessäni pakolais- ja siirtolaiskriisejä, tarkoitan edellä mainittuina vuosina Eurooppaan suuntautunutta ja yhä suuntautuvaa muuttoliikettä ja liikehdintää lähinnä Lähi-Idästä, Afrikasta ja Etelä-Aasiasta. Aihetta käsittelevät mediatekstit on analysoitu käyttäen diskurssianalyysia. Aineiston läpikäymisessä ja jäsentelyssä hyödynsin internetissä vapaasti saatavissa olevaa ilmaista avoimen lähdekoodin Taguette -sivustoa, johon aineiston pystyi lataamaan. Taguettein avulla on

mahdollista merkitä tekstistä kiinnostavia kohteita, nimetä nuo kohdat muutamalla kuvaavalla asiasanalla ja siten ryhmitellä samankaltaisia ja samoihin asioihin viittavia kohtia tekstistä. Muutamain asiasanoin merkityt, toisiinsa liittyvät tietyt lauseet tai tekstin sanat on siten mahdollista myös löytää helposti myöhemmin, koska Taguette listaa nämä useat tekstikohdat saman tägin alle.

Aineistoon on valittu Helsingin Sanomien ja YLE:n verkkolehtien pakolais- ja siirtolaisuutisointia koskevia tekstejä aikaväliltä 2014–2022. YLE:n uutisoinnin osalta aineisto koostuu uutisartikkeleista, YLE:n Analyyseista ja Näkökulmista. Helsingin Sanomien osalta aineisto koostuu uutisartikkeleista, Pääkirjoituksista, HS-Analyyseista, HS-Haastatteluista, Kommentteista, Näkökulmista, Kolumneista, sekä Mielipidekirjoituksista/Vieraskynä. Kokonaisuudessaan aineisto koostuu 60 mediatekstistä. Löytämistäni, vastaavista aiheista tehtyjen opinnäytteiden aineistot ovat esimerkiksi Rännälin (2017) terrorismia suomalaisessa mediassa tarkastelevassa pro gradussa käsitäneet 60 Helsingin Sanomien lehtiartikkelia ja Vainion (2020) Turkin AKP-puolueen Eurooppa-puhetta käsittelevässä kandidaatintutkielmassa 52 pääkirjoitusta. Kun aineiston kuvat ja turhat rivinvaihdot jätetään aineistostani pois sekä otsikoiden fonttikokoa kohtuullistetaan, analysoitavaa tekstiä on fonttikoon vaihdellessa 10:n ja 13:n välillä noin 145 sivua.

Koska aineisto koostuu HS:n ja YLE:n vapaasti internetissä saatavissa olevista mediateksteistä, kuten uutisartikkeleista, mielipidekirjoituksista ja kolumneista, minulla ei ollut tarvetta esimerkiksi suojata aineistoa tietoturvallisesti, toisin kuin jos kyseessä olisi ollut vaikkapa henkilöitä käsittelevä aineisto. Siten myöskään esimerkiksi anonymisointi ei tämän tutkielman teon yhteydessä ollut tarpeellista.

Aineistonkeruuta varten liityin Helsingin Sanomien tilaajaksi, jotta pääsisin ilman rajoituksia käsiksi kaikkeen löytyvään materiaaliin, sillä jotkut artikkelit ovat vain tilaajille. YLE:n kohdalla näin ei luonnollisesti tarvinnut tehdä, sillä artikkeleita ja kirjoituksia pääsee lukemaan vapaasti. Käytin Helsingin Sanomien verkkolehden sivujen hakutyökalua, johon rajasin aikavälin 2014–2022. Hakusanoina käytin seuraavia: pakolaiset, siirtolaiset, maahanmuutto, Turkin presidentti, Erdogan, Turk-. Hakutuloksia tuli useita kymmeniä sivuja, joilta löytyvät kaikki uutiset eivät kuitenkaan olleet suoraan aiheitani käsitteleviä. Suodatin hakutuloksista siirtolais-, ja pakolaisvirtoja sekä Erdoğanin kommentteja aiheesta sisältävät uutiset ja tekstit. Työ oli jatkuvaa lukemista. Otsikon perusteella pystyin melko hyvin rajaamaan selkeästi aiheeseen liittyvät tekstit, mutta ne täytyi kuitenkin lukea läpi kokonaisuudessaan ennen päätöstä siitä, sisällyttäisinkö tiettyä uutista aineistooni. Prosessin edetessä tallensin mahdollisesti käytettävissä olevia uutisia muun muassa selaimeni kirjanmerkkeihin ja lukulistalle, jotta voisin palata niihin vielä myöhemmin ja linkit pysyisivät tallessa.

Word-tiedostoksi aineiston saatuaani, poistin uutisten kuvat ja kuvatekstit, sillä niissä ei ollut aiheeni kannalta merkityksellistä sisältöä. Pienensin myös esimerkiksi

otsikoiden ja ingressien fonttikokoa sekä poistin turhia rivivälejä, jolloin teksti tiivistyi ja lopulta tiedosto oli noin 145 sivun mittainen.

3.4 Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysissa kiinnostus suuntautuu kielenkäyttöön ja se tarkastelee kielenkäyttöä tekemisenä. Kielenkäytöllä tehdään ilmiöitä eri tavoin ja eri perusteluin ymmärrettäviksi. Tässä erityinen rooli on kielenkäytön toimijoilla, joiden kielenkäyttö on siis ensisijaisesti analyysin keskiössä. Diskurssianalyysin tarkoitus on selityksiä ja kuvauksia eri tilanteissa ymmärrettäviksi rakentavien seurausten ja asiointilojen tarkastelu. Tutkimuksessa menetelmänä tämä ilmenee käytännössä sen tarkasteluna, miten toimijat tutkittavaa asiaa tai ilmiötä nimeävät ja kuvaavat, ilman tutkijan ennakkoletuksia. Tästä näkökulmasta ihmisten nähdäänkin aina kieltä käyttäessään olevan osallisena kulttuurin uusintamisessa ja muuntamisessa. Diskurssianalyysin keinoin analysoidaan siis sitä, miten sosiaalista todellisuutta eri sosiaalisten käytäntöjen kautta tuotetaan. (Suoninen 2016, 231–232.) Diskurssianalyysin teoreettinen viitekehys on sosiaalisessa konstruktionismissa, jonka mukaan tutkimamme todellisuus kohdataan aina jostakin näkökulmasta merkityksellistettynä (Jokinen 2016, 39; Gergen 1994 ja Burr 1995 mukaan). Tutkijan tulkinnan tuloksina syntyvät diskurssit ja repertuaarit eivät ole analyysin raakamateriaalia, kuten vaikkapa analysoitava teksti, vaan perusteltuja tutkijan ja aineiston väliseen vuoropuheluun pohjautuvia tulkintoja. Diskurssianalyysissa kiinnostus on diskurssien ja repertuaarien aktualisoitumisessa erilaisissa käytännöissä. Tutkijan mielenkiinto kohdistuu siis ennen kaikkea diskurssien ja repertuaarien tuottamisen prosesseihin. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 28; Wetherell & Potter 1992, 92 mukaan.)

Diskurssianalyysin viitekehysten yksi teoreettinen lähtöoletus on siis kielenkäytön sosiaalista todellisuutta rakentava luonne. Kielenkäytön ei nähdä pelkästään kuvaavan maailmaa, vaan myös merkityksellistävän, jäsentävän, rakentavan, uusintavan ja muuntavan sosiaalista todellisuutta, jossa elämme. Kieltä käytettäessä siis merkityksellistetään eli konstruoidaan puheen tai kirjoittamisen kohteita, jolloin kielen jäsentämiseen käytetyt, sosiaalisesti jaetut merkityssystemit rakentuvat sosiaalisissa käytännöissä. Diskurssianalyysille onkin ominaista ajatus sosiaalisen todellisuuden jäsentämisestä jatkuvasti rakentuvana prosessina. (Jokinen ym. 2016, 21–23.)

Diskurssianalyysissa ja tämän tutkielman kannalta merkitystä on myös retorikalla. Jokisen (2016) mukaan retorikan määritelmä pelkistetysti on yleisön vakuuttamista argumentin pätevydestä ja pyrkimyksestä saada yleisö sitoutumaan siihen. Retorikalle ominaista on avoimuus, jolloin minkä tahansa esitetyn väitteen lähtökoh-

taoletukset ovat poikkeuksetta kiistanalaisia. Tämä avoimuus johtaa siihen, että argumentaatiossa pyrkimys ja tarkoitus on jonkin väitteen uskottavuuden ja vakuuttavuuden lisäämisessä ja siten myös väitteen kanssa kilpailevien väitteiden uskottavuuden vähentämisessä. Yleisösuhte on argumentaatiossa erityisen tärkeä, sillä yleisön tavoittelussa yhteisesti jaetut lähtökohtaoletukset, kuten ”murhaaminen on tuomittavaa” ovat keskeisiä. Retorisen analyysin keskiössä onkin erilaisten retoristen keinojen, kuten suostuttelun ja vakuuttelun keinojen erittely, joilla pyritään vakuuttamaan lukija tai kuulija esitetyn argumentin uskottavuudesta tai kannatettavuudesta. Diskurssi-analyysissa retorisen analyysin välineistöä voidaan käyttää esimerkiksi selontekojen tuottamisen ja perustelun tai asioiden kategorisoinnin ja oikeuttamisen tarkastelemisen yhteydessä. (Jokinen 2016, 259–261.) Niin ikään turvallistamispuheessa yleisö pyritään vakuuttamaan esitetyn uhan olemassaolosta ja tilanteen vaatimista poikkeuksellisista ja välittömistä toimenpiteistä. Yleisön tuki turvallistettavalle aiheelle on oleellinen ja välttämätön turvallistamispuheen onnistumiselle.

Diskurssianalyysia voisi selkeärajaisen tutkimusmenetelmän sijaan luonnehtia väljäksi teoreettiseksi viitekehikseksi, jonka yhdeksi peruslähtökohdaksi voidaan nähdä kuuluvan oletus kielenkäytöstä sosiaalisen todellisuuden rakentajana (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 25; Potter & Wetherell 1987, 175; Suoninen 1992, 125 mukaan). Kielenkäyttö mielletään usein pelkäksi asioiden kuvaamiseksi, kun sen sijaan tulisi muistaa, että lausumilla on aina useampia tavoitteita ja tehtäviä, kuten todellisuuden luonnetta koskevien väitteiden tekeminen. Siten ne osallistuvat myös tuon väitteen todellisuuden rakentamiseen. Tähän liittyy kielenkäytön luonne seurauksia tuottavana toimena eli kielenkäytön funktionaalisuus, joka on analyttisestä näkökulmasta ja tämän tutkielman kannalta oleellinen, sillä kiinnostus on siinä, mitä kielenkäyttäjät ilmaisuillaan tulee tuottaneeksi ja tehneeksi. (Jokinen, Juhila & Suoninen 2016, 37.)

3.5 Tutkimuksen luotettavuus

Minkä tahansa tutkimuksen kohdalla on oleellista tarkastella sen luotettavuutta. Hyvä tieteellinen käytäntö ja akateemiseen yhteisöön liittyminen ja kiinnittyminen edellyttävät keneltä tahansa tutkijalta kykyä tarkastella omaa tutkimustaan ja tutkimusprosessia kriittisesti. Luotettavuus on myös osa tutkimuksen laatua ja laadun varmistamista. Tutkimuksen luotettavuuden arviointi kuuluu tutkimuksesta raportointiin ja ilman sitä tutkimuksen voidaankin ajatella olevan oleellisesti vajavainen.

Laadullista tutkimusta koskevassa metodikirjallisuudessa on esitetty sen luotettavuuteen liittyvien käsitteiden, validiteetin ja reliabiliteetin korvaamista tai jopa hylkäämistä sillä perusteella, että niiden katsotaan kuuluvan erityisesti määrällisen tut-

kimuksen piiriin. Tyhjentäviä ohjenuoria laadullisen tutkimuksen luotettavuusarvioinnille ei ole kuitenkaan antaa, sillä tutkimuksen arviointi rakentuu loppujen lopuksi yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, jossa painottuu erityisesti tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa voidaanakin kiinnittää huomiota useaan seikkaan, kuten aineistonkeruuseen ja tutkittavien valintaan, tutkijan omaan positioon tutkimuksessa sekä analysointi- ja raportointitapoihin ja näiden johdonmukaisuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 119–123.) Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksessa käytetyn mittarin luotettavuutta, kun taas validiteetilla tarkoitetaan mittarin pätevyyttä. Tämän tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa nuo käsitteet näen käypinä tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa muun muassa niiden yleispätevyys ja toisaalta myös niiden tutkimuskentällä vakiintuneen aseman ansiosta.

Tämän tutkielman aineisto on valittu aihe huomioiden. Aineistoon on otettu mukaan vain aihetta käsitteleviä ja sitä kuvaavia mediatekstejä arvostetuilta ja luotettavilta mediatahoilta aiheen kannalta relevantilta ajankohdalta. Aineisto on analysoitu aiheen tarkasteluun sopivalla menetelmällä huomioiden menetelmästä erityisesti ne seikat, jotka auttavat parhaiten vastaamaan tutkimuskysymyksiin. Tällä on tutkielman teon aikana varmistettu se, että aihetta lähestytään ja sitä kuvataan objektiivisesti ja tarkoituksenmukaisesti. Diskurssianalyysi soveltuu puheen tarkastelun ohella myös tekstien tarkasteluun ja menetelmästä tätä tutkielmaa parhaiten palvelevat ja siihen parhaiten soveltuvat osat on poimittu harkiten. Analyysi on suoritettu pitäytyen valitussa menetelmässä ja tulokset raportoitu siten, että niitä on tarkasteltu valitun menetelmän ja tutkielman teoreettisen viitekehyksen valossa.

4 ANALYYSI

Tässä luvussa analysoin aineistosta löytyneitä pakolais- ja siirtolaiskriisien diskursseja ja aineiston perusteella muodostettua kuvaa Turkista. Määrittelen aluksi aiheen limittyviä käsitteitä sekä kuvaan, miten olen aineistoa jäsenellyt ja miten sen analysoin. Tämän jälkeen esittelen ja avaatan tarkemmin analyysin perusteella muodostetut neljä diskurssia, tasapainoilu-, vahvuus-, Turkki- ja uhkadiskurssin sekä tarkastelen pakolais- ja siirtolaiskriisien metaforia.

4.1 Käsitteiden määrittelystä

Aluksi on tarpeen avata pakolais- ja siirtolaiskriisin aiheen käsitteenmäärittelyjä koskien tulijoiden asemaa ja taustoja käsitteiden keskinäisen lähekkäisyyden takia. Aiheesta lukiessa on mahdollista helposti tiedostamattaankin niputtaa toistensa kanssa samankaltaisia lähikäsitteitä, kuten ”maahanmuuttajat” ja ”siirtolaiset” samaksi asiaksi, vaikka näin ei virallisten määrittelyjen mukaan ole. Aineistoa lukiessa ja läpikäydessä tuntui toisinaan, että nimenomaan käsitteet menevät mediassakin iloisesti sekaisin, joten niiden selkeyttäminen tässä yhteydessä ennen analyysin tarkempaa avaamista on tarpeen.

Maahanmuuttoviraston määrittelyjen mukaan maahanmuutto määritellään muutoksi johonkin maahan ja ”maahanmuuttaja on johonkin maahan muuttava henkilö”. Turvapaikanhakija taas on ”henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta”. Pakolaiseksi puolestaan määritellään ”ulkomaalainen, jolla on perustellusti aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperän, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi”. (Maahanmuuttovirasto.fi.) Siirtolainen on STT:n määritelmän mukaan ”vapaaehtoisesti ja pysyvästi toiseen maahan asumaan ja työskentelemään muuttanut henkilö” (STT).

Maahanmuuton ja maastamuuton ilmiöiden monitahoisuus sisältää kattavampia kattokäsitteitä sekä tarkempia ja hyvin rajattujakin määritelmiä. Tyypillisimpiin virheisiin maahanmuutosta kirjoitettaessa kuuluvatkin sekaannukset pakolaiskäsitteissä tai pakolaisista puhuminen siirtolaisina ja toisin päin. Väärien termien käyttäminen voi antaa asiasta väärän kuvan, joten on tärkeää kiinnittää huomiota käsitteiden oikeanlaiseen ja -aikaiseen käyttöön. (STT.) Jatkossa tässä tutkielmassa käytän pakolais- ja siirtolaiskriisin -käsitettä tarkoittaessani vuosien 2014–2015 ja 2020 ihmisten massaliikkuvuutta Eurooppaa kohti. Pakolais- ja siirtolaiskäsitteiden käyttäminen on perusteltua tässä yhteydessä, sillä esimerkiksi Turkista 2020 lähteneiden joukko on ollut sekoitus näitä molempia. Maahanmuuttoon aineistossa en erityisesti keskity, sillä se on tässä tapauksessa tutkielman kannalta suhteettoman laaja käsite kuvaamaan eksaktia ”rajatumpaa” joukkoa ihmisiä, joita tarkoitan puhuessani kriisin tulijoista. Lisäksi analysoimissani mediateksteissä tulijoista puhutaan nimenomaan pakolaisina ja siirtolaisina ja kriisistä vastaavin käsittein, joten pysyttelen samoissa käsitteissä.

4.2 Aineiston jäsentely

Tutustuin aineistoon ensin lukemalla sen kokonaisuudessaan läpi. Päätin erotella aineiston mediatekstit vielä siten, että molempien verkkolehtien presidentti Erodžania käsittelevät ja aihetta taustoittavat mediatekstit olisivat oma Word-tiedostonsa ja puolestaan suoraan siirtolais- ja pakolaistulvia koskevat mediatekstit oma tiedostonsa. Pyrin siihen, että aineisto laajuudestaan huolimatta säilyisi analysointiprosessin ajan mahdollisimman selkeänä, ryhmiteltynä ja toisiinsa liittyvien aiheiden suhteen helposti käsiteltävänä ja yhdisteltävänä. Niinpä lopulliseksi aineistoksi muodostui neljä Word-dokumenttia, jotka latusin Taguetteen otsikoituna seuraavasti: HS Erdogan ja tausta, HS siirtolaiset ja pakolaiset, YLE Erdogan ja tausta sekä YLE siirtolaiset ja pakolaiset. HS tarkoittaa tässä Helsingin Sanomien tekstejä ja YLE Yleisradion tekstejä.

Seuraavilla aineiston lukukerroilla aloin kiinnittää huomiota tekstistä mahdollisesti löytyviin säännönmukaisuuksiin. Käytin kiinnostavien kohtien merkitsemiseen yliväivämenetelmää, joka korostaa halutun tekstikohdan Taguettessa keltaisella huomiovärillä helposti huomattavaksi. Tämän korostetun kohdan tekstistä, oli se sitten yksi tai useampi lause tai pelkästään yksittäinen sana, voi merkitä eli ”tägätä” sitä kuvaavilla muutamilla sanoilla ja siten ryhmitellä samanlaisia kohtia tekstistä samojen sanojen alle. Alkuvaiheessa merkitsin kiinnostavaksi useita, ehkä epärelevanttejäkin kohtia, kuten covid-19-pandemiaa sivuavia tekstikohtia. Pääsääntöisesti merkitsin kuitenkin Turkkiin, EU:hun, pakolaisiin, siirtolaisiin, turvallistamiseen ja uhkakuvien

luomiseen liittyviä kohtia. Tägejä oli tässä vaiheessa 24: EU voimaton, EU:n ja Turkin yhteisyys, EU:n toiminta, EU:n yhteisyys, Erdoğanin puolue, Erdoğanin toiminta, Suomi, Turkin EU-jäsenyys, Turkin kohtelu, Turkin sotavoimat, Turkin talous, Turkin toiminta, Turkki ja Venäjä, USA:n toiminta, covid-19, epävarmuus, luonnonvoimat, pakolaiskeskustelu, pakolaiskriisi, pakolaissopimus, siirtolaiset, turvallistamisen minimointi, turvallistaminen ja uhkakuvat. Toisilla aineiston lukukerroilla tägejä tuli kaksi lisää, kun lisäsin vielä YK- sekä puolueet/politiikka -tägit, joten lopulta niitä oli yhteensä 26. Jatkossa käytän näistä tägeistä kategoria -sanaa, joka kuvaa mielestäni paremmin samankaltaisten sanojen luokitteluun perustuvaa tapaa järjestää aineiston sisältöä.

Ryhdyin seuraavaksi tarkastelemaan luotuja 26:tta kategoriaa kriittisemmin ja pohtimaan voisiko niistä joitain tutkimuksen kannalta mahdollisesti epärelevanttejä jättää pois, kuten covid-19-pandemiaa käsittelevät kohdat. Kategorioiden karsiminen oli yllättävän haastavaa, sillä muun muassa ”Turkin sotavoimat” -kategoriakin tuntui tärkeältä tutkimuksen taustoittamisen ja Turkin toiminnan ymmärtämisen kannalta. Taguette mahdollistaa aiemmin luotujen kategorioiden yhdistämisen, joten päätin niputtaa samankaltaisia yhteen ja siten jo pohjustaakin mediateksteistä löytyviä diskursseja. Esimerkiksi EU:n toimintaa ja yhtenäisyyttä käsittävät tekstikohdat sisällytin yhteen. Ensimmäisen yhdistelyn jälkeen kategorioita oli viisi: EU-diskurssi, Turkkidiskurssi, luonnonvoimat, Erdoğanin toiminta sekä turvallistamisdiskurssi. Tarkastelun jälkeen siirsin vielä luonnonvoimat -kategorian turvallistamisdiskurssin kategorian alle, sillä näissä tekstikohdissa siirtolais- ja pakolaisuhkaa kehystettiin tai pikemminkin kuvailtiin juuri luonnonvoimiin viittaavien metaforien avulla.

Päätin tulostaa kategorioihin luokitellun aineiston kokonaisuudessaan vielä paperille, koska halusin selkeyden vuoksi vielä värikoodata aineistosta samoihin kategorioihin kuuluvat tekstikohdat ja siten tarkentaa luokittelua. Käsin väreillä yliviivamalla ja värillisillä liimalapuilla merkitsin toistensa kanssa samankaltaiset kohdat. Värikoodatun aineiston sisällön luokittelu eri teemoihin ja näiden teemojen erottaminen toisistaan olisi näin värien avulla helpompaa.

4.3 Aineiston analysointi

Analysoin mediateksteistä pakolais- ja siirtolaiskriisin diskursseja eli merkitysten tuottamisia, representaatioita ja metaforia. Diskurssianalyysissa tarkastelun keskeisin kohde ovat sosiaaliset käytännöt eli esimerkiksi yksilöiden kielenkäyttö eri tilanteissa ja niiden laajempien merkityssystemien, joita he toiminnassaan tuottavat, kuvailu (Jokinen ym. 2016, 34). Diskurssit ovat jonkin sosiaalisen käytännön merki-

tyksellistämistä tietystä näkökulmasta (Fairclough 1997, 124). Aineistoa analysoidessani keskityin aluksi etsimään teksteistä samankaltaisuuksia sekä eroja ja yhtäläisyyksiä koskien pakolais- ja siirtolaiskriisistä kirjoittamista. Aineiston analysointi on luontevaa aloittaa erojen ja yhtäläisyyksien etsimisellä sekä merkityssysteemien identifiointilla eli paikantamalla kielenkäytön osa-alueita, jotka tekevät monipuolisesti eri teemoja ja aiheita ymmärrettäviksi (Suoninen 2016, 43; Potter & Wetherell 1989, 169 mukaan). Merkityssysteemien tunnistaminen on lausumilla tekemisen eli niiden funktioiden tunnistamista tietyissä tilanteissa (Suoninen 2016, 46). Tarkastelin siis sitä, mitä niillä tullaan pakolais- ja siirtolaiskriisistä puhuttaessa tehneeksi. Kiinnitin huomiota tekstissä esiintyviin diskursseihin, mutta myös representaatioihin. Representaatioiden analysointi on analyysia siitä mitä teksteissä lukee, mutta yhtä lailla sitä mitä teksteistä puuttuu (Fairclough 1997, 139). Tässä tapauksessa kysyin aineistolta, miten mahdollista kriisin aiheuttamaa uhkaa tekstissä rakennetaan olemassa olevaksi tai poissaolevaksi? Merkityssysteemien ja representaatioiden lisäksi etsin aineistosta myös pakolais- ja siirtolaiskriisien metaforia.

Representaatioita tarkastellessani keskityin Faircloughin (1997) esittelemän tekstin merkitykseen ja niiden muotoon liittyvän monifunktion näkökulman ideationaaliseen funktioon, joka tuottaa representaatioita maailmasta. Teksteissä on kuitenkin aina useampia funktioita, koska ne sekä representoivat maailmaa, että esittelevät eri sosiaalisia suhteita ja identiteettejä. Representaation käsittelyyn liittyikin se, miten lauseet rakentuvat aiheensa ympärille. Analyysissa on tärkeää tarkastella niitä valintoja, joita niin representaatioissa, merkityksenannossa kuin todellisuuden konstruoinnissakin on tehty sekä niitä yhteiskunnallisia vaikuttimia, jotka näitä valintoja ovat ohjanneet. Mediatekstit ovat lisäksi usein julkisen elämän eri alueilta tutuiksi tulleiden henkilöiden, kuten poliitikkojen, asiantuntijoiden tai viranomaisten sanoman ja puheen välitystä eli uutisartikkelin kirjoittaja ei välttämättä puhu omalla äänellään kirjoittamassaan artikkelissa. (Fairclough 1997, 80, 105, 138.) Siksi kiinnitän huomiota myös siihen, kuka kulloinkin tekstissä puhuu.

4.4 Diskurssit

Tutkielman aineistosta nousi esille neljä pakolais- ja siirtolaisvirtoja kehystävää mediadiskurssia: tasapainoilu-, vahvuus-, Turkki- sekä uhkadiskurssi. Näiden diskurssien voidaan nähdä kehystävän aihetta suomalaisessa mediassa ja vielä tarkemmin Helsingin Sanomien ja Yleisradion kanavissa. Löydetyt neljä diskurssia luovat laajemmat, pakolais- ja siirtolaiskriisien turvallistamisen tulkintakehykset. Tasapainoilu- ja vahvuusdiskurssit muodostavat EU-tulkintakehyksen, jossa pakolais- ja siirtolaiskriisi määrittyy erityisesti Euroopan unionin kautta. Turkki- ja uhkadiskurssit

muodostavat puolestaan turvallisuuskehyksen, jossa pakolais- ja siirtolaiskriisi määrittyy toisaalta sen kautta, millaisena Turkki näyttäytyy aineistossa ja toisaalta sen kautta, miten pakolais- ja siirtolaiskriisin uhkaa aineistossa rakennetaan. Seuraavaksi esittelen muodostetut neljä diskurssia.

4.4.1 Tasapainoiludiskurssi

Nimesin aineistosta tasapainoiludiskurssin, joka keskittyy pakolais- ja siirtolaiskriisin käsittelyyn erityisesti Euroopan unionin näkökulmasta. Tasapainoiludiskurssilla voi luonnehtia ensinnäkin Euroopasta suhteessa Turkkiin käytävää keskustelua tarkasteluajankohdan pakolaishäiriöiden välisenä aikana. Euroopan unionin tasapainoiludiskurssi korostaa unionin epävarmoja aikoja pakolais- ja siirtolaiskriisin yhteydessä ja EU:n voimattomuutta suhteessa Turkkiin. Kuitenkin Turkki tarvitsee Eurooppaa ja toisinpäin. Turkki esitetään aineistossa ylivoimaisena suhteessa Eurooppaan, mutta toisaalta myös Turkki on EU-jäsenyyden hakemisen ja ehtojen täyttämisen takia riippuvainen Euroopasta ja siten pakotettu ainakin jossain määrin sekä tekemään yhteistyötä, että taipumaan esimerkiksi jäsenyyksiproessiin unionin määrittelemien ehtojen edessä.

Tasapainoiludiskurssi kuvaa hyvin sitä keskustelua, jota aineiston mediateksteistä oli havaittavissa kirjoitettaessa niin Euroopan unionin sisäisen yhtenäisyyden rakoilemisesta, kuin suhteesta Turkkiin. Aineistossa Eurooppa esitetään ensinnäkin ikään kuin alistaisena Turkille, ja jonakin sellaisena, jonka on taivuttava Turkin takia toimimaan esimerkiksi omaa arvomaailmaa vastaan, koska Eurooppa on riippuvainen Turkin kanssa tehdystä pakolaissopimuksesta. Kuva Turkista muodostuu hallitsevaksi suhteessa Eurooppaan

”Euroopan unioni joutuu tasapainoilemaan Turkin-suhteissaan. - - Länsimaat joutuvat sietämään diktaattorimaisia otteita, ihmisoikeusloukkauksia ja sotkeutumista Lähi-idän konfliktiin.” (Hannula 25.6.2018.)

”Euroopan johtajat ovat hillinneet kielenkantojaan Turkin ihmisoikeusloukkauksista ja sananvapauden musertamisesta, koska unioni tarvitsee kipeästi Turkin apua pakolaishäiriöissä.” (Kähkönen 5.3.2016.)

”Turkin käyttäytyminen on räikeässä ristiriidassa Euroopan unionin perusarvojen, kuten vapauden ja demokratian, kanssa. Silti EU ja Turkki käyvät edelleen – ainakin muodollisesti – neuvotteluja maan liittymisestä EU:hun. - - Turkin epädemokraattisesta kehityksestä huolimatta EU tyytyy heristelemään sormea. - - Vaikenemalla Turkin ihmisoikeusloukkauksista ja myötäilemällä Erdoğania EU murentaa omaa, demokratiaan valettua arvopohjaansa. Ilman sitä EU:sta ei jää paljontaan jäljelle.” (Tuohinen 9.3.2016.)

EU:n ”joutuminen” tasapainoilemaan kuvaa pakkoa sopeuttaa sen omaa toimintaa Turkin takia. Tämän seurauksena on nähtävissä myös Euroopan unionin mahdollinen

rapautuminen oman arvopohjan murentamisen seurauksena. EU:hun liittymisen neuvottelujen yhteydessäkin Eurooppa on Turkille alisteinen. Kielenkantojen hillitsemisen ja "tyytyminen" sormen heristelyyn korostaa kuvaa Turkin ylivoimaisuudesta suhteessa Eurooppaan ja Euroopan unioniin, mikä käy ilmi myös seuraavasta Helsingin Sanomien otsikosta. Tunnetun sanonnan käyttäminen on lyhydessään ja ytimekkyydessään tehokas keino kiteyttää maiden väliset sen hetkiset voima- ja valtasuhteet

"Turkki vie ja EU vikisee" (Tuohinen 9.3.2016).

Turkin hallitsevuudesta suhteessa Euroopan unioniin on näkyvissä merkkejä myös vuoden 2015 pakolaiskriisin yhteydessä tapahtuvassa uutisoinnissa

"EU tarvitsee pakolaiskriisin hoidossa Erdoğanin apua" (Hannikainen 5.10.2015).

"Turkillä on paremmat kortit, koska se pystyy säätelemään Eurooppaan tulevien pakolaisvirtojen suuruutta. Valta on merkittävä, koska pakolaiskriisi on tullut Euroopalle kalliiksi ja muuttanut poliittisia asetelmia EU-maissa. Neuvotteluasema näkyi hyvin Brysselin huippukokouksessa. Turkki pystyi sanelemaan, mitä kaikkea kivaa se unionilta haluaa. Toivelistalla oli muun muassa kolme miljardia euroa lisärahaa siirtolaiskriisin hoitamiseen, turkkilaisten viisumivapaus kesään mennessä ja jäsenyysneuvotteluiden nopeuttaminen." (Tuohinen 9.3.2016.)

EU:n tarvitsevuus näyttäytyy pakolaiskriisin kautta. Pakolaiskriisi kuvataan asiana, joka on Euroopalle käytännössä mahdoton tehtävä ratkaista ilman Turkin apua. Turkin ja Euroopan unionin neuvottelut kriisin hoitamiseksi kuvataan yksinomaan Turkin rajattomina mahdollisuuksina sanella haluamansa ilman, että unioni voi vaatia muuta tai kieltäytyä, koska se tarvitsee Turkkiä pakolaiskriisin hallinnassa pitämiseen.

Euroopan unionista puhutaan mediateksteissä "voimattomana", mikä edelleen korostaa Turkin mahtia suhteessa Euroopan unioniin. Syy sille, että unioni on jälleen pakolaiskriisin edessä, on sen omassa epäonnistuneessa turvapaikkapolitiikassa

"Euroopan unioni näyttää olevan voimaton hybridivaikuttamista vastaan. - - EU:n keinovalikoima on kapea: strategiana on turvautua joko keppiin tai porkkanaan." (Miklóssy 20.11.2021.)

"Pakolaiskriisin kanssa painivat EU:n johtajat katsovat voimattomina vierestä - -" (Kähkönen 5.3.2016).

"Uuden pakolaiskriisin kolkutellessa ovella EU on nyt - tai jälleen kerran - silmätysten sen tosiasian kanssa, että jäsenmaat eivät ole löytäneet ratkaisuja EU:n yhteiseen turvapaikkapolitiikkaan." (Kauhanen 2.3.2020.)

"EU saa kuitenkin syyttää vain itseään tilanteesta, jossa Syyrian sodan varsinaisissa ratkaisuihin unionille on jäämässä sivustakatsijan rooli. Nyt EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan uskottavuus lepää sen varassa, ettei Turkin painostukselle Kreikan rajalla anneta periksi." (HS Pääkirjoitus 5.3.2020.)

Euroopan voimattomuutta pakolais- ja siirtolaiskriisin edessä mediateksteissä kuvailtaessa voidaan sen nähdä luovan tilanteen, josta Euroopan unionilla ja siihen kuuluvilla mailla ei ole enää ulospääsyä tai johon niillä ei ole ratkaisua. Pakolaisten ja siirtolaisten tulon uhka näyttäytyy siten todellisena ja väistämättömänä samalla ratkaisujen löytämisen tai vaikuttamismahdollisuuksien puuttuessa. Kriisiä kuvataan merkittävänä koko Euroopan unionin kannalta

”Kärjistynyt tilanne Kreikan ja Turkin rajalla on EU:lle tulikoe ja testaa, millä tavalla unioni on valmistautunut siirtolaisten ja turvapaikanhakijoiden mahdollisesti merkittävään kasvuun vuoden 2015 kriisin jälkeen. Ensimmäisessä sijassa paine kohdistuu Kreikkaan ja Bulgariaan, mutta jos EU:n rajojen yli pääsee paljon ihmisiä, tilanne voi heilutella sisäpolitiikkaa kaikissa EU-maissa.” (Huusko 1.3.2020.)

Kreikan rajalle 2020 nopeasti tulleen pakolais- ja siirtolaisjoukon kuvataan tilanteena olevan ”tulikoe” ja äärimmäinen testi Euroopalle, jolla on mahdollisesti epäonnistuksessaan seurauksia jäsenmaille.

Euroopan unionin voimattomuutta kuvaavan keskustelun yhteyteen voidaan nostaa asiaankuuluvana keskustelu, jossa pakolais- ja siirtolaiskriisiä kuvattiin mediateksteissä ikään kuin risteyskohtana tai yleisen tilanteen radikaalina muuttumisena EU:n kannalta, jonkinlaisena etsikkoaikana unionille. Keskustelu kulminoitui erityisesti rajoihin, niin maiden konkreettisiin, kuin sisäisiin poliittisiin, mutta myös Turkin ja EU:n väliseen pakolaissopimukseen ja sen pitävyyteen. Koska pakolais- ja siirtolaiskriisin syntymiselle Euroopassa oli yksi syy siinä, ettei sillä ollut yhtenäistä turvapaikkapoliittista linjaa, kyseenalaistettiin unionin toimet kriisin humanitaarisen hoidon suhteen. Eurooppa oli muuttunut vuoteen 2020 tullessa siten, ettei se enää ollutkaan yhtä myötämielinen tulijoiden suhteen ja asenteet maahantulijoita kohtaan olivat koventuneet

”EU lähettää nyt kahdenlaista viestiä” (Kauhanen 7.3.2020).

”Nyt EU hakee rajoja, niin fyysisiä, kuin henkisiä. - - Eurooppaa ei ole tuntea entiseen. - - EU-maat eivät ole enää samaa mieltä edes siitä, mitä tarkoitetaan oikeusvaltiolla. - - Ideologiat ovat vastakkain paitsi Euroopan ja muun maailman välillä, myös Euroopan sisällä. - - Ikävä kyllä Euroopan maiden keskinäinen solidaarisuus on huvennut.” (Kauhanen 11.3.2020.)

”Tervetuloa-huutoja kuulee nyt harvemmin. Saksassa liittokansleri Merkelin kristillisdemokraattisessa puolueessa äänensävy on muuttunut.” (Stenroos 15.10.2015.)

”Kreikan otteet ovat koventuneet päivä päivältä. Viime sunnuntaina Kreikka päätti keskeyttää turvapaikkahakemusten käsittelyn kuukaudeksi ja lähettää rajoilleen joukkoja siirtolaisten tulon estämiseksi.” (Karismo 6.3.2020.)

”Jotain on kuitenkin muuttunut viidessä vuodessa. Sen sijaan, että EU-maat olisivat rajoillaan avosylin vastassa tarjoamassa huopia, vettä ja ruokaa 1,3 miljoonalle pakolaiselle, kuten vuonna 2015, nyt vastassa on sotilaiden ja poliisien etuvartio, piikkilanka-aidat ja kyynelkaasu.” (Turunen 5.3.2020.)

”EU:n ja Turkin tulehtuneet välit voivat entisestään vaikeuttaa pakolaissopimuksen toteutumista” (Taussi 8.8.2016).

Suomen osalta mediateksteissä nostettiin esiin presidentti Sauli Niinistön kommentointia vuosien 2014–2015 pakolais- ja siirtolaistilanteesta. Uutisoinnissa sävy kriisistä muodostui pääosin Niinistön kommenttien lainausten takia syvällisen ymmärtäväksi myös Turkkiä kohtaan, mutta kerrottiin myös muiden EU-maiden olevan halukkaita Turkin kanssa tehtävään yhteistyöhön tulehtuneiksi kuvailuista väleistä huolimatta

”Niinistö: ’- Tässä täytyy sitten ymmärtää toisaalta tämä Euroopan tarve, mutta myöskin se Turkin tilanne, joka on ollut aika vaativa heille’ ” (Virtanen & Hallamaa 17.10.2015).

”Myös Saksan Eurooppa-ministeri kuitenkin korosti, että yhteistyötä Turkin kanssa ei voida lopettaa” (Taussi 17.8.2016).

Toisin kuin Turkki näyttäytyy aineiston mediateksteissä uhkailevana ja ehdottomana, Euroopan unioni esitetään sovittelunhaluisena ja neuvotteluvalmiina, vaikka tilanne näyttääkin huolestuttavalta.

Kaiken kaikkiaan kuva Euroopan unionista pakolais- ja siirtolaiskriiseissä vuosina 2014–2015 ja 2020 näyttäytyy aineistossa epävarmana ja hajanaisena, vailla kykyä löytää toimivia ratkaisuja huolestuttavaan tilanteeseen, joka vaikuttaa myös Euroopan unionin sisäiseltä kriisiltä. Eurooppa vaikuttaa olevan kahden tulen välissä. Toisaalta sen täytyisi pystyä hoitamaan Turkin ohjailema pakolais- ja siirtolaiskriisi inhimillisesti säilyttäen samalla hyvät välit Turkkiin ja toisaalta pystyä vastustamaan riippuvaisuudestaan huolimatta Turkin pakolais- ja siirtolaisoperaatiota. Euroopan ja unionin hajanaisuutta korostaa myös se seikka, että se ei ole selvillä yhteisestä pakolaispolitiikastaan. Toisaalta unioni vielä kuvataan varsinaisessa sanamuodossaan yhtenäisenä ja siitä puhuttaessa puhutaan maista yhdessä eikä niinkään jokaisesta maasta erillisenä, mikä mahdollisesti entisestään korostaisi unionin hajanaisuutta ja rakoilevaa tilannetta. Tästä huolimatta Euroopan unionilla on valtaa ja neuvotteluvaraa suhteessa Turkkiin ainakin pakolaissopimuksen ansiosta, vaikka Turkin haaveet EU-jäsenyydestä olisikin jo haudattu ja yhteistyö unionin kanssa siltä osin loppunut.

4.4.2 Vahvuusdiskurssi

Edellä esitellyn Euroopan unionin hajanaisuutta ja voimattomuutta haastava diskurssi on EU:n vahvuutta ja yhtenäisyyttä korostava diskurssi, jota myös aiemmin esitelty Euroopan unionin jäsenmaiden kielteisemmäksi muuttunut ilmapiiri maahantulijoita kohtaan jo hieman pohjustaa. Tässä aineistossa Euroopan yhtenäisyyttä ja voimaa ei mediateksteissä kuitenkaan nostettu niin paljon esille, kuin pakolais- ja siir-

tolaiskriisin aiheuttamia mahdollisia huolestuttavia seurauksia. EU:n vahvuutta ja yhtenäisyyttä korostava diskurssi keskittyy Euroopan unionin jäsenmaiden yhtenäisyyteen ja sitä kautta myös Euroopan valtaan suhteessa Turkkiin. Turkin pitkään jatkunut ja takkuileva hakuprosessi EU:n jäseneksi määrittää sen suhdetta Eurooppaan ja toisaalta suhteessa korostuu Turkin asema EU:n portinvartijana pakolaissopimuksen voimaantulon ja ennen kaikkea sopimuksen pitävyyden kautta. Pakolaiskriisien hoitaminen Turkin ja Euroopan unionin kesken on kuitenkin jättänyt Turkin EU-jäsenyysneuvottelut selvästi jalkoihinsa. Vuoden 2020 pakolais- ja siirtolaiskriisissä katseet kohdistuivat EU:n jäsenmaa Kreikkaan, koska sinne Turkki tulijoita ohjasi. EU:n vahvuus tuntuikin konkretisoituvan juuri Kreikassa, kun siihen kohdistettiin painetta

”Kreikka kuitenkin pitää voimalla rajansa kiinni” (Kauhanen 2.3.2020).

”Kreikka sysii rajoiltaan Turkin sinne tuuppimia turvapaikanhakijoita” (Kauhanen 11.3.2020).

”- - helpommin saavutettavalla Kreikan ja Turkin maarajalla on ollut piikkilanka-aita vuodesta 2012. Kreikka oli ensimmäinen aidan rajalleen rakentanut EU-jäsenvaltio. Tuolloin 12 kilometrin pituista rakennelmaa paheksuttiin. Nyt muut maat uhkaavat pystyttää huomattavasti järeämpiä esteitä.” (Saure 17.11.2015.)

”Kreikan huoli Turkin rajojen avaamisesta pakolaisille on aiheellinen. - - Tutkija ei usko EU:n taipuvan Turkin vaatimuksiin viisumivapauden nopeasta toteuttamisesta.” (Nieminen 4.8.2016.)

Kreikan rajojensa ”voimalla kiinni pitäminen” kertoo, kuinka se ei aio vain tyytyä ottamaan tulijoita vastaan, vaan tekee Turkille vastarintaa ”sysimällä” turvapaikanhakijoita poispäin. Kreikan vastarinnan merkitys koko Euroopalle on suuri, sillä Kreikka on portti Turkin kautta Eurooppaan. EU:n roolia ja aktiivista toimijuutta kriisin ratkaisussa korostaa uutisoinnissa se, ettei tutkija usko EU:n ”taipuvan” vaatimuksiin eli unionia ei voi edes Erdogan höykyttää miten vain. EU:n aktiivista toimijuutta nostettiin esille myös ottamalla uutisjuttuihin sisäministeri Maria Ohisalon twiitti (Kauhanen/HS 2.3.2020), jossa tämä sanoi EU:n olevan Kreikka-Turkki-kysymyksessä keskeinen toimija, sekä kommentti (Hartikainen/HS 2.3.2020) Suomen ja EU:n olemassa olevista valmiuksista kriisin hoitamiseksi, kehittyipä se sitten suuntaan tai toiseen. Epävarmasta ajastaan huolimatta Euroopan unionilla nähtiin näin olevan roolinsa ongelman ratkaisijana ja sitä kautta sillä voidaan siis nähdä olleen myös mahdollisuuksia tilanteen onnistuneeseen ratkaisuun. Usko Euroopan unionin kykenevyyteen vastata Turkin toimiin ja pakolais- ja siirtolaiskriisiin luo kuvan, että unioni pitää yhtä vaikeassakin tilanteessa. Toimijuus antaa mahdollisuuden ratkaisun löytämiselle eikä näytä Eurooppaa pelkkänä passiivisesti reagoivana tilanteen yhtenä osapuolena.

Kreikan pakolaisia ja siirtolaisia vastaan toimimisen kautta Euroopan unioni osoitti, että Turkin tavoin myös se oli valmis järeämpiin toimiin pakolais- ja siirtolais-

massojen hallitsemiseksi. Kreikan rajalla tulijoita vastaan avatut kyynelkaasut ja vesitykit olivatkin suora osoitus siitä, että Euroopallakin oli keinonsa osoittaa mahtinsa. Yhden EU-maan, Suomen, ulkoministerin hyväksynnällä Kreikan vastatoimille vahvistettiin ainakin Suomen osalta käsitystä siitä, että Euroopan unionin maat seisoisivat tilanteessa Kreikan takana.

”Kreikan rajaviranomaiset vastasivat rajanylityksiin kyynelkaasulla ja siirtolaisten kertoman mukaan väkivallalla. Muun muassa Suomen ulkoministeri Pekka Haavisto (vihr) tuomitsi HS:n haastattelussa Turkin toimet ”hybridioperaatioksi”, jossa Kreikan reagointi oli hyväksyttävää.” (Hakala 14.3.2020.)

”Viikko sitten kerrottiin, kuinka Kreikan poliisi ja siirtolaiset ovat ottaneet rajalla voimakkaasti yhteen. Kreikan poliisi ampui kyynelkaasua kohti väkijoukkoja, jotka ovat pyrkineet rajan yli.” (Rimpiläinen 7.3.2020.)

”Virallisesti Kreikka on ilmoittanut käyttäneensä siirtolaisten rajanylitysten hillintään vesitykkeitä ja kyynelkaasua, mutta rajalla tapahtuneista loukkaantumisista ja väitetyistä kuolemista on liikkunut tietoa jo aiemmin. Tietoja ei ole pystytty vahvistamaan. - - useiden rajalta otettujen valokuvien perusteella Kreikka käyttää rajalla erityistä pitkän kantaman kyynelkaasua, jota kuljettavat ammuksena ovat teräväkärkisiä ja osuessaan ihmiseen jopa tappavia.” (Mahlmäki 7.3.2020.)

”Kreikkalaiset mellakkapoliisit ampuivat Pazarkulen rajanylityspaikalla kyynelkaasua pakolaisia kohti ja osa ihmisistä vastasi heittämällä kiviä viranomaisia kohti” (Jääskeläinen 1.3.2020).

”Kreikan poliisi on aamulla yrittänyt häätää kyynelkaasun avulla ihmisiä pois rajan tuntumasta” (Myllyoja & Myöhänen 2.3.2020).

Koska Kreikka oli ensimmäisenä vastaanottamassa Turkin toteuttaman pakolais- ja siirtolaiskriisioperaation iskuja, olisi maalle ollut mahdollista rakentaa mediassa eräänlainen sankarin rooli heti kriisin aluksi. Kreikan rajojen pitävyydestä, rajoilla partioivista sekä Kreikan viranomaisista tuntui nimittäin olevan kiinni se, millaisena Eurooppa kriisin kohtaisi. Ehkä täysinmittaisena tai jonakin muuna. Jos tulijoiden suurelta määrältä vältyttäisiin, siitä olisi kiittäminen ensisijaisesti Kreikkaa.

4.4.3 Turkki-diskurssi

Euroopan unionin tasapainoilu- ja vahvuusdiskurssien ohella nimesin aineistosta Turkki-diskurssin, sillä se on aineistossa niin ikään korostuva elementti. Turkki-diskurssilla tarkoitan aineiston mediateksteistä hahmottuvaa kuvaa Turkista ja sen presidentistä Recep Tayyip Erdoğanista. Tämä ilmenee erityisesti uutisoinnissa, joka koskee Erdoğanin toimia pakolais- ja siirtolaiskriisin aiheuttamisessa. Turkista aineistossa kerrottua kuvaa voikin syventää tarkastelemalla maan presidentin sanomisia pakolais- ja siirtolaiskriiseistä niiden aikana ja välissä. Koska Erdogan on maan presidentti, on hänen roolinsa kiistämättä merkityksellinen kriisin kannalta ei pelkästään

sen aikaansaamisessa ja kestossa, vaan myös esimerkiksi suhteissa Eurooppaan ja Euroopan unioniin.

Erdoğanin pakolaisilla ja siirtolaisilla uhkailua esiin tuomalla luodaan kuva Turkista riidan- ja vallanhaluisena, öykkäröivänä maana. Pakolaisten lähettäminen Eurooppaan, jos Turkki ei saa tahtoaan läpi, näyttää maan ja sen presidentin pystyvyyden häikäilemättömään toimintaan ja jopa suoranaiseen kiristämiseen. Hinnalla millä hyvänsä saavutettavat Turkin tavoitteet ovat sellaisia, että niiden ratkaisemiseksi ei matkalla muista välitetä. Turkista maana ja Erdoğanista sen presidenttinä puhutaan siten, että päähuomio on siinä, että Turkin suunnalta uhkauksia ja vaatimuksia on tullut. Aineiston mediatekstien luoma kuva Turkista henkilöityykin osin Erdoğaniin, joka kuvataan itsemääräävänä ja vallanhaluisena autoritaarisena johtajana, jonka käytös on häikäilemätöntä. Sitä kautta määrittyy kuva koko maasta ja siitä, mihin se on valmis ryhtymään saadakseen haluamansa

”Presidentti Erdogan käyttää ihmisiä poliittisena potkupalloonaan, aseina ja painostuskeinona Euroopan unionia vastaan, Itävallan liittokansleri Sebastian Kurz sanoi tiistaina” (Stenroos 4.3.2020).

”Turkin presidentistä Erdoğanista on tullut avainpelaaja, vaikka tähän asti Turkin ihmisoikeuksien puute ja presidentin itsevaltaiset otteet on koettu ongelmaksi” (Stenroos 15.10.2015).

”Turkin omavaltainen presidentti Recep Tayyip Erdogan on ollut EU:lle hankala neuvottelukumppani - -. Euroopassa Erdogan nähdään autoritaarisena johtajana, joka 2003 pääministeriksi noustuaan herätti toiveita uudistuslinjasta. Kolmet vaalit voitettuaan ja presidentiksi noustuaan hänen katsotaan omaksuneen diktatorisia, jopa suuruudenhulluja elkeitä. Uskonnollisesti ja moraalisesti häntä pidetään ahdasmielisenä.” (Hannikainen 5.10.2015.)

”Erdoğanin häikäilemätön näytös Kreikan rajalla voi maksaa Euroopalle poliittisesti paljon” (Kauhanen 2.3.2020).

”- - kun taas 82 miljoonan asukkaan Turkki haluaa rahaa, joka auttaa itsevaltiaan lailla hallitsevaa Erdoğania pysymään suosiossa tai ainakin vallassa” (Mykkänen 8.4.2021).

”Turkin presidentti Recep Tayyip Erdogan on röyhkeä provokaattori - -. Erdogan on häirikkö, jonka kanssa on pakko tulla toimeen.” (HS Pääkirjoitus 7.4.2021.)

”Erdogan janoaa verta” (Hannula 14.3.2020).

”Oppositio pitää lakialoitetta valtapuolueen yrityksenä luoda maahan rinnakkaisia poliisivoimia, jotka olisivat uskollisia presidentti Recep Tayyip Erdoğanille ja turvaisivat hänen asemansa, jos esimerkiksi vastapuoli ei hyväksyisi vaalitulosta tai hallintoa vastustavat ihmiset alkaisivat protestoida kaduilla. Ulkopoliittisen instituutin tutkija Toni Alaranta uskoo, että valtapuolueen ajama lakiuudistus liittyy presidentin aiempiin pyrkimyksiin vallan keskittämiseksi. ”Erdoğanin tarkoitus on todennäköisesti turvata tarvittaessa presidentin valta-asema eikä perustuslaillista vallankäyttöä, kuten perinteisiä armeijaa ja poliisia”, Alaranta sanoo.” (Osipova 16.6.2020.)

Toisaalta Erdoğanista kerrottaessa nostetaan esille myös Turkin perusteluita lähettää pakolaisia ja siirtolaisia eteenpäin sekä esimerkiksi tutkijan analyysia Erdoğanin suosion ja sitä myötä vallan hiipumisesta. Lisäksi aineistosta nousee esiin Erdoğanin uhkailujen toistuvuus, joissa ei enää sinällään ole mitään uutta tai hätkähdyttävää

”Turkin presidentti Recep Tayyip Erdogan ilmoitti viikonloppuna, että Turkki avaa rajansa Kreikkaan, koska ei voi enää ottaa vastaan uusia pakolaisia Syyriasta. Heitä on Turkissa jo yli kolme miljoonaa.” (Haukka & Myllyoja 2020.)

”Tutkija Sinan Ülgen - - arvioi että Erdogan pyrkii jatkamaan aggressiivista ulkopoliittikkaansa - - . Erdogan on kuitenkin jäämässä kasvavassa määrin yksin sekä kansainvälisesti, että Turkin sisäpolitiikassa. - - Turkin sotilaalliset voimavarat eivät myöskään näillä näkymin riitä toteuttamaan Erdoğanin unelmaa Turkista Osmanien valtakunnan veroisena suurvaltana. Kaiken lisäksi Erdoğanin AKP-puolue sai taannoisessa mielipidekyselyssä enää 31 prosentin kannatuksen. Jonakin vuonna Erdoğanin pitkä valtakausi lopulta päättyy.” (Sirén 17.10.2020.)

”Turkki on jäämässä entistä enemmän yksin Syyrian konfliktissa” (Huusko & Niemeläinen 28.2.2020).

”Eilen presidentti Recep Tayyip Erdogan sanoi, että Turkki voi joutua avaamaan rajansa pakolaisten päästämiseksi maasta” (Kankkonen 6.9.2019).

”Turkin presidentti Recep Tayyip Erdogan ilmoitti lauantaina, ettei maa enää kykene huolehtimaan Syyrian sodan vuoksi kasvavasta pakolaisten määrästä” (Jääskeläinen 1.3.2020).

”Turkki on uhannut - - EU:n kanssa solmitun pakolaissopimuksen hylkäämisellä vuosien mittaan jo yhdeksän kertaa” (Pärssinen 2.3.2020).

”Turkin presidentti Recep Tayyip Erdogan reagoi jo tutuksi käyneellä tavalla: uhkaamalla romuttaa palautussopimuksen ja avata portit Eurooppaan pyrkiville” (Pärssinen 5.12.2016).

Mielikuvaan Turkista ja sen presidentistä vaikuttaa se, mitä toistuvaa diskurssia mediassa käytetään aiheesta puhuttaessa. Erdoğanin yksinjäämisen kuvailua vasten Turkin presidentin kerrotaan kuitenkin olevan niin sanotusti hyvää pataa Venäjän presidentti Vladimir Putinin kanssa, jota voidaan myös luonnehtia samoin sanakääntein kuin Erdoğania: itsevaltainen ja vallanhaluinen. Erdoğanilla näyttäisi siis olevan ainakin yhden maan johtaja puolellaan ja suhteista muodostuu median teksteissä josain määrin jopa veljellinen ja toisiaan tarvitseva, toisaalta vihamielinen kuva puhuttaessa siitä, miten Venäjä Turkin mielestä sotkeutuu aseellisesti Syyrian konfliktiin

”Putin ja Erdoğanin kaltaiset johtajat tarvitsevat toisiaan oikeuttaakseen omaa valtaansa ja vahvistaakseen edustamaansa, lännen demokratioista poikkeavaa hallitsemistapaa” (HS Pääkirjoitus 5.3.2020).

”Venäjän presidentin Vladimir Putinin ja Turkin presidentin Recep Tayyip Erdoğanin viha-rakkaus-suhde on viha-vaiheessa. - - Joka tapauksessa Venäjän ja Turkin edut eivät mene yhteen.” (Kauhanen 28.2.2020.)

”Erdogan vaati Venäjää vetäytymään syrjään Syyriassa Turkin joukkojen tieltä” (Huusko 29.2.2020).

Venäjän ja Turkin presidenttien hallintatavan poikkeavuus eurooppalaisesta tavasta on mielenkiintoinen näkökulma mediateksteistä tarkastella ja analysoida yhteydessä, jossa Turkin ja Euroopan suhteetkin nousevat merkittäviksi yhteisten rajojen, pakolaissopimuksen sekä Turkin Euroopan unionin jäsenneuvottelujen osalta.

Turkki-diskurssi määrittää sitä kuvaa, joka Turkista ja sen toimista välittyy aineiston tekstien perusteella. Erdoğanin uhkailu ja toisaalta hänen diktaattorimaiseksi luonnehditun hallintatapansa asettaminen vastakkain länsimaisen, Euroopan demokratiaan perustuvan hallintatavan kanssa määrittää Turkin ja Euroopan suhteita korostaen maiden erilaisuutta. Kun aiemmassa EU-diskurssissa Euroopan unionilla vaikuttaa olevan sovittelevan alistuva rooli suhteessa Turkkiin, nyt Turkki-diskurssi vahvistaa kuvaa Turkista voimakastahtoisesta presidentin johdolla öykkäroivästä vallanhimoisesta maasta, jonka kanssa on hankala tulla toimeen.

4.4.4 Uhkadiskurssi

EU:n tasapainoilu- ja vahvuusdiskurssin sekä Turkki-diskurssin ohella nostan aineistosta erikseen uhkadiskurssin, jolla tarkoitan aineiston mediateksteissä luotua pakolais- ja siirtolaiskriisien aiheuttaman mahdollisen uhan esiin tuomista, sen kuvailua ja toisaalta myös uhan poissaolevaksi tekemistä. Ensinnäkin pakolais- ja siirtolaiskriisin uutisoitiin puhuttaneen eduskunnan kyselytunnilla

”Kansanedustaja Ilkka Kanerva (kok.) totesi, että tulossa on suuri pakolaiskriisi. Kanerva viittasi siihen, että Turkin presidentti Recep Tayyip Erdogan on uhannut, että Turkki päästää Eurooppaan 3,6 miljoonaa syyrialaispakolaista - -.” (Kinnunen 10.10.2019.)

Kansanedustajan toteamuksen pakolaiskriisin tulosta voidaan katsoa olevan vähintäänkin merkityksellinen uhan olemassaolon toteamisen, myöntämisen ja siten myös sen näkyväksi tekemisen suhteen. Toisaalta Turkin presidentin harjoittama uhkailu ei tarkoita vielä toimeenpanemista, vaan viittaa pelkästään mahdollisiin aikomuksiin. Kriisin mahdollisuus on kuitenkin olemassa ja se luo välttämättömyyden kiinnittää siihen huomiota. Varautumisella ennakkoon voidaan pyrkiä valmistautumaan ja siten myös minimoimaan mahdollisia kriisin aiheuttamia negatiivisia ja vakavia vaikutuksia.

Vuoden 2020 kriisin orastamista verrattiin aineiston mediateksteissä usein vuosien 2014–2015 kriisiin ja uuden kriisin kerrottiin pelottavan Euroopassa. Lisäksi viitattiin historiaan, kansakuntien tuhoon ja uhkakuvien uudenslaisiin, ennennäkemättömiin muotoihin

”Euroopassa ja etenkin Kreikassa on noussut esiin pelkoja vuoden 2015 kaltaisen laajamittaisen pakolaiskriisin toistumisesta” (Takkunen 2.3.2020).

”Turkin presidentti Recep Tayyip Erdogan sanoi sunnuntaina, ettei Turkki selviä uudesta Syyriasta tulevasta pakolaisaallostasta - -. Erdoğanin mukaan mahdollisen pakolaistulvan vaikutukset näkyisivät myös Euroopan valtioissa. - -. Erdogan sanoi, että yli 80 000 ihmistä on matkalla Idlibistä Turkkiin - - Hänen mukaansa on väistämätöntä, että Euroopassa nähdään toisinto vuoden 2015 pakolaiskriisistä, ellei se auta pysäyttämään väkivaltaa alueella.” (Niemi 22.12.2019.)

”Syyrian sisällissota tuli heti lähemmäksi eurooppalaisia poliitikkoja, kun Turkin presidentti Recep Tayyip Erdogan kertoi viikonloppuna ”avanneensa portit”, - - Uhkaus on toistunut turkkilaisten puheissa aiemminkin, siksi rajalle pyrkivien määriä on seurattu tarkasti. Tulijoita ei ole ollut niin paljon kuin hurjimmissa arvioissa on ennustettu, mutta jonkinlaista muutosta on kuitenkin havaittu. Puheet palauttavat mieleen vuoden 2015, jolloin Syyriasta Turkin kautta länteen pyrkineiden turvapaikanhakijoiden määrä kasvoi nopeasti.” (HS Pääkirjoitus 2.3.2020.)

”Kreikan viranomaiset pelkäävät Turkin olevan jälleen aikeissa puskea siirtolaisia Kreikkaan.” (Timonen 12.4.2020.)

”Kreikan ja Turkin välinen raja vuotaa kuin vanha pärekori, vaikka poliiseja ja sotilaita on tuotu tänne muualta maasta sen jälkeen, kun Turkin presidentti Recep Tayyip Erdogan ilmoitti viime viikolla, että Turkin rajalta pääsee nyt Eurooppaan. Turkissa rajan takana odottaa nyt YK:n arvion mukaan 13 000 ihmistä, joiden tulon Kreikka haluaa kaikin voimin estää.” (Mahlamäki 3.3.2020.)

”Ennen pandemian ja siirtolaiskriisien voimat tuhosivat kansoja ja sytyttivät uusia sotia. Nyt ne horjuttavat yhteiskunnan rakenteita, kirjoittaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan erikoistunut toimittaja - - Aiemmat kauhut eivät kuitenkaan ole toistumassa sellaisinaan. Maailma on muuttunut, ja uhkakuvat ovat uudenlaisia - - Samaa aikaan pandemian kanssa Eurooppa kohtaa siirtolaistilanteen paineet - - Tällaisesta ei nykymaailmassa ole aiempaa kokemusta.” (Huhta 16.3.2020.)

Vuoden 2015 pakolaisten saapumisen uutisointia ja poliittista keskustelua dominoivat ylikierroksilla käynyt turvallistaminen ja kriisipuhe, joka korosti kansallistunnetta, turvallisuuden puutetta ja ihmisten pelkoa ”toisia” eli tulijoita kohtaan (Johansson 2021, 63–64). Pelon heräämisellä, ja herättämisellä, on voimakas vaikutus ihmisiin. Pelon tunteen herääminen kertoo pelkoa herättävän asian tai ilmiön vakavuudesta ja uhkaavuudesta. Viittaamalla Erdoğanin puheeseen pakolaisten väistämättömästä saapumisesta viitataan siihen, ettei Euroopalla ole vaihtoehtoja. Toisin sanoen, kriisiä ei voida estää millään keinoilla, ellei Eurooppa osallistu Syyrian aseellisen konfliktin ratkaisuun. Tästä näkökulmasta Euroopalla kuvataan olevan vain yksi vaihtoehto, jos se haluaa välttää kriisin synnyttämän uhan. Syyrian sodan ”lähemmäksi tuleminen” viittaa siihen, että aiemmin sota ja sen vaikutukset Euroopalle on nähty varsin kaukaisina ja jonain sellaisena, johon ei välttämättä tarvitse reagoida. Nyt sodan käänne ja Erdoğanin toteuttama ”porttien avaaminen” saa sodan vaikutukset ulottumaan myös Eurooppaan. Saman tien kerrotaan muutoksista rajoilla liikehdinnässä ja siitä, että mieleen muistuu vuoden 2015 suuri turvapaikanhakijoiden määrän liikkeellelähtö lyhyessä ajassa. Seuraukset orastavat nyt Euroopan oven takana, kun se ei saisi

enää pakolaisten tuloon valmista ratkaisua Turkilta. Kreikan viranomaisten pelko ihmisten tulosta ja Kreikan ja Turkin välisen rajan kuvailu ”vanhaksi vuotavaksi pärekoriksi” antaa ymmärtää, että rajalla ei pystytä tekemään juuri mitään tilanteen hallitsemiseksi. Kun tilanne ei ole hallinnassa ja selkeän ratkaisun avaimet eivät ole omissa eli Euroopan käsissä, avuttomuuden tunne synnyttää epätoivoa ja voi saada suhtautumaan tilanteeseen varautuneesti pelolla jo ennen kuin vaikutukset edes näkyvät konkreettisesti missään. Kansojen tuhoon ja aiempiin kauhuihin sekä tilanteen kuvaamiseen ennenkokemattomaksi liittyy mielikuva laajaa hävitystä ennakoivasta uhasta, joka konkretisoituu yhdessä koronaviruspandemian kanssa sattuvassa pakolais- ja siirtolaiskriisissä.

Se mikä aineiston mediateksteissä erityisesti korostuu, on että Erdoğanin kuvaan lähes poikkeuksetta ”uhkaavan” Eurooppaa pakolaisilla ja siirtolaisilla tai ”vaativan” Euroopalta esimerkiksi taakanjakoa pakolais- ja siirtolaisasiassa

”Erdoğan varoittaa Eurooppaa siirtolaisten saapumisesta” (Huusko 29.2.2020).

”Erdoğan on viime vuosina toistuvasti uhanut ”avata portit” turvapaikanhakijoille Turkista Eurooppaan, ja nyt hän vaikuttaa viimein tekevän sen” (Hannula 2.3.2020).

”Turkki usuttaa siirtolaisia Kreikkaan” (Hannula 14.3.2020).

”Turkki painostaa unionimaita uhkaamalla vyöryttää Turkissa olevat tulijat rajan yli” (Stenroos 4.3.2020).

”Turkki uhkaa lähettää pakolaisia EU-maihin - - Presidentti Recep Tayyip Erdoğanin mukaan Turkin malli on loppumassa. Erdoğan vaatii kansainväliseltä yhteisöltä kovia toimia Syyrian sodan ratkaisemiseksi. Turkki uhkaa lähettää syyrialaisia pakolaisia EU-maihin.” (Juhola 11.2.2016.)

”Turkki on aiemminkin uhkaillut lähettävänsä pakolaiset alueeltaan Eurooppaan, mikäli se ei saa tahtoaan läpi” (Huusko 1.3.2020).

”Turkin Erdoğan vaatii Eurooppaa ottamaan osan siirtolaistaakasta” (Myllyoja & Myöhänen 2.3.2020).

”Turkin presidentti Recep Tayyip Erdoğan on toistuvasti uhkaillut päästävänsä pakolaiset kulkemaan vapaasti EU:hun” (Kerttula 28.2.2020).

”Turkin presidentti Recep Tayyip Erdoğan uhkaa avata maansa rajat, jotta Eurooppaan syntyy jälleen pakolaisvirta. Erdoğanin mukaan Turkki toteuttaa uhkauksen, jos Euroopan unioni yrittää painostaa sitä. - Kuunnelkaa minua. Jos menette yhtään pitemmälle, rajat avataan. Pitäkää tämä mielessä, Erdoğan uhkasi.” (Kokkonen 25.11.2016.)

”Turkki on uhanut lopettaa turvapaikanhakijoiden vastaanottamisen takaisin Kreikasta, jos viisumivapaus ei toteudu heinäkuussa” (Stenroos 15.6.2016).

Erdoğanin harrastaman uhkailun kuvailu liittyy myös edelliseen Turkki-diskurssiin ja siihen, millaista kuvaa Turkista luodaan. Tässä uhkadiskurssin yhteydessä se kui-

tenkin liittyy pakolais- ja siirtolaiskriisiin suhtautumiseen. Uhkailu voi synnyttää vastareaktion esimerkiksi puolustusta tai myönnyttelyä, mutta myös huolestuneisuutta tai pelkoa ja liittyy siksi myös turvallisuuden tunteeseen, sen puuttumiseen tai säilymiseen. Euroopan tapauksessa mielikuva unionista ja sen jäsenmaista on nimenomaan neuvottelevan myöntävä: yhteisen neuvottelupöydän ääreen istuminen on ensisijainen keino ratkaista konfliktitilanteita. Toisaalta tämä on ongelmaksi tai uhaksi nähdyn asian aktiivista ratkaisemiseen pyrkimistä, mutta mikä sen teho on sellaista maata kuin Turkki vastaan, jonka kuvataan luistavan esimerkiksi pakolaissopimuksenkin noudattamisesta ilman uutta sopimista tai virallista ilmoitusta?

Mediassa uutisointiin liittyy myös pakolaisten ja siirtolaisten lukumäärien korostamista ja niihin viittaamista. ”Miljoonat” ja ”tuhannet” on epäilemättä oikea arvio Turkista Euroopan rajalle tulevien henkilöiden määristä ja korostaa ongelmaksi tai uhaksi mahdollisesti määriteltävän ilmiön laajuutta

”Loppuviikosta Turkki laski tuhansia ihmisiä Kreikan puolelle raja-aluetta” (Hannula 2.3.2020).

”Turkki on ajanut tuhansia siirtolaisia hyvin räjähdysherkkään tilanteeseen keskelle Turkin ja Kreikan välistä rajavyöhykettä” (Kauhanen 2.3.2020).

”Kuluneen viikon aikana Kreikkaan on pyrkinyt useita tuhansia toiveikkaita” (Hannula 7.3.2020).

”Tuhansia siirtolaisia on pyrkinyt Turkista Kreikkaan sen jälkeen, kun Turkki viime viikolla ilmoitti, ettei se aio enää estää siirtolaisten pyrkimistä Turkista EU:hun” (Rimpiläinen 7.3.2020).

”Kreikan ja Turkin väliselle rajalle on pakkautunut tuhansia siirtolaisia, jotka pyrkivät EU:hun sen jälkeen, kun Turkki ilmoitti, ettei enää tätä estä” (Kauhanen 7.3.2020).

”Turkin ulkoministeri varoitti EU:ta, että mikäli se ei pidä kiinni sopimuksesta Turkki ei aio pidätellä tuhansia Eurooppaan pyrkiviä” (Osipova 7.7.2020).

”Runsas viikko sitten Erdogan viimein toteutti uhkauksensa, ja sittemmin Turkin ja Kreikan väliselle maarajalle on saapunut tuhansia uusia siirtolaisia” (Karismo 6.3.2020).

”Kreikan ja Turkin rajan ylittäjät muuttivat Eurooppaa vuosina 2015–2016. Tuolloin yli miljoona ihmistä tuli hakemaan turvapaikkaa tai parempaa elämää - - Nyt, viisi vuotta myöhemmin, huomio on samassa paikassa, kun Turkin ja Kreikan rajalle on pakkautunut tuhansia turvapaikanhakijoita - -. Turkki painostaa unionimaita uhkaamalla vyöryttää Turkissa olevat tulijat rajan yli.” (Stenroos 4.3.2020.)

”Italian mukaan sen rannoille on saapunut jo 57 tuhatta ihmistä. Määrä on lähes kaksinkertaistunut viime vuoteen verrattuna.” (Saarikoski 12.11.2021.)

”Turkkilaisten turvapaikanhakijoiden määrä on ollut kasvussa myös Suomessa. Vuonna 2015 vain 57 Turkin kansalaista haki turvapaikkaa Suomesta. Viime vuonna hakijoita oli jo vajaat 300.” (Kankkonen 7.6.2019.)

Lukumäärien kertomisella kuvataan ongelman suuruutta, saadaan yleisö kiinnittämään huomiota siihen sekä arvioimaan sitä. Kielenkäytössä lukumäärillä ei kuitenkaan ole sinänsä yhtä paljon merkitystä vuoden 2015 pakolaiskriisin ympärillä käydylle keskustelulle kuin voisi olettaa (Horsti 2021, 39). Suurten ihmismassojen ”pakautumisella rajoille” saadaan joka tapauksessa korostettua sitä seikkaa, että ihmisiä on niin paljon, etteivät he kunnolla mahdu jollekin tietylle alueelle. Tällaisella kuvailulla on mahdollisuus herättää huoli siitä, että jossain vaiheessa tuon alueen kanto-kyky pettää ja silloin kyseisen ihmismassan purkautumisen hallitseminen on vaikeaa tai jopa mahdotonta. Uutisoinnissa näytetään siis keskittyvän pääsääntöisesti siihen, että pakolaisia ja siirtolaisia on tulossa erittäin suuria, jopa poikkeuksellisia määriä. Mielenkiintoinen huomio onkin, että aineistossa ainoastaan muutama mediateksti kertoo tulijoiden määriä suhteessa aiempiin vuosiin siten, että määristä kerrotaan enemmänkin maltillisesta näkökulmasta

”Kasvusta huolimatta tulijoiden määrä on edelleen vain murto-osa vuoden 2015 suuren pakolaisliikkeen luvuista” (Kankkonen 17.12.2019).

Uhkadiskurssiin on tarpeen sisällyttää myös huomio mediateksteissä kerrotuista Turkin epäselvistä motiiveista ja niiden roolista mahdollisen uhan luomisessa ja näkyväksi tekemisessä

”Toistaiseksi ei ole selvää, mitä Turkki haluaa. - - Unionin on vaikea kuvitella, että se voisi vähentää pakolaisuuden syntymistä ja rauhoittaa Syyrian tilannetta muutoin kuin diplomaattisin keinoin.” (Stenroos 4.3.2020.)

”Mihin Turkki lopulta pyrkii sekasortoa luovalla politiikallaan, on epäselvää. Kreikan vastaus viime sunnuntaina oli panna kova kovaa vastaan - -.” (Mahlamäki 7.3.2020.)

”Vaikka Erdogan on julkisesti ilmoittanut Turkin irtaantuvan Turkin ja EU:n vuonna 2016 tekemästä pakolaissopimuksesta, on yhä epäselvää, onko niin todella. Joka tapauksessa Turkki toimii vastoin sovittua.” (Kauhanen 2.3.2020.)

Turkin pyrkimykset pakolais- ja siirtolaiskriisin sekä Euroopan suhteen vaikuttivat mediassa kirjoitetun perusteella sekä epäselviltä, että epävarmoilta. ”Sekasortoa luova politiikka” ja se ettei ”toistaiseksi ole selvää” Turkin aikomuksista näyttää tilanteen kaoottisena ja ylläpitää ylipäätään epätarkkaa tilannekuvaa, jossa avaintoimijolakaan eli Euroopan unionin jäsenmailla ei välttämättä vielä ole tietoa siitä, miten tilanteessa olisi parasta toimia. Epävarmuus luo tunteen siitä, ettei tilanne, eli tässä tapauksessa pakolaisten ja siirtolaisten mahdollinen tuleminen Eurooppaan, ole enää hallinnassa ja ettei siihen voida myöskään heti varautua ja siten tilannetta ratkaista.

Uhkadiskurssin toinen, uhan maltillisemmin esittävä ja sitä poissa olevaksi tekevä puoli näyttäytyy aineiston mediateksteissä lähinnä tulijoiden määrien realisointina, mutta myös kerronnalla Euroopan varautumisesta tilanteen muuttumiseen

” - - kreikkalainen sotilaslähde vahvistaa, että Turkin puolella rajaa on havaittu noin 300 ihmisen ryhmä. ”Määrä ei ole mitenkään poikkeuksellinen”, lähde sanoo.” (Hartikainen 28.2.2020.)

”Turkki on toistuvasti liioitellut Kreikan-vastaiselle rajalle tulleiden pakolaisten määrää. Myös sisäministerin mainitsema 5 800 siirtolaista näyttäisi olevan yläkanttiin - -.” (Hakala 29.3.2020.)

”Kreikan viranomaisten mukaan rajan ylitse pyrkivien ihmisten määrä on laskenut tuhansista vuorokaudessa muutamiin satoihin” (Hakala 14.3.2020).

”Yli-Vakkuri huomauttaa, että EU on paremmin valmistautunut siirtolaisten saapumiseen kuin vuonna 2015, jolloin unionin alueelle saapui miljoona ihmistä. EU on esimerkiksi vahvistanut yhteistä rajavalvontaa. ”Hallitsematonta tilannetta ei todennäköisesti pääse syntymään. Viranomaiset ovat varautuneita tilanteiden muutoksiin”, Yli-Vakkuri sanoo.” (Hartikainen 28.2.2020.)

Uhan poissa olevaksi tekemistä voidaan pitää turvallistamisen minimointina, jossa uhaksi määriteltävää asiaa tai ilmiötä ei siis pidetä enää turvallisuusuhkana. Tässä tapauksessa voidaan kuitenkin sanoa, että mediassa ylläpidettiin myös yllä mainittujen tekstikohtien esiintymisen aikana esillä pakolais- ja siirtolaiskriisin mahdollista uhkaavuutta Euroopalle. Uhan luova diskurssi oli toisin sanoen koko ajan olemassa uhkaa minimoivan keskustelun rinnalla.

4.5 Aineiston kriisien metaforat

Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten liikkuvuutta kuvataan mediajulkisuudessa usein luonnonvoimametaforin, kun tulijat ”vyöryvät”, ”virtaavat” tai ”tulvivat” (Horsti 2021, 39). Näin oli myös vuosien 2014–2015 pakolaiskriisin mediauutisoinnin aikana, kuin myös vuoden 2020 kriisin aikana. Pakolaisten ja siirtolaisten suurten määrien tuleminen nähtiin teksteissä ”tulvana”, ”aaltona” tai ”vyörynä” ja kriisin aiheuttavan ”myrskyn”

”Eurooppaa ravistelee nyt täydellinen myrsky: Pandemian lisäksi on selvittävä siirtolaispaineista” (Huhta 16.3.2020).

”Presidentti Sauli Niinistö kuvasi maanantaina Ylelle siirtolaistilannetta Turkin ja Kreikan rajalla ”hallitsemattoman kansainvaelluksen toiseksi aalloksi”. ”En näe kovin paljon eroavaisuuksia tilanteeseen, joka 2015 vallitsi”, hän sanoi. Kreikan ja Turkin väliselle rajalle on pakkautunut tuhansia siirtolaisia, jotka pyrkivät EU:hun sen jälkeen, kun Turkki ilmoitti, ettei enää tätä estä. HS:n haastattelussa tiistaina Niinistö sanoi, että osa ihmisistä on tulossa rajan yli väkisin. ”Moni pohtii varmasti sitäkin, että jos nyt Kreikan raja avataan, huomenna ihmisiä on kaksinkertainen määrä.” Kreikan rajan tilanteessa onkin osin samanlaisia elementtejä kuin vuosina 2015–2016, jolloin Euroopan unionin alueelle tuli lyhyessä ajassa yli miljoona turvapaikanhakijaa.” (Kauhanen 4.3.2020.)

”Turkki uhkailee EU:ta pakolaisovun romuttamisella – Vyöryykö Eurooppaan uusi pakolaisaalto?” (Kähkönen 23.8.2016.)

”Pakolaistulvan vaikutukset näkyisivät myös Euroopan valtioissa” (Niemi 22.12.2019).

”- Meidän täytyy suojautua hallitsemattomilta pakolaisvirroilta, Ranskan presidentti Emmanuel Macron kommentoi - -” (Toivonen 30.8.2021).

”Kreikka on luvannut pitää siirtolaiset rajojensa ulkopuolella. ”Emme halua tätä hyökätä maahamme. Tämä maa ei ole kaikille vapaa”, Kreikan siirtolaisministeri Notis Mitarachi sanoi kreikkalaiselle tv-kanavalle uutistoimisto Reutersin mukaan.” (Huusko 1.3.2020.)

”Turvapaikanhakijoiden ja siirtolaisten virta Eurooppaan on tyrehtynyt merkittävästi sen jälkeen, kun Turkki ja EU solmivat sopimuksen viime maaliskuussa” (Kähkönen 23.8.2016).

Kiinnitin aineistoa analysoidessa huomiota näihin pakolais- ja siirtolaiskriisien metaforiin, sillä ne kuvaavat osaltaan hyvin sitä, miten sananvalinnoilla pystytään vaikuttamaan yleisön mielikuviin asiasta ja siihen suhtautumiseen. Tulvat, vyöryt ja virrat herättävät mielikuvan vaikeasti hallittavissa olevasta ja suurta tuhoa jälkeensä jättävästä voimasta, jolla on kyky tuhota laajoja alueita. Ihmisten, eli tässä tapauksessa pakolaisten ja siirtolaisten rinnastaminen näihin tuhoaviin luonnonvoimiin on kiistämättä heidän tulemisestaan uhkamielikuvia herättävä tapa. Eri sanat eivät pelkästään välitä erilaista tietoa, vaan myös herättävät erilaisia mielikuvia ja nostattavat erilaisia tunteita, joten sillä mihin sana laittaa kiinnittämään huomion, on merkitystä (Mäntymaa 2021, 92). Horstin (2021) mukaan turvapaikanhakijoista ja pakolaisista puhuttaessa nesteisiin liittyvät metaforat ovat mielenkiintoisia, sillä vesi itsessään on keskeinen elementti tulijoiden reitillä Eurooppaan. Merialueiden ylittäminen sekä siihen liittyvä ihmisten salakuljetus ja matkan riskit ovat puhuttaneet laajalti, sillä ylityksissä on hukkunut vuosina 2014–2015 yli 15 000 siirtolaista. Vesi elementtinä tulee pakolaisten ja siirtolaisten saapumisesta uutisoinnissa siis myös tässä merkityksessä esille. Toisaalta ”pakolais- ja siirtolaistulvat” uhkaavat meitä, toisaalta vesimassat uhkaavat tulijoiden henkeä. (Horsti 2021, 40.)

5 TURKKI-KUVA JA KRIISIN TURVALLISTAMINEN MEDIASSA

Tässä luvussa käyn läpi tutkimuksen tuloksia aiemmin esittelemieni diskurssien pohjalta muodostettujen kahden pakolais- ja siirtolaiskriisin tulkintakehyksen kautta. Tulkintakehykset luovat laajemman merkitysnäkökulman pakolais- ja siirtolaiskriisin keskustelulle mediassa sekä pakolais- ja siirtolaiskriisien määrittelyille. Tutkimusky- symyksiin vastaten esittelen millaista kuvaa Turkista media luo ja miten media raken- taa pakolais- ja siirtolaiskriisien uhkakuvia turvallistamisen viitekehysessä ole- massa- tai poissaolevaksi. Kiinnitän siis huomiota pakolais- ja siirtolaiskriisien merki- tyssysteemeihin eli siihen, mitä niiden diskursseilla tullaan tutkielman aineiston poh- jalta mediassa tehneeksi ja toisaalta mitä niillä ei tehdä. Niin ikään käsittelen pakolais- ja siirtolaiskriisistä käytettyjen metaforien näkymistä aineistossa, sillä ne ovat oleelli- nen osa pakolais- ja siirtolaiskriisien diskursseja. Lopuksi käyn läpi median roolia kes- kustelussa.

5.1 EU-tulkintakehys

Tutkielman diskurssien rakentamista laajemmista tulkintakehyksistä ensimmäi- nen eli EU-kehys rakentuu Euroopan unionin näkökulmasta muodostetuille merki- tyksille pakolais- ja siirtolaiskriisistä. EU-tulkintakehys sisältää tasapainoilu- ja vah- vuusdiskurssit.

Tasapainoiludiskurssin kautta pakolais- ja siirtolaiskriisi määrittyy suhteessa Euroopan unioniin sekä Euroopan unionin ja Turkin välisiin suhteisiin muun muassa EU:n tarvitsevuuden kautta kriisin hallitsemiseksi. Aineiston mediateksteissä pako- lais- ja siirtolaiskriisi näytetään asiana, jota Eurooppa ei halua, mutta joka sen täytyy

pystyä ratkaisemaan inhimillisesti ja omia maahanmuuttoon ja pakolaisiin liittyviä lajejaan noudattaen. Toisaalta Eurooppa on Turkista riippuvainen pakolais- ja siirtolaisasiassa (HS/Kähkönen 5.3.2016), ja tämä antaa Turkille valtaa, jota maa myös mielellään tilanteessa käyttää painostamalla unionia omat tavoitteensa ja päämääränsä saavuttaakseen. Diskurssissa rakentuu kuva Euroopan unionista alisteisena Turkille (HS/Tuohinen 9.3.2016), mutta samalla taustalla vaikuttaa EU:n valta-asema suhteessa Turkkiin EU-jäsenneuvotteluiden ja myös pakolaissopimuksen rahalippaana toimimisen ansiosta. Pakolais- ja siirtolaiskriisi rakentuu merkityksellisenä koko EU:n kannalta eli se koskee kaikkia Euroopan unionin jäsenmaita. Euroopan unionin kuvaaminen voimattomana luo kuvaa kriisistä sellaisena, ettei EU voi sille mitään ainakaan ilman Turkia. Samalla kuvataan EU:n olevan vieläkin hukassa oman turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikkansa kanssa mikä ei ainakaan paranna, saati ratkaise huolestuttavaa ja Euroopan ahtaalle ajavaa kriisitilannetta. Tasapainoiludiskurssin pääpuheääninä toimii toimittajien kuvailu aiheesta ja tilanteesta, mutta muun muassa poliittisten toimijoiden, kuten Suomen presidentin ja Saksan Eurooppa-ministerin äännet ovat niin ikään diskurssissa osallisina.

Tasapainoiludiskurssin kanssa EU-tulkintakehystä rakentava vahvuusdiskurssi määrittää pakolais- ja siirtolaiskriisin erityisesti Euroopan unionin sisäisen ja yhtenäisen vahvuuden kautta. Diskurssissa tuotetaan kuvaa kriisinkin edessä yhtenäisestä Euroopan unionista, jolle yhden maan asia on koko unionin asia, eikä unioni aio taipua öykkärimäisen Turkin painostuksen edessä, vaan pitää pintansa (HS/Kauhanen 2.3.2020, 11.3.2020). Tarvittaessa myös Euroopan unioni on Turkin tavoin valmis koviinkin toimiin, kuten median kuvaamat Kreikan toimet kyynelkaasun ja vesitykkien ampumisesta rajallaan olevia pakolaisia vastaan kertovat. Pakolaisten ja siirtolaisten tulo Kreikan rajalle näyttäytyy Euroopan unionia ja sen yhtenäisyyttä uhkaavana ja haastavana ilmiönä, jolla olisi pitkänkin tähtäimen vaikutuksia muun muassa maiden maahanmuuttopolitiikkaan ja kansalaisten asenteisiin. Siten pakolais- ja siirtolaiskriisi rakentuu monen kannalta merkitykselliseksi asiaksi. Diskurssissa pakolais- ja siirtolaiskriisi määrittyy lisäksi asiaksi, joka ei ole Euroopalle mieleinen, mutta jonka kaltaiset vastaavat liikehdinnät ja ilmiöt tulevat todennäköisesti lisääntymään tulevaisuudessa eri syistä, kuten ilmastonmuutoksen tai konfliktien takia. Siksi vuosien 2014–2015 ja 2020 kriisien voidaan nähdä olleen, ei pelkästään tuolloin käsillä olleita kriisejä, vaan myös mahdollista varautumista tulevaa varten muun muassa korostamalla toimivia maiden välisiä sopimuksia maahanmuutto- ja pakolaispolitiikassa.

Vahvuusdiskurssissa merkitystä on ennen kaikkea sillä, keiden aineiston mediateksteissä annettiin olla äänessä, mistä asemasta ja kenen puheelle annettiin tilaa. Euroopan unionin vahvuus ja siihen kytkeytyvä sen yhtenäisyys saa diskurssissa äänensä siitä puhuvien kautta. Ensinnäkin mediateksteissä tilaa annettiin pakolais- ja

siirtolaiskriisitilanteen kannalta tärkeille poliittisille toimijoille, kuten Suomessa sisäministeri Maria Ohisalolle (HS/Kauhanen 2.3.2020 ja HS/Hartikainen 2.3.2020) ja ulkoministeri Pekka Haavistolle (HS/Hakala 14.3.2020). Sisäministerin kommentit Suomen valmiudesta ja kriisissä keskeisen toimijan roolin omaamisesta rakensivat kriisin uhkaa vastustavaa toimijuutta ja kuvaa, kuten myös ulkoministerin kommentti hyväksynnästä Kreikan Turkkia vastustaville toimille. Valmiuden ja varautumisen sekä aktiivisen toimijan roolin esiintuomisella kriisin uhka rakentuu sen olemassaolon ohella poissaolevaksi tai ainakin kaukaisemmaksi siten, että eväitä uhan hallitsemiseksi ja kriisin ratkaisemiseksi on jo olemassa.

Kuva Turkista rakentuu EU-tulkintakehyksessä kahtalaiseksi. Toisaalta Turkki on Euroopan unionia pakolaisilla ja siirtolaisilla painostava maa, joka on tässä asiassa niskan päällä, mutta toisaalta riippuvainen EU:sta pakolaissopimuksen kautta saadukseen rahaa pakolais- ja siirtolaistilanteen hoitamiseksi maassa ja siksi velvoitettu esimerkiksi tiettyihin neuvotteluihin ja yhteistyöhön EU:n kanssa. Euroopan unionin näyttäytyminen Turkille alisteisena voi vaikuttaa unionin jäsenmaiden yhteenliittymä ja siksi fyysisten alueiden koko huomioon ottaen epäsuhtaiselta valta-asemalta, mutta Turkki näyttäytyy tässä ehkä kokoaan suurempana verrattuna Euroopan maihin yhdessä.

Turkin hallituksen päätös pakolaisten ja siirtolaisten päästämistä oli kuitenkin merkittävä käännekohta Turkin ja EU:n suhteissa. Turkki ja sen presidentti ovat epäsuosittuja EU:n pääkaupungeissa ja Euroopan yleisen mielipiteen silmissä. Käsitys Turkista ja Erdoğanista voi edelleen pahentua, kun tiedotusvälineissä käsitellään rajatilannetta ja narratiivia Turkista Euroopan kiristäjänä. (Şenyuva 2020, 3.)

Turvallistamisen viitekehyksessä media esittää EU-tulkintakehyksessä pakolais- ja siirtolaiskriisin ensisijaisesti Turkin painostuskeinona Eurooppaa vastaan ja ilmiönä, joka on Euroopalle haaste ja ongelma. Turkin ja Euroopan välisiä valtasuhteita korostamalla esitetään asia Turkin vipuvartena Euroopan suhteen ja kyseenalaistetaan Euroopan kykyä hallita pakolaisten ja siirtolaisten tulon aiheuttamaa tilannetta, joka voi muodostua ongelmaksi koko Euroopalle. EU:n haluttomuus nähdä Turkki ennen kaikkea luotettavana kumppanina ja sen sijaan ulkoistaa pakolais- ja siirtolaisongelma sille, tasoitti tietä Turkin päätökseen päästää pakolaiset ja siirtolaiset vapaasti Kreikan rajalle 2020 ja käyttää tilannetta hyödyksi (Şenyuva 2020, 4). Tilanteen näkeminen Turkille pakkokeinona maansa omaa pakolaistilannetta hallitakseen kääntää näkökulman siihen, että Turkki oli pakotettu toimimaan Eurooppaa vastaan näin, ei pelkää näyttääkseen mahtiaan suhteessa Eurooppaan.

Pakolais- ja siirtolaiskriisien ymmärtämisessä turvallistamisen viitekehyksen yhteydessä on tarpeen muistaa jo aiemmin mediassa luotujen käsitysten merkitys turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien tulon aiheuttamista riskeistä ja uhista eli

toisin sanoen se, että näistä tulijoista on jo vuosien ajan rakennettu kuvaa uhkana valtioille. Siten tämän päivän pakolais- ja siirtolaiskriisien aiheuttamien mahdollisten uhkien merkitykset rakentuvat jo aiemmin luotujen merkitysten päälle. Laineen (2021) mukaan pakolaisuuden ja siirtolaisuuden ilmiö on nykypäivään tultaessa muuttunut, sillä kohtaamme niiden uuden, rajumman muodon nimenomaan median kautta, jolla on taipumus nopeastikin määritellä ilmiö juuri ”pakolaiskriisiksi”. Näin media tulee määritelleeksi pakolaisuuden ja siirtolaisuuden lähtökohtaisesti turvallisuuden näkökulmasta erityiseksi turvallisuuskysymykseksi ja siten uhaksi suhteessa esimerkiksi eurooppalaisten yhteiskuntien eheydelle, elämäntavalle ja turvallisuudelle. (Laine 2021, 156.) Turkki-kuvaa ja pakolais- ja siirtolaiskriisien turvallistamista mediassa tarkentavat myös muut kaksi seuraavaksi esiteltävät diskurssit.

5.2 Turvallisuuskehys

Turvallisuuskehys muodostuu Turkki-diskurssista ja uhkadiskurssista ja määrittää keskustelua pakolais- ja siirtolaiskriiseistä sen kautta millaisena Turkki näyttäytytutkielman aineiston mediateksteissä sekä sen kautta, miten pakolais- ja siirtolaiskriisin uhkaa aineistossa rakennetaan olemassa- ja poissaolevaksi.

Turkki-diskurssi tuottaa käsitystä Turkista maana ja sen presidentistä sekä rakentaa kuvaa siitä, miten niiden kautta pakolais- ja siirtolaiskriisi on uhka Euroopalle. Pakolais- ja siirtolaiskriisi määrittäytyy diskurssissa sekä Turkin presidentti Erdoğanin pelinappulaksi ja painostuskeinoksi Euroopan unionia vastaan, että keinoksi Turkin maana harjoittamaan Euroopan unionin painostukseen. Kriisi on osa Erdoğanin peliä ja pakolaiset ja siirtolaiset sen pelinappuloita. Pakolaiskriisistä tuotetaan Turkki-diskurssissa merkityksiä sen kautta, miten Turkki näyttäytyt teksteissä, esimerkiksi kun kuvataan miten Turkki ei kykene enää pidättelemään pakolaisia ja siirtolaisia ja vaatii Eurooppaa ottamaan osaa taakanjakoon. Nimenomaan taakaksi määrittely on yksi kriisin negatiivisista kaiuista ja asettaa sen mittasuhteisiin, jossa yhden maan resurssit eivät enää riitä tällaisen ihmismäärän edessä. Maahantulijat on usein nähty taakaksi erityisesti taloudelle, mutta myös hyvinvointijärjestelmälle (Allen 2009, 335). Tämä ymmärretään monesti myös pidemmän aikavälin ongelmana, joka voi entisestään aiheuttaa negatiivista suhtautumista tulijoihin.

Turkki-diskurssissa uhkaa rakennetaan olemassa olevaksi kertomalla, että se on Euroopan rajoilla eli lähellä ja koskettaa koko Eurooppaa. Samankaltaisena toistuva puhe Turkin uhittelusta ja sen presidentin diktaattorimaisista ja vallanhimoisista otteista rakentaa ja vahvistaa mielikuvia riidanhaluisesta ja epäsovinnaisesta maasta verrattuna neuvottelevaan Euroopan unioniin. Euroopan maiden ja Turkin erilaisuus

näyttäytyykin juuri hallintatapojen erilaisuuden kautta, kun Euroopan yhteinen demokratia asettuu näkyvästi Turkin diktaattorimaista ja yksinvaltaista tapaa vasten.

Uhkadiskurssissa Erdoğanin sanoman kautta pakolais- ja siirtolaiskriisi määrittyy väistämättömänä Euroopalle, mikäli Turkin vaatimuksiin ei suostuta. Toisaalta kriisi ei ole suora uhka, sillä se voi yhtä hyvin jäädä toteutumatta, mutta uhkaava ilmapiiri on kuitenkin läsnä itse Erdoğanin esittämien uhkausten ja vaatimusten takia. Lisäksi Kreikan rajalla oli vuonna 2020 jo väkivaltaisia yhteenottoja, joten tilanteella oli mahdollista eskaloitua myös paikalliseksi kriisiksi. Erdoğanin uhkailu ja vaatimukset luovat epävarman tilanteen Eurooppaan ja sen rajalle. Lisäksi Turkin hämähämien ja epäselvien motiivien esille tuominen teksteissä tekevät maasta epävarman toimijan ja kumppanin Euroopalle, jota Turkki pitää koko ajan ikään kuin varpaillaan. Tämä luo kuvan pakolais- ja siirtolaiskriisin aiheuttamasta mahdollisesta tilanteen hallinnan menettämisestä. Şenyuvan (2020) mukaan Turkin motiivit pakolaisten ja siirtolaisten päästämiseksi vapaasti Euroopan rajalle voidaan ymmärtää osaksi tilannetta, jossa neuvotteluja Turkin näkökulmasta käydään samanaikaisesti sekä kansainvälisellä tasolla EU:n ja sen jäsenvaltioiden kanssa, että kansallisella tasolla maan yhteiskunnallisten ja poliittisten toimijoiden kanssa. Turkin hallitus tuskin on yllättynyt EU:n kielteisistä reaktioista, mutta painottanut enemmän pakolais- ja siirtolaistilanteen kotimaisia näkökohtia. Pakolaisten ja siirtolaisten suhteen Turkissa tehtyjen päätösten ymmärtämiseksi onkin ymmärrettävä Turkin pakolaistilanne ja sen ympärillä oleva sisäinen keskustelu. (Şenyuva 2020, 1.) Erdoğanin puheiden raportoimisen yhteydessä osassa teksteistä kerrotaan, ettei uhkailu ollut yllätys, sillä sitä tapahtuu jatkuvasti (HS/Hannula 2.3.2020; HS/Huusko 1.3.2020; YLE/Kerttula 28.2.2020). Uhkailun toistuvuus voi luoda tilanteesta ja Erdoğanin motiiveista kahdenlaista kuvaa siten, että siinä ei nähdä olevan mitään yllättävää eikä siihen siten ole tarpeen reagoida juurikaan. Toisaalta Erdoğanin uhkailun toistuvuus muodostuessaan jatkuvaksi voi antaa, tai sillä on tarkoitus antaa, pakolais- ja siirtolaistilanteesta kuva, johon kannattaisi suhtautua vakavasti.

Teksteissä kuvataan pakolais- ja siirtolaiskriisin ensinnäkin nostattavan vanhoja pelkoja (YLE/Takkunen 2.3.2020) sekä kylvävän uudenlaisia kauhuja ja uhkakuvia (HS/Huhta 16.3.2020). Vuosien 2014–2015 tulijoiden kuvataan muuttaneen Eurooppaa (YLE/Stenroos 4.3.2020) ja 2020 nuo vastaavat muutosvoimat ovat jälleen liikkeellä kohti Eurooppaa. Tulijoiden lukumäärien ilmoittaminen karkeasti tuhansissa ja miljoonissa jättää lisäksi paljon varaa tulkinnoille ihmisten oikeista määristä. Tämä rakentaa kuvaa kriisistä jonakin tarkasti määrittelemättömänä massana, jonka kokoa ei tiedetä varmasti ja joka on siksi potentiaalinen uhka.

Turvallisuus-tulkintakehyksessä Turkki-kuva muodostuu uhkailevan ja vallanhimoisen presidentti Erdoğanin kautta, joka painostaa Eurooppaa häikäilemättömällä pelillään. Koska jo aiemmin esitettyä Turkin ylivoimaisuutta suhteessa Eurooppaan

on pidetty yhtenä keinona synnyttää epävarmuutta ja mahdollisia uhkakuvia, täyden-tyy kuva Turkista Euroopan turvallisuutta ja yhtenäisyyttä haastavana ja uhkaavana tahona. Kuka kuitenkin loppujen lopuksi on Euroopalle uhka? Hallitsemattomana massana tänne saapuvat pakolaiset ja siirtolaiset, vai Turkin presidentti, jonka uhkailu vaikuttaa koko Eurooppaan ja jolla on vaikutuksia pitkälläkin aikavälillä. Turkin presidentti pitää käsissään Euroopan kohtaloa: päästääkö pakolaiset ja siirtolaiset hallitsemattomasti Eurooppaan vai ei. Joka tapauksessa Euroopalla olisi keinoja ainakin suitsia pakolaisten ja siirtolaisten suurta määrää, mutta tilanne saattaisi olla räjähdys-herkkä pitkään sekä horjuttaa valtioiden sisäisiäkin rakenteita.

Turvallistamisen viitekehyksessä pakolais- ja siirtolaiskriisi näyttäytyy tulkinta-kehyyksen kautta välittömänä ja kooltaan määrittelemättömänä uhkana Euroopan uni-onille, jonka vaikutuksia korjattaisiin mahdollisesti pitkäänkin. Pakolaiset ja siirtolai-set esitetään lähinnä lukumäärinä, eikä heidän ääntään juuri nosteta esille. Tulijat jää-vät siten tuntemattomiksi meille ja näin luodaan vastakkainasettelua kantaväestönä pidettyjen ja tuntemattomien muukalaisten välille. Kutsumattomat vieraat aiheutta-vat pelkoa ja heistä on maalattu mediassa kapea-alaista kuvaa uhkana ja rasitteena vastaanottavalle yhteisölle, sen kestävyydelle ja arvoille (Laine 2021, 156). Keskuste-lun polarisoituminen ja vastakkainasettelujen synnyttäminen eivät paranna kielteisiä asenteita maahantulijoita kohtaan, eikä heitä nähdä mahdollisena voimavarana vaan taakkana ja rasitteena.

5.3 Luonnonvoimat – pakolais- ja siirtolaiskriisien metaforat

”Metafora on kielenkäytössä keskeinen väline siirtää merkityksiä tavanomai-sesta merkitysyhteydestään kuvaamaan jotakin uutta kohdetta” (Horsti 2021, 41). Tä-män tutkielman aineiston mediateksteissä pakolais- ja siirtolaiskriiseistä puhutaan usein luonnonvoimiin viittaavin sanoin esimerkiksi ”tulvana”, ”vyörynä” tai ”aal-tona”. Havaintoa tukevat huomiot aiempaan tutkimukseen nojaten median tavasta kehystää maahanmuuttoa juuri luonnonvoimien kautta uhkana vastaanottajamaille. Horstin (2021) mukaan vuonna 2015 Eurooppaan ilman virallisia asiakirjoja tulleista ihmisistä uutisoitaessa luonnonvoimiin liitetyt metaforat olivat ilmeisen paljon esillä julkisessa keskustelussa. Tutkimusten mukaan vuonna 2015 sanomalehdet esittivät toistuvasti stereotyyppisiksi muuttuneita kehyksiä maahantulijoista uhkana turvalli-suudelle sekä rasitteena valtioiden talouksille, ja vuosien 2015–2016 Eurooppaan koh-distuneen muuttoliikkeen aikana brittilehdistö kehysti ilmiötä vaarana luonnonkata-strofia kuvaavin metaforin. Turvapaikanhakijoiden esittäminen näin tuottaa ainakin kolmenlaisia merkityksiä. Kun tulijoiden virta vain jatkuu ja taloudelliset kustannuk-set lisääntyvät, tulijoita epäinhimillistävät kielikuvat aikaansaavat eronteon ”meidän”

ja "muiden" välille, kun toinen nähdään itsen vastakohtana ja siten omaavan eri inhimillisyyden tai käytösnormit. Nesteisiin liittyvät metaforat myös herättävät voimakkaita tunteita, sillä ne viittaavat katastrofin aiheuttamaan voimaan tuhota esimerkiksi alueita, virran viemiseen tai vyöryyn ilman, että ihminen pystyy niihin vaikuttamaan tai niitä hallitsemaan. Tämä liikkumisen elementti näyttää epänormaalina ja harvinaisena hätätilana. Lisäksi luonnonvoiman kohteesta nähdään tulevan uhri. Vuoden 2015 julkisen keskustelun vakiintuneiksi muuttuneet termit "Euroopan pakolaiskriisistä" ja "Suomen pakolaiskriisistä" voidaan nähdä sisältävän ajatuksen, että kriisi on maahantulijoiden syy emmekä me ole siinä osallisina. Näiden kielenkäyttötapojen takaa ei välttämättä nähdä sitä, että kriisi voi olla myös esimerkiksi Euroopan epäonnistuneen maahanmuuttopolitiikan syy. (Horsti 2021, 40–43.)

Vaikuttaa siltä, että medially on melko vakiintunut tapa kehystää maahanmuuttajia, pakolaisia, siirtolaisia tai turvapaikanhakijoita koskevaa keskustelua ja uutisointia ja käyttää toistuvasti tulijoiden massoista nimenomaan luonnonvoimiin viittaavia metaforia. Näillä luonnonvoimien metaforilla luodaan ja ylläpidetään mielikuvia tulijoiden virrasta luonnonvoimien tapaisena ja niiden tuhovoiman omaavina tuhoa kylvävinä ilmiöinä, joita ihmiset eivät voi hallita.

5.4 Median rooli keskustelussa

Maahanmuuttoon linkittyvien asenteiden ylläpitäjän ja luojan roolissa medially nähdään olevan niin merkittävää vaikutusta, että on nähty tarpeelliseksi aloittaa systemaattiseen mediaseurantaan perustuvaa tutkimusta journalismin tavasta käsitellä muun muassa maahanmuuttajia (ks. Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikkö). Tutkimusten mukaan maahanmuuttoa ja etnisyyttä laajemminkin on median toimesta käsitelty pääsääntöisesti asiallisesti, mutta toisaalta on havaittu myös muun muassa aiheiden epäsuhtaan. Enemmän palstatilaa on katsottu saaneen uutisten, joissa maahanmuuton yhteydessä puhutaan esimerkiksi rikoksista ja muista ongelmista etnisen taustan korostamisen yhteydessä. Erilaisille äänille ei uutisjutuissa juuri anneta tilaa ja etnisiä vähemmistöjä koskevissa jutuissa "yksiäänisyys" eli valtaväestön ja maahanmuuttajien välisen dialogin puute on huomattava. (Raittila 2009, 69–70.) Maahanmuuton ohella pakolais- ja siirtolaiskriiseihinkin nämä huomioidut ovat käyviä ja ovat linjassa tässä tutkielmassa havaitun kanssa.

Pakolais- ja siirtolaiskriisi sekä maahanmuutto kytkeytyvät toisiinsa ihmisten liikkeellelähden kautta ja osin limittyvätkin, joten maahanmuuttoa käsitellessä voidaan ajatella samojen teemojen koskevan myös pakolaisia ja siirtolaisia. Keskinen (2009) on käsitellyt maahanmuuttoa poliittisen keskustelun kohteena Suomessa Hel-

singin Sanomien aihetta koskevan uutisoinnin perusteella. Aihe politisoitui voimakkaasti ensisijaisesti poliittisten toimijoiden, mutta myös esimerkiksi järjestöjen ja viranomaisten sekä yksittäisten kansalaisten kiistellessä muun muassa toimintalinjoista julkisessa keskustelussa. Keskustelussa pääosaan nousivat erityisesti maahanmuuton ongelmat ja ulkomaalaisvastaisten näkemysten yleistymisen ja entistä laajempi näkyvyys keskeisten kysymysten kuitenkin vaihdellessa. Tällaisten näkökulmien nousu ja yleistymisen julkisessa keskustelussa ei ole tapahtunut vain Suomessa, vaan samantyyppistä kehitystä on nähtävissä myös muissa Euroopan maissa. Nyt moninaisuutta on alettu pitää uhkatekijänä ja kulttuurisen yhtenäisyyden tarvetta korostaa. Tässä polarisoituneessakin keskustelussa vaaditaan muualta tulleen väestön sopeuttamista ja valtaväestön tapojen ja uskomusten omaksumista. (Keskinen 2009, 33, 43.) Tämä on linjassa tutkielman tulosten kanssa. Median välittämä kuva pakolaisten ja siirtolaisten tulosta Eurooppaan ja Suomeen korostaa ennen kaikkea tilanteen meille aiheuttamia epävarmuustekijöitä ja mahdollisia syntyviä uhkia eikä niinkään esimerkiksi tulijoiden taustojen avaamista, lähtömaan olosuhteista kertomista tai tulijoiden suunnitelmista. Journalismi harvoin kertoo Eurooppaan ja Suomeen tuleminen syitä. Osin siksi ymmärrys kotimaansa kaaosta pakenevista ihmisistä on voimakkaasti Eurooppa-keskeinen (Horsti 2009, 78). Tätä on havaittavissa myös aineistosta. Harvemmin tuodaan ilmi sitä, mistä syistä ihmiset lähtivät liikkeelle kohti Eurooppaa. Osassa uutisista mainitaan Syyrian sotaa pakenevat, mutta toisaalta myös kerrotaan, ettei ole selvää keitä rajoille on tullut ja mistä syystä. Tällä saatetaan pyrkiä myös oikeuttamaan kerrottua yksipuolista näkökulmaa, kun tulijoista tai heidän motiiveistaan ei voida olla varmoja. Sävy tämänkaltaisessa kerronnassa on usein vain toteava esimerkiksi tunteisiin vetoamisen asemesta.

Esimerkiksi suomalaisen median luomassa kuvassa venäläisistä korostuvat stereotyyppiset näkemykset ja etniselle ryhmälle usein määriteltävä toiseus eli ”me ja muut” -asettelu (Jerman 2009). Myös tämän tutkielman mediateksteissä esitetyt pakolaiset ja siirtolaiset voidaan helposti nähdä joinakin toisina, valtaväestöstä poikkeavina ja siihen kuulumattomina, joiden tulo muodostaa epävarmuuden ilmapiirin muun muassa kansalliselle yhtenäisyyden säilymiselle tai turvallisuudelle. Näiden esiin tuominen median teksteissä on turvallistamisen yksi muoto ja osa-alue.

Merkitystä pakolais- ja siirtolaiskriisien mediassa kehystämisen kannalta onkin ennen kaikkea määrittelyillä. Miten media määrittelee pakolaisten ja siirtolaisten tulo: uhkaavana kriisinä vai tavallisena muuttoliikkeenä tai liikehdintänä. Toisin sanoen kysymys on siitä mitä sanoja ja määritelmiä käytetään. Kriisiksi kuvailu luo epäilemättä kuvan vakavasta tilasta, vaarasta ja uhasta, joka synnyttää halua suojautua, ratkaista tilanne ja selvitä, kun taas vainoja, murhia tai sotaa pakenevien ihmisten avun ja suojan tarpeen kuvaaminen saattaisi antaa toisenlaisen kuvan ja synnyttää suvaitsemamman suhtautumisen tulijoihin. Miksi media kuitenkin esittää pakolais- ja

siirtolaistilanteen ennemmin kriisinä ja turvallisuusuhkana, kuin hädänalaisten ihmisten pakenemisena elinkelvottomista oloista? Dolinec (2010) käsittelee sitä, miksi media valitsee lähteekseen ennemmin turvallistavan kuin turvallistamista minimoivan tekijän. Yksi syy on massamedian taipumus keskittyä dramaattisempiin kehyksiin ja negatiivisempiin tarinoihin, koska se houkuttaa yleisöä enemmän ja siten myy paremmin. Toinen syy voi olla näkökulmassa, jossa median nähdään luovan eräänlaisia myyttejä. Nämä muodostavat median välityksellä taustan sille rakenteelle, jonka mukaan ihmiset tulkitsevat maailmaa ja päättävät esimerkiksi mikä on hyvää, mikä pahaa ja mikä merkityksellistä. Tämä käsitys sitten muuttuu yhteiskunnassa esimerkiksi erilaisiksi laeiksi, teksteiksi tai tieteellisiksi teoiksi ja sillä on yhteys turvallisuuteen. Jos kaikkialla uutisoidaan maahanmuuttajien tekemistä terrori-iskuista tai heidän mukanaan tuomista turvallisuusongelmista, ihmisillä on taipumus hyväksyä tämä sisältö alitajuisesti. Vielä jos tämä usein esitettävä tieto on sopusoinnussa yhteiskunnassa vallitsevien myyttien kanssa, kuten että maailma on turvaton paikka, ihmiset ovat taipuvaisia hyväksymään tiedot totuudenmukaisiksi niitä syvällisemmin ajattelemta. (Dolinec 2010, 16–17.) Kyseenalaistamaton median sanoman vastaanotto ylläpitää jo aiemmin luotuja ja koko ajan vahvistettavia merkityksiä tietyistä ilmiöistä ja asioista, ja media on tässä merkitysten välittämisessä ja ylläpidossa avaintoimija.

6 YHTEENVETO

Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää vuosien 2014–2015 sekä vuoden 2020 pakolais- ja siirtolaiskriisien tilanteeseen peilaten median välittämää kuvaa Turkista sekä tarkastella sitä, turvallistaako media pakolais- ja siirtolaiskriisien ilmiötä ja siitä käytävää julkista keskustelua. Aineiston mediateksteissä olen kiinnittänyt huomiota teksteissä esitettyihin Turkin presidentin Recep Tayyip Erdoğanin kommentteihin ja sanomisiin kriisien ajalta ja niihin liittyen. Aineisto on sisältänyt myös esimerkiksi suomalaisten ja ulkomaisten ministerien, presidenttien ja muiden viranomaistahojen, tutkijoiden tai poliittisten päättäjien kommentteja. Yhtäältä mediatekstit ovat pakolais- ja siirtolaiskriisiaiheen kuvailua ja raportointia, joka on sopinut tutkielman aiheen kannalta aineistoksi hyvin.

Tekstien ja yhteiskunnan sekä sen kulttuurin suhde on hyvä ymmärtää dialektiseksi. Tekstit muotoutuvat sosiokulttuurisesti, mutta ne myös muotoilevat yhteiskuntaa ja kulttuuria uutta luovilla ja sitä uusintavilla tavoilla (Fairclough 1997, 51). Tällä tekstien kahdensuuntaisella yhteiskunnallisella roolilla on merkitystä tämän tutkielman kannalta sillä se, millaisia merkityksiä pakolais- ja siirtolaiskriisi saa, määrittyy pitkälti sen kautta, miten ja mistä näkökulmista asia esitetään niin median teksteissä, kuin muissakin lähteissä. Tämä puolestaan rakentaa niitä käsityksiä ja merkityksiä, joita yleisö eli ihmiset jakavat ja antavat ilmiöistä. Muun muassa siksi on ollut tarpeen tarkastella tätä monia ihmisiä yhtä aikaa koskettavaa ja yhteiskunnallisesti merkityksellistä pakolais- ja siirtolaiskriisien ilmiötä sen perusteella, miten media asian esittämiseen osallistuu.

Median voidaan nähdä osallistuvan pakolais- ja siirtolaiskriisien ilmiön turvallistamiseen muun muassa rakentamalla ilmiön merkityksiä kuvailuilla ja näkökulmien valinnoilla. Sanavalinnat ja -muodot sekä luonnonvoimiin viittaavien metaforien käyttö voidaan nähdä osana ilmiön turvallisuusuhaksi kehystämistä. Pakolais- ja siirtolaiskriisien suhteen media ei kuitenkaan vaadi turvallistamisen prosessiin liitty-

viä poikkeuksellisten toimenpiteiden aloittamisia tai toteuttamisia, vaan vain rakentaa kriiseistä tietyntaista kuvaa. Siksi median ei varsinaisesti voida katsoa toimivan pakolais- ja siirtolaiskriiseistä puhumisen yhteydessä turvallistavan toimijan roolissa, vaan ennemmin vain välittäjänä turvallistamisen prosessissa tai äänen antajana turvallistaville toimijoille.

Median välittämä kuva Turkista rakentuu siitä, mitä ja miten presidentti Erdoğanin kerrotaan aineiston mediateksteissä sanoneen pakolais- ja siirtolaiskriisejä käsiteltäessä sekä siitä, miten maa esitetään suhteessa muun muassa Eurooppaan tai esimerkiksi Venäjään. Median aineistossa välittämän Turkki-kuvan voi sanoa luovan perustaa keskustelulle ajankohdan pakolais- ja siirtolaiskriiseistä ja pohjustavan sitä keskustelua mitä pakolais- ja siirtolaiskriiseistä turvallisuuden suhteen käydään. Siten näen, että tässä tutkielmassa käsittelemäni diskurssit ja niiden muodostamat tulkinta-kehyykset ovat toisiaan täydentäviä ja ilmiön ymmärtämistä yhteen vetäviä. Turvallisuuden olemassaolon ja poissaolon rakentamiseen keskustelussa liittyvät median antama kuva Turkista, kuin myös pakolais- ja siirtolaiskriisistä.

Tätä kirjoittaessa Suomen hakeminen puolustusliitto Natoon on historiallisten askelten päässä hakemuksen lähettämistä vaille. Turvallisuusympäristön muutos Ukrainan sodan takia niin meillä Suomessa, kuin muualla on ajankohtainen ja perusteltu huoli. Venäjä on sen Ukrainaan hyökkäämisen jälkeen arvaamaton rajanaapuri. Samaa voidaan sanoa nähtävän Turkin toimissa Kreikan ja Euroopan rajanaapurina. Mielenkiintoista onkin se, miten Turkki ja Venäjä samanlaisen autoritaarisemman hallintatavan omaavina maina toimivat keskenään samoin tavoin muiden, demokraattisempien maiden suhteen. Turkin presidentti haluaa palauttaa maan takaisin Osmanien valtakunnan aikaiseen loistonsa, kun taas Venäjän presidentti haluaa takaisin Neuvostoliiton aikaiset rajansa. Molempien maiden naapureilleen tekemät ilmatilaloukkaukset, tiedustelulennot, sotalaivoille uhittelut ja hybridivaikuttamisoperaatiot kertovat näiden kahden maan presidenttien osin samankaltaisista mielenmaisemista ja käsityksistä omista voimista, resursseista ja vallasta. Turkin kanssa yhteistyötä on kuitenkin vielä ainakin toistaiseksi mahdollista tehdä, Venäjän kohdalla sitä on uumoiltu saatavan vielä odotella.

Turvallistamisen teorian viitekehyyksestä käsin pakolais- ja siirtolaiskriisit koskettavat maita ja valtioita yhteisesti ja kriisit sisältävät myös sellaisia monimutkaisia yhteiskunnallisia elementtejä, joiden tarkasteluun yksin tämä tutkielma ei vastaa. Tuleva tutkimus voisi vastata esimerkiksi kysymyksiin median roolista turvallisuusuhkaa poissaolevaksi tekevänä. Mediaa on syytetty paljon keskustelun yksiäänisyyden ylläpitämisestä ja mahdollistamisesta maahanmuuttajista uutisoidessa. Usein esille tulevatkin vain vastaanottajamaan kantaväestön näkökulma, kun taas maahanmuuttajien oma ääni kuuluu harvoin. Tulevan tutkimuksen aiheena voisikin olla esimerkiksi se, miten media rakentaa maahanmuuttajien aiheuttamaa uhkaa poissaolevaksi

tarkastelemalla vaikkapa tulijoita esimerkiksi heidän työllistymisensä tai yhteiskuntaan integroitumisen kautta.

Olli Rehn kirjoittaa Leinosen, Kojon, Nousiaisen, Peltosen ja Tainion (2007) toimittamassa ”Turkki – Euroopan rajalla?” -teoksessa Turkin ja Euroopan unionin välisistä suhteista. Turkki on Euroopalle tärkeä kumppani monessa suhteessa niin taloudellisesti, maailmanpoliittisesti, kulttuurillisesti kuin kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden edistämistyössä. Turkin EU-jäsenyyden hakeminen oli kirjoituksen aikaan ajankohtaisempaa kuin mitä se on nyt ja Turkin liittyminen EU:hun on ollut tuolloin molempien maiden yhteinen tavoite. (Rehn 2007, 395–397.) Sen jälkeen on tapahtunut paljon ja Turkissa on otettu myös taka-askelia EU:n jäsenyydelle asettamien vaatimusten suhteen. Tästä ja viime vuosien levottomista liikkeistä huolimatta voisi kuitenkin olla molempien osapuolten kannalta hedelmällistä pyrkiä aktiivisesti korjaamaan tulehtuneiksi muuttuneita välejä. Voidaanko sanoa, että Turkki on pakolais- ja siirtolaiskriisissä pääroisto? Median kuvauksen perusteella näin voi olettaa. Olisiko tarpeen kuitenkin tarkastella kriittisesti myös Euroopan unionin toimia vaikkapa sujuvien maahantulon ja tehokkaan kotouttamisen suhteen? Jos yhdeksi syyksi pakolaiskriisin syntymiselle Euroopassa nähdään sen epäonnistunut ja epäyhtenäinen turvapaikkapolitiikka, edellinen kysymys on ilman muuta perusteltu.

Kun käsillä olevaa tutkielmaa sen viimeisinä päivinä työstin, Lapin Kansa uutisoi paperiversiossaan seuraavalla otsikolla: ”Maahantulijoiden tulva voi toistua” ja ingressi kuului: ”Talven 2015–2016 tapaisen tempauksen masinointi itärajalle voisi olla yksi hybridivaikuttamisen keino, jolla Suomea koeteltaisiin” (LK/Lavia 12.5.2022, A6). Uutinen liittyi tietenkin Suomen NATO-haun aikana tapahtuviin mahdollisiin Venäjän vaikuttamisyrityksiin ja niihin varautumiseen ja viittasi Venäjältä kyseisenä talvena Suomen rajalle tulleeseen suurempaan joukkoon pakolaisia. Itse luin uutisen tämän tutkielman aiheen lasit silmilläni. Maiden välisten suhteiden muuttuessa tietyt ilmiöt pysyvät samoina, tässä tapauksessa pakolaisten käyttäminen hybridivaikuttamiskeinona. Aihe on kiistämättä ajankohtainen ja merkkejä vastaavista nousee aika-ajoin. Silloin niistä keskustelu on pinnalla, toivottavasti moniäänisesti. Tosin luonnonvoimametaforien käyttäminen maahanmuutosta uutisoinnin yhteydessä tuskin on median keinovalikoimasta häviämässä minnekään ainakaan vähään aikaan. Vuosien 2014–2015 ja 2020 kriisit eivät olleet ensimmäisiä eivätkä ne tule olemaan viimeisiä. Siksi tämänkin tutkielman tuottamien havaintojen merkitys rakentuu sille, mitä näistä kriiseistä sanotaan nyt ja tulevaisuudessa.

LÄHTEET

- Allen, Ryan (2009): Benefit or Burden? Social Capital, Gender, and the Economic Adaptation of Refugees. *IMR* 43:2, 332–365. Saatavilla <<https://doi.org/10.1111/j.1747-7379.2009.00767.x>>, luettu 3.5.2022.
- Balzacq, Thierry (2011): *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. Routledge: Lontoo.
- Balzacq, Thierry (2005): The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context. *European Journal of International Relations* 11:2, 171–201. Saatavilla <[10.1177/1354066105052960](https://doi.org/10.1177/1354066105052960)>, luettu 11.4.2022.
- Bigo, Didier (2002): Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives* 27 (1_suppl), 63–92. Saatavilla <<https://doi.org/10.1177/03043754020270S105>>, luettu 20.2.2022.
- Bonacker, Thorsten ja Diez, Thomas ja Gromes, Thorsten ja Groth, Jana ja Pia, Emily: Human Rights and (de)securitization of conflict. Teoksessa Marchetti, Raffaele ja Nathalie Tocci (toim.): *Civil Society, Conflicts and the Politicization of Human Rights*. United Nations University Press: Tokio 2011, 13–46.
- Buzan, Barry ja Wæver, Ole ja de Wilde, Jaap (1998): *Security: a new framework for analysis*. Lynne Rienner Publishers: Lontoo.
- Dolinec, Vladimír (2010): The Role of Mass Media in the Securitization Process of International Terrorism. *Politické vedy* 13:2, 8–32. Saatavilla <<https://www.cceol.com/search/article-detail?id=22564>>, luettu 14.2.2022.
- Fairclough, Norman (1997): *Miten media puhuu*. Vastapaino: Tampere.
- Hansen, Lene (2000): The Little Mermaid’s Silent Security Dilemma and the Absence of Gender in the Copenhagen School. *Millenium* 29:2, 285–306. Saatavilla <<https://doi.org/10.1177/03058298000290020501>>, luettu 10.3.2022.
- Hiltunen, Anna-Kaisa (2019): *Euroopan porteilla. Turvapaikkapolitiikan vaikeat vaiheet*. Gaudeamus: Helsinki.
- Horsti, Karina: Luonnonvoimat Välimerellä – metaforat, kartat ja pakolaisuus. Teoksessa Kotilainen, Noora ja Jussi Laine (toim.): *Muuttoliike murroksessa: metaforat, mielikuvat, merkitykset*. Into Kustannus Oy: Helsinki 2021, 39–58.
- Horsti, Karina: Kyllä Suomeen yksi nainen mahtuu! Turvapaikanhakijat uhreina ja uhkana suomalaisessa julkisuudessa. Teoksessa Keskinen, Suvi ja Anna Rastas ja Salla Tuori (toim.): *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Vastapaino: Tampere 2009, 77–86.
- Jerman, Helena: Venäläiset tulivat. Tutkija kohtaa median kuvan maahanmuuttajista. Teoksessa Keskinen, Suvi ja Anna Rastas ja Salla Tuori (toim.): *En ole rasisti,*

- mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Vastapaino: Tampere 2009, 97–106.
- Johansson, Frans: Turvallistaminen dominoi keskustelua. Teoksessa Kotilainen, Noora ja Jussi Laine (toim.): Muuttoliike murroksessa: metaforat, mielikuvat, merkitykset. Into Kustannus Oy: Helsinki 2021, 63–66.
- Jutila, Matti (2017): Yhteisöllinen turvallistaminen: lähestymistapa äärimmäisen identiteettipoliittikan tutkimiseen. *Kosmopolis* 47:1, 6–22. Saatavilla <<https://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1781729>>, luettu 12.2.2022.
- Kankkonen, Tom (2005): *Turkki. Eurooppaa ja Aasiaa*. Edita Prima Oy: Helsinki.
- Kankkonen, Tom (2019): *Erdogan. Turkki suuren johtajan varjossa*. Docendo: Jyväskylä.
- Keskinen, Suvi ja Rastas, Anna ja Tuori, Salla (toim.) (2009): *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Vastapaino: Tampere.
- Keskinen, Suvi: Pelkkiä ongelmia? Maahanmuutto poliittisen keskustelun kohteena. Teoksessa Keskinen, Suvi ja Anna Rastas ja Salla Tuori (toim.): *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Vastapaino: Tampere 2009, 33–46.
- Kotilainen, Noora ja Laine, Jussi (toim.) (2021): *Muuttoliike murroksessa: metaforat, mielikuvat, merkitykset*. Into Kustannus Oy: Helsinki.
- Kotilainen, Noora: Poliisiautoja, raja-aitoja, joutilaita ja pimeitä katuja – ”pakolaiskriisin” kuvalliset metaforat suomalaisessa mediassa. Teoksessa Kotilainen, Noora ja Jussi Laine (toim.): *Muuttoliike murroksessa: metaforat, mielikuvat, merkitykset*. Into Kustannus Oy: Helsinki 2021, 94–122.
- Laine, Jussi: Mediavalta ja kriisin tuottaminen: iltapäivälehdistön harhaanjohtavat analogiat. Teoksessa Kotilainen, Noora ja Jussi Laine (toim.): *Muuttoliike murroksessa: metaforat, mielikuvat, merkitykset*. Into Kustannus Oy: Helsinki 2021, 155–185.
- Lavia, Riku (Lapin Kansa 12.5.2022, A6): Maahantulijoiden tulva voi toistua.
- Lazaridis, Gabriella (toim.) (2011): *Security, Insecurity and Migration in Europe*. Ashgate Publishing: UK.
- Leinonen, Anu ja Kojo, Tuula ja Nousiainen, Mervi ja Peltonen, Sampsa ja Tainio, Lauri (toim.) (2007): *Turkki – Euroopan rajalla?* Gaudeamus: Helsinki.
- Linjakumpu, Aini: Islamin hallinnan haasteet Euroopassa. Teoksessa Martikainen, Tuomas ja Marja Tiilikainen (toim.): *Teoksessa Islam, hallinta ja turvallisuus. Eetos-julkaisuja*. Eetos: Turku 2014, 109–132.
- Maahanmuuttovirasto -internetsivut: <https://migri.fi/sanasto>. [viitattu 4.5.2022.]
- Martikainen, Tuomas: Uskonnon hallinta ja turvallistaminen valtiollisena toimintana. Teoksessa Martikainen, Tuomas ja Marja Tiilikainen (toim.): *Islam, hallinta ja turvallisuus. Eetos-julkaisuja*. Eetos: Turku 2014, 253–277.

- Martikainen, Tuomas ja Tiilikainen, Marja (toim.) (2014): Islam, hallinta ja turvallisuus. Eetos-julkaisuja. Eetos: Turku.
- Martikainen, Tuomas ja Marja Tiilikainen: Johdanto: Islamin hallinta. Teoksessa Martikainen, Tuomas ja Marja Tiilikainen (toim.): Islam, hallinta ja turvallisuus. Eetos-julkaisuja. Eetos: Turku 2014, 9–24.
- McDonald, Matt (2008): Securitization and the Construction of Security. *European Journal of International Relations* 14:4, 563–587. Saatavilla <<https://doi.org/10.1177/1354066108097553>>, luettu 13.3.2022.
- Oy Suomen Tietotoimisto STT -internetsivut: <https://stt.fi/tyylikirja/sanastot/juridisia-termeja/maahanmuutto-pakolaisuus-siirtolaisuus/>. [viitattu 4.5.2022.]
- Peoples, Columba & Vaughan-Williams, Nick (2015): *Critical Security Studies: An Introduction*. (2nd ed.). Routledge: UK.
- Raittila, Pentti: Journalismin maahanmuuttokeskustelu: hymistelyä, kriittisyyttä vai rasismien tukemista? Teoksessa Keskinen, Suvi, Anna Rastas, Salla Tuori (toim.): *En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä*. Vastapaino: Tampere 2009, 67–76.
- Rehn, Olli: Loppusanat: Turkki matkalla Euroopan unioniin. Teoksessa Leinonen, Anu ja Tuula Kojo, Mervi Nousiainen, Sampsa Peltonen, Lauri Tainio (toim.): *Turkki – Euroopan rajalla?* Gaudeamus: Helsinki 2007, 394–398.
- Ridell, Seija, Väliäho, Pasi ja Sihvonen, Tanja (toim.) (2006): *Mediaa käsittämässä*. Vastapaino: Tampere.
- Ridell, Seija: Yleisö. Teoksessa Ridell, Seija, Pasi Väliäho, Tanja Sihvonen (toim.): *Mediaa käsittämässä*. Vastapaino: Tampere 2006.
- Şenyuva, Özgehan (2020): Turkey’s Two-Level Game in the Refugee Dispute with the EU. *On Turkey, March*, no. 2.
- Seppälä, Tiina: Vain Euroopassa tulvii? Kriittinen katsaus ”pakolaisvirta” -narratiivien eurokeskeisyyteen ja kriisipuheen valtiokeskeisyyteen. Teoksessa Kotilainen, Noora ja Jussi Laine (toim.): *Muuttoliike murroksessa: metaforat, mielikuvat, merkitykset*. Into Kustannus Oy: Helsinki 2021, 271–286.
- Sisäasiainministeriö: Turvallinen elämä jokaiselle. Sisäisen turvallisuuden ohjelma. Sisäministeriön julkaisuja 16/2008.
- Stritzel, Holger (2007): Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond. *European Journal of International Relations* 13:3, 357–383. Saatavilla <<https://doi.org/10.1177/1354066107080128>>, luettu 16.3.2022.
- Sumiala, Johanna (2010): *Median rituaalit*. Johdatus media-antropologiaan. Vastapaino: Tampere.

- Toğral, Burcu: Convergence of Securitization of Migration and 'New Racism' in Europe: Rise of Culturalism and Disappearance of Politics. Teoksessa Lazaridis, Gabriella (toim.): Security, Insecurity and Migration in Europe. Ashgate Publishing: UK 2011, 219–238.
- Tsoukala, Anastassia: Turning Immigrants into Security Threats: A Multi-Faceted Process. Teoksessa Lazaridis, Gabriella (toim.): Security, Insecurity and Migration in Europe. Ashgate Publishing: UK 2011, 179–199.
- Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli (2018): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (uud. laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki.
- Tuomi, Jouni ja Sarajärvi, Anneli (2004): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (3. painos). Tammi: Helsinki
- Vultee, Fred (2007): Securitization as a theory of media effects: the contest over the framing of political violence.
- Vuori, Juha (2017): Trumpin turvallisuuspuheteot. *niin & näin* 93:2, 95–100. Saatavilla <<https://www.netn.fi/artikkeli/trumpin-turvallisuuspuheteot>>, luettu 1.2.2022.
- Vuori, Juha (2008): Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders. *European Journal of International Relations* 14:1, 65–99. Saatavilla <<https://doi.org/10.1177/1354066107087767>>, luettu 1.3.2022.
- Wilkinson, Claire (2007): The Copenhagen School on Tour in Kyrgyzstan: Is Securitization Theory Useable Outside Europe? *Security Dialogue* 38:1, 5–25. Saatavilla <<https://doi.org/10.1177/0967010607075964>>, luettu 4.3.2022.

AINEISTOARTIKKELIT

Helsingin Sanomat (14.3.2020): The New York Times: Turkki lopettamassa siirtolaisten ohjaamisen Kreikan rajalle. Kirjoittaja Pekka Hakala. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006439822.html>>

Helsingin Sanomat (29.3.2020): Turkki poltti siirtolaisten telttaleirin Kreikan rajalla ja kuskasi Eurooppaan pyrkijät sisämaahan. Kirjoittaja Pekka Hakala. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006457014.html>>

YLE Uutiset (5.10.2015): Erdoğanilla pelin paikka – Turkki vaatii EU:lta myönnytyksiä Brysselin vierailullaan. Kirjoittaja Tapani Hannikainen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-8355535>>

Helsingin Sanomat (2.3.2020): Turkin ulkopolitiikasta on tullut yhtä räiskintää, ja käännekohta löytyy ystävien välirikosta. Kirjoittaja: Tommi Hannula. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006425805.html>>

Helsingin Sanomat (7.3.2020): Turkki avasi portit myös Bulgariaan, mutta turvapaikanhakijoita ei voisi vähempää kiinnostaa. Kirjoittaja Tommi Hannula. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006431150.html>>

Helsingin Sanomat (14.3.2020): Suurlähettiläs syyttää Kreikkaan pyrkivistä väkijoukoista Turkin laajentumishalua: 'Erdoğan yrittää muuttaa Kreikan etnistä koostumusta'. Kirjoittaja Tommi Hannula. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006438860.html>>

Helsingin Sanomat (25.6.2018): Turkki haastaa länsimaat yhä aggressiivisemmin luisuessaan kohti diktatuuria. Kirjoittaja Tommi Hannula. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005731932.html>>

Helsingin Sanomat (28.2.2020): Turkki sanoi päästävänsä syyrialaisiirtolaiset EU:hun, Suomen sisäministeriön mukaan epätavallista liikettä rajalla ei ole havaittu. Kirjoittaja Jarno Hartikainen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006422104.html>>

Helsingin Sanomat (2.3.2020): Ulkoministeri Haavisto: Siirtolaisten pakkautuminen Kreikan rajalle vaikuttaa Turkin hybridioperaatiolta. Kirjoittaja Jarno Hartikainen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006425266.html>>

YLE Uutiset (2.3.2020): Tämän tiedämme nyt pakolaistilanteesta Turkin rajalla – Lesboksen asukkaat yrittivät estää siirtolaisten rantautumisen, Kreikka torjuu turvapaikkahakemukset. Kirjoittajat Inka Haukka ja Markus Myllyoja. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11235878>>

Helsingin Sanomat (16.3.2020): Eurooppaa ravistelee nyt täydellinen myrsky: Pandemian lisäksi on selvittävä siirtolaispaineista. Kirjoittaja Kari Huhta. Saatavilla <<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006440630.html>>

Helsingin Sanomat (29.2.2020): AFP: Siirtolaiset ja poliisi ottivat yhteen Turkin ja Kreikan rajalla – Erdogan varoittaa Eurooppaa siirtolaisten saapumisesta. Kirjoittaja Jukka Huusko. Saatavilla <<https://www.hs.fi/paivanlehti/01032020/art-2000006423593.html>>

Helsingin Sanomat (1.3.2020): Turkki 'avasi portit', ja tuhannet ihmiset lähtivät kohti Euroopan rajoja – Onko vuoden 2015 pakolaiskriisi toistumassa? Kirjoittaja Jukka Huusko. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006424495.html>>

Helsingin Sanomat (29.2.2020): Erdogan vaati Venäjää vetäytymään syrjään Syyriassa Turkin joukkojen tieltä. Kirjoittaja Jukka Huusko. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006423782.html>>

Helsingin Sanomat (28.2.2020): Mistä Idlibin taisteluissa on kyse? Turkki on jäämässä entistä enemmän yksin, ja sen sotilaat ovat "tykinruokaa", sanoo tutkija. Kirjoittajat Jukka Huusko ja Jussi Niemeläinen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006423142.html>>

Helsingin Sanomat/Pääkirjoitus (2.3.2020): Turkin presidentti Erdogan ei pääse irti Syyrian sodasta, ja siksi hän yrittää painostaa pakolaispuheillaan Eurooppaa. Saatavilla <<https://www.hs.fi/paivanlehti/03032020/art-2000006425623.html>>

Helsingin Sanomat/Pääkirjoitus (7.4.2021): EU ojensi kättä Turkille, ja presidentti Erdogan osoitti heti röyhkeytensä. Saatavilla <<https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000007905708.html>>

Helsingin Sanomat/Pääkirjoitus (5.3.2020.): Venäjä ja Turkki ovat Syyriassa vastakaisilla puolilla, mutta presidentit Vladimir Putin ja Recep Tayyip Erdogan tarvitsevat toisiaan. Saatavilla <<https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000006429216.html>>

YLE Uutiset (11.2.2016): Turkki uhkaa lähettää pakolaisia EU-maihin – Erdogan: 'Meillä on busseja ja lentokoneita'. Kirjoittaja Teemu Juhola. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-8665611>>

YLE Uutiset (1.3.2020): Siirtolaisuusjärjestö: Turkin ja Kreikan rajalla yli 13 000 siirtolaista ja pakolaista. Kirjoittaja Kai Jääskeläinen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11235370>>

YLE Uutiset (7.6.2019): Pako Turkista jatkuu, tuhannet ihmiset lähteneet maasta – Turkkilainen yliopistotutkija päätyi levykauppiaksi Berliiniin. Kirjoittaja Tom Kankkonen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-10816286>>

YLE Uutiset (6.9.2019): Turkki uhkaa jälleen avata rajansa Eurooppaan pyrkiville pakolaisille ja siirtolaisille. Kirjoittaja Tom Kankkonen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-10959318>>

YLE Uutiset (17.12.2019): Saksalaismedia: Turkin ja EU:n pakolaissopimus rakoilee – siirtolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrä voimakkaassa kasvussa. Kirjoittaja Tom Kankkonen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11122226>>

YLE Uutiset (6.3.2020): Analyysi: Mikä meni pieleen EU:n ja Turkin välillä? Pakolais-sopimus osoittautui sudeksi. Kirjoittaja Anna Karismo. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11245477>>

Helsingin Sanomat (28.2.2020): HS-analyysi: Turkki painostaa EU:ta pakolaisilla, ja eurooppalaisten huoli kertoo tämän hetken poliittisesta ilmapiiristä. Kirjoittaja Anna-Liisa Kauhanen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006423258.html>>

Helsingin Sanomat (2.3.2020): HS-analyysi: Erdoğanin häikäilemätön näytös Kreikan rajalla voi maksaa Euroopalle poliittisesti paljon. Kirjoittaja Anna-Liisa Kauhanen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006424706.html?fbclid=IwAR1Yn3oUalbKZpXgk0W1k5cMCAee0GTWBCSfFOBtXMTZKdMQ2h9UzURe14s>>

Helsingin Sanomat (4.3.2020): Siirtolaisia pakkautuu jälleen EU:n rajalle – Voivatko vuoden 2015 tapahtumat toistua? Kirjoittaja Anna-Liisa Kauhanen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006428177.html>>

Helsingin Sanomat (11.3.2020): Missä menevät Euroopan rajat? Kirjoittaja Anna-Liisa Kauhanen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/mielipide/art-2000006434525.html>>

Helsingin Sanomat (7.3.2020): EU-maat ovat tilanteessa, jossa turvapaikkalait ovat saavuttaneet poliittiset rajansa. Kirjoittaja Anna-Liisa Kauhanen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006431083.html>>

YLE Uutiset (28.2.2020): Turkki uhkaa päästää pakolaiset vapaasti Eurooppaan, Kreikka ja Bulgaria lähettämässä joukkoja rajoille – mitä Turkin uhkailu merkitsee? Kirjoittaja Anu Kerttula. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11233758>>

YLE Uutiset (10.10.2019): Katso suorana: Eduskunnassa pelätään Turkin hyökkäyksen Syyriaan johtavan suureen pakolaiskriisiin. Kirjoittaja Pekka Kinnunen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11013896>>

YLE Uutiset (25.11.2016): Erdogan uhkailee Eurooppaa pakolaisilla. Kirjoittaja Yrjö Kokkonen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-9315794>>

Helsingin Sanomat (5.3.2016): EU:lla on kiire, Turkilla ei – ja presidentti Erdogan käyttää sitä hyväkseen. Kirjoittaja Virve Kähkönen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002889764.html>>

Helsingin Sanomat (23.8.2016): Turkki uhkailee EU:ta pakolaissovun romuttamisella – Vyöryykö Eurooppaan uusi pakolaisaalto? Kirjoittaja Virve Kähkönen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002917297.html>>

Helsingin Sanomat (3.3.2020): HS seurasi turvapaikanhakijoiden kiinniottoja vuotavan EU-rajan tuntumassa – ”Voitteko suojella meitä?” Kirjoittaja Hanna Mahlamäki. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006426738.html>>

Helsingin Sanomat (7.3.2020): Siirtolaisia auttava silminnäkijä HS:lle Turkissa: "Melkein kaikki palaavat Kreikan rajalta loukkaantuneina" – Siirtolaiset kertovat väkivallasta ja nöyryytyksistä. Kirjoittaja Hanna Mahlamäki. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006431834.html>>

Helsingin Sanomat (20.11.2021): EU tarvitsee pakotteiden rinnalle muitakin vaikutuskeinoja. Kirjoittaja Katalin Miklóssy. Saatavilla <<https://www.hs.fi/mielipide/art-2000008415632.html>>

Helsingin Sanomat (8.4.2021): EU ja Turkki jatkavat 'teeskentelyn politiikkaa', kun EU haluaa pitää pakolaiset loitolla ja Turkki hamuaa rahaa. Kirjoittaja Pekka Mykkänen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000007906111.html>>

YLE Uutiset (2.3.2020): Turkin Erdogan vaatii Eurooppaa ottamaan osan siirtolaistakasta – Lesbokselle tullut meritse tuhat ihmistä, yksi lapsi kuollut veneen kaaduttua. Kirjoittajat Markus Myllyoja ja Ulriikka Myöhänen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11236437>>

Helsingin Sanomat (22.12.2019): Erdogan varoitti Eurooppaa uudesta pakolaistulvasta, väkivaltaisuuDET Luoteis-Syyriassa pahenevat. Kirjoittaja Onni Niemi. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006352480.html?fbclid=IwAR218sw7v0OIYXKdHHFEHEBvtnyr-QxB-blaH0ldL8FXbazkTt-DhFfu05CQ>>

YLE Uutiset (4.8.2016): Tutkija: EU:n ja Turkin suhteet tulehtuneet – "Puheet todella kovia". Kirjoittaja Iiro-Matti Nieminen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-9071858>>

Helsingin Sanomat (7.7.2020): Turkki pysäytti aluksen, joka kuljetti lähes 300 Kreikkaan pyrkinyttä siirtolaista. Kirjoittaja Elsa Osipova. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006564390.html>>

Helsingin Sanomat (16.6.2020): Turkin kaupunkoja valvovat öisin vapaaehtoiset "sedät", joista Erdogan rakentaa itselleen uskollista poliisi-joukkoa. Kirjoittaja Elsa Osipova. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006542422.html>>

YLE Uutiset (2.3.2020): Toimittajalta: EU:lla ei ole vaihtoehtoja, Turkkia ei voi velvoittaa huolehtimaan yli neljästä miljoonasta pakolaisesta puoli-ilmaiseksi. Kirjoittaja Minna Pärssinen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11236953>>

YLE Uutiset (5.12.2020): EU rajoitti pakolaisvirtaa, mutta minkä kustannuksella? Ihmisiä hukkuu, Turkki uhkailee, rajavaltioiden mitta täyttyy. Kirjoittaja Minna Pärssinen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-9330280>>

Helsingin Sanomat (7.3.2020): Turkki aikoo estää siirtolaisia ylittämästä Egeanmerta Kreikkaan, maareittiin ei aiota puuttua. Kirjoittaja Anniina Rimpiläinen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006431424.html>>

YLE Uutiset (12.11.2021): Pakolaiskriisi kärjistyy itäisellä Välimerellä – Kypros vaatii EU:lta turvapaikkamenettelyn keskeyttämistä. Kirjoittaja Jyrki Saarikoski. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-12185411>>

YLE Uutiset (17.11.2015): Näkökulma: Kreikka toivoo Turkilta ratkaisua Euroopan pakolaisongelmaan. Kirjoittaja Sara Saure. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-8462032>>

Helsingin Sanomat (17.10.2020): Turkki tahtoo suureksi jälleen. Kirjoittaja Vesa Sirén. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000006673334.html>>

YLE Uutiset (4.3.2020): Tuleeko heitä taas miljoona? Viisi kysymystä, mitä Kreikan rajalla tapahtuu nyt ja millainen tilanne on vuoteen 2015 verrattuna. Kirjoittaja Maria Stenroos. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11237308>>

YLE Uutiset (15.10.2015): Analyysi: Eurooppa ei sano tervetuloa. Kirjoittaja Maria Stenroos. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-8382303>>

YLE Uutiset (15.6.2016): Ensimmäinen iso tappio Turkki-sopimuksessa: EU-komissio luopui Turkin viisumivapauden aikataulusta. Kirjoittaja Maria Stenroos. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-8959662>>

YLE Uutiset (2.3.2020): Miksi Turkki avasi rajansa Euroopan unionin suuntaan? Tässä 100 ja 400 sanan vastaukset. Kirjoittaja Juho Takkunen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11236064>>

YLE Uutiset (8.8.2016): Miten Erdogan on näyttänyt voimaansa kaappausyrityksen jälkeen? Viisi keskeistä tapahtumaa. Kirjoittaja Sari Taussi. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-9079938>>

YLE Uutiset (17.8.2016): Saksan hallituksesta puolustetaan yhteistyötä Turkin Erdoğanin kanssa. Kirjoittaja Sari Taussi. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-9100014>>

Helsingin Sanomat (12.4.2020): Turkki on kuljettanut siirtolaisia sisämaan leireiltä rannikkokaupunkeihinsa – viranomaiset pelkäävät maan patistavan heitä meren yli Kreikkaan. Kirjoittaja Vilma Timonen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/paivanlehti/13042020/art-2000006472789.html>>

YLE Uutiset (30.8.2021): Euroopan pakolaiskriisistä on jo kuusi vuotta, mutta EU:n turvapaikkapolitiikassa on edennyt vain yksi toimi – sekään ei ole tuonut toivottua tulosta. Kirjoittaja Janne Toivonen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-12069896>>

Helsingin Sanomat (9.3.2016): Turkki vie ja EU vikisee. Kirjoittaja Petteri Tuohinen. Saatavilla <<https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000002890265.html>>

YLE Uutiset (5.3.2020): Kirjeenvaihtajalta: EU:n täytyy parantaa tahtia, jos se haluaa eroon sitä uhkaavasta loputtomasta pakolaiskriisistä. Kirjoittaja Susanna Turunen. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-11241914>>

YLE Uutiset (17.10.2015): Presidentti Niinistö: Jossain menee raja, kuinka paljon voimme ottaa pakolaisia. Kirjoittajat J. Virtanen ja T. Hallamaa. Saatavilla <<https://yle.fi/uutiset/3-8388503>>

